

Fredagen den 25 april

Kl. 09.00

*Anslag till kulturverk-
samhet, m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 17 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1985/86:172 till skatteutskottet

3 § Anslag till kulturverksamhet, m. m.

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1985/86:18 om anslag till kulturverksamhet m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)
och

skatteutskottets betänkande

1985/86:35 om kulturarbetarnas skatteförhållanden m. m.

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kulturutskottets betänkande 18 och skatteutskottets betänkande 35 debatteras i ett sammanhang.

Anf. 2 INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! En genomgång av 1960- och 1970-talens riksdagsprotokoll har lärt mig en sak: Riksdagens kulturdebatter har genom åren blivit livligare, roligare, fått större omfång och berört ett ökat antal reservationer. Olika slutsatser kan naturligtvis dras av detta. Kanske har kulturfrågorna ökat i betydelse, eller kanske har kulturlivet blivit mer beroende av statligt stöd och därmed styrning av riksdagen, eller kanske har riksdagsmännen blivit mer kulturintresserade. Det är inte min sak att fastställa den verkliga orsaken, men jag hoppas att dagens kulturdebatt skall uppfattas som att kulturfrågorna ökar i betydelse i en värld i stark teknologisk omvandling och att detta förhållande återspeglas i KrU:s betänkande på 120 sidor, försett med 75 reservationer. Ingen av dessa reservationer ifrågasätter de åtta målen för

svensk kulturpolitik så som de fastlades i 1974 års beslut.

Jag kommer här att beröra några av de moderata reservationerna, och Gunnel Liljegren kompletterar senare våra åsikter.

Moderaternas reservation nr 1 tar upp riktlinjerna för kulturpolitiken. Vi framhäver nödvändigheten av att den förda kulturpolitiken präglas av frihet, mångsidighet och kvalitet. Vi uttrycker med de orden det kulturklimat vilket vi anser måste råda för att målen för kulturpolitiken skall kunna uppnås. Motsatsen är ett samhälle där myndigheter och organisationer beskär den konstnärliga friheten och där en förmyndarmentalitet gör sig gällande. Vi har upplevt åtskilligt av förmyndarmentalitet tidigare.

Nu gällande grundlagar har medfört en betydligt större frihet för den konstnärliga produktionen. Konflikter kan likväl uppkomma, särskilt när det gäller tryckta alster eller videofilmer som inte är lämpliga för barn och ungdom. Politiker möter ofta framställningar om att förbjuda alster som är förråande och våldsförhållande. Vi moderater vill i dessa fall särskilt betona föräldrars ansvar för vad barnen ägnar sig åt. Det är i familjen som barnens kulturintresse grundas, det är föräldrar och andra vårdnadshavare som i hemmet präglar barnens framtida kulturkonsumtion. Föräldrarna behöver hjälp i denna sin verksamhet, och här kommer skola, bibliotek och museer in.

Något av det mest positiva i det svenska kulturlivet är utvecklingen av biblioteken och museerna, inte minst dessas satsningar på unga besökare. Dessa institutioner med deras anpassning till det moderna samhället tar i dag emot kunskapssökande ungdomar med en öppenhet som ter sig som ljuv musik för oss äldre, som ofta upplevde både museer och bibliotek som tråkiga.

Skolan som kulturstimulator kan däremot ifrågasättas. Man får en känsla av att kulturministern, som också är skolminister, arbetar med två händer där den ena inte vet vad den andra gör. Kultur i skolan får särskilda medel som en sorts avlat för skolans i övrigt kulturnegativa värld. Kultur kan aldrig prackas på människor. Det är människorna själva som måste söka sig till konstnärlig verksamhet därför att den berikar, därför att den är rolig eller därför att den öppnar nya vyer. Den uppsökande verksamhet som individen, 8 eller 80 år gammal, själv bedriver grundas på kunskaper som ger förutsättningar att eftersträva kulturella upplevelser.

En ständigt förminskad undervisning i kulturämnena historia och religion, och nu ett borttagande av dem som självständiga ämnen, får till resultat en ökad flummighet i kunskapsförrådet. Därmed följer försämrade möjligheter att uppleva och förstå och minskad förmåga att se sammanhang i det vida spektrum som konstnärer av olika slag förmedlar.

Hur skall blockämnet So kunna förmedla någon form av kulturhistoria, hur skall lärare med otillfredsställande kunskapsunderlag i litteratur på grund av att lärarutbildningen inte ställt krav på fördjupade studier kunna förmedla och skapa intresse för litteratur i livets mest läshungriga åldrar? Vi moderater fortsätter att kräva 80 poäng av dem som blir ämneslärare i svenska, och vi vill stärka litteraturkunskapen också i övrig lärarutbildning för grundskolan. Detta förs fram i reservation nr 3 och torde – tillsammans med Bengt Göransson's utökade timantal för svenska i grundskolan – utgöra

den viktigaste åtgärden för att öka litteraturläsandet i en värld där böckerna upplever stigande konkurrens av andra media.

En kvarlevande förmyndarmentalitet från regeringspartiets sida visar sig i oförmågan att förändra rutinerna för fördelning av kulturstödet. Vi moderater anser det orimligt att en enda institution, statens kulturråd, skall planera, utreda, besluta om och utvärdera kulturstedets fördelning. Detta skapar en koncentration som inte gagnar kulturlivet men väl är förenlig med uppfattningen att det alltid är några som vet bäst. Nu skall kulturrådet minska sin utredande verksamhet – det är bra – och om något år kanske socialdemokraterna också medger att utvärderingar bör göras av fristående organ. Steg för steg bör en avveckling av kulturrådet ske. Moderaterna framför i reservation nr 5 dessutom ett krav på att fler av varandra oberoende organ med skilda bedömningar, ambitioner och värderingar får större inflytande på fördelningen av kulturanslagen.

Ett system kan vara bra under en viss tid, men tiderna och därmed förutsättningarna ändras. Genom kulturrådets starka ställning låses grundbeloppssystemet fast och blir därmed för överskådlig framtid permanent. Mycket har hänt sedan det utformades, och med all säkerhet kommer framtidens kulturpolitik att ställa krav på ett mer flexibelt system. Kulturrådet förhindrar en sådan önskvärd flexibilitet.

Fru talman! I och för sig skulle kulturutskottet inte behöva ta upp frågan om kultursponsring, och inte heller skulle vi moderater ha behövt väcka någon motion om sponsring. Sponsring är inte förbjuden, det finns sponsorer och än mer finns det presumtiva mottagare av sponsrade medel. Det har emellertid varit intressant att följa den glidning som ägt rum i socialdemokraternas inställning till sponsring. Jag är inte förmäten nog att tro att det är våra motioner som åstadkommit denna glidning; den torde i stället bero på en kombination av tre faktorer: suget från kulturinstitutioner efter mera medel, vanligt sunt förnuft och viljan hos företag och enskilda att satsa medel till kulturlivets fromma. Det finns pengar i vårt land – den som tvivlar kan se på utbredningen av spel och dobbel. Nu tror jag inte att det i första hand är de medlen som i framtiden kan komma kulturlivet till godo, men det vore dumt att inte anstränga sig att kanalisera något av pengaöverskottet till kultur.

Utskottsmajoriteten säger emellertid att det finns en skillnad mellan äldre tiders mecenatskap och vår tids företags användning av kultursponsring för marknadsföring. Jag skulle gärna vilja ha den skillnaden närmare belyst av utskottsmajoritetens företrädare. Visserligen lever vi i en annan tid, men vad är det för skillnad på om en företagare köper ett antal tavlor av en konstnär till sitt kontor för att hjälpa konstnären på traven eller om detsamma skedde för 80 år sedan? Eller mellan att American Express ställer medel till förfogande för en Matisseutställning och att Marabou för 40 år sedan av unga lovande konstnärer köpte konst som ställdes ut i företagets park till allmänt beskådande?

Nej, fru talman, argumenten blir allt svagare när det gäller att motsätta sig moderaternas krav på ett positivt erkännande av sponsringen. Helt hopplöst är det emellertid inte. Moderaterna har till årets riksdag i en partimotion krävt en undersökning av huruvida inte mer frivilliga medel kunde ställas till kulturens förfogande genom olika slag av fondbildning. Vi har i motionen

hänvisat till att enskilda och företag – i första hand mindre sådana – ofta saknar kanaler för att ge stöd till kulturen. När det gäller medicin och forskning finns det flera olika enskilda stiftelser till vilka bidrag skänks eller testamenteras – cancerfonden är just nu särskilt aktuell. Vi har i vår motion inte velat ge några specifika riktlinjer för hur en fondbildning skall ske. Vi förutsätter emellertid att ett visst tillskott skall kunna komma från staten, åtminstone i initialskedet, som jag ser det. Det är därför glädjande att utskottsmajoriteten, med socialdemokraterna i spetsen, velat gå på vår linje. Utskottet säger att förslagen är intressanta och värda att göras till föremål för närmare överväganden. Detta gläder oss. Folkpartiet har här emellertid en reservation som ger uttryck för ett kulturellt elittänkande som jag inte tycker hör hemma i vårt svenska samhälle.

Fru talman! Jag skulle till sist vilja ta upp några frågeställningar som rör konsten och konstnärernas ställning i vårt samhälle. Fackliga organisationer har av tradition en stark ställning i vårt land – och det är bra. När de dessutom har en klart politisk profil kan sakfrågorna ibland komma i underläge. Jag syftar då på den pågående utvecklingen mot att statens konststöd alltmer inriktas dels mot medel för inköp av konst, dels mot ersättning för att allmänheten skall få se på konst. Alltmer i bakgrunden kommer omtanken om svenska folkets möjligheter att få tillgång till konst i sin dagliga hemmiljö och omtanken om konstnärernas ekonomiska förhållanden. Vi har nu visningsersättning, dvs. ersättning utgår till konstnärerna för att deras konst finns tillgänglig i offentlig miljö. Nästa steg man kräver är ersättning för att vi skall få se konst på utställningar.

Vi moderater har velat gå en annan väg. Vi vill hjälpa konstnärerna till deras första separatutställning; en sådan är dyrbar, och utan att vara erkända har konstnärerna svårigheter att sälja. Men därtill vill vi ha en politik som ger konstnärerna sådana arbetsmöjligheter och ekonomiska förhållanden att de kan arbeta, producera och sälja.

När för några veckor sedan över 100 konstnärer på Österlen ordnade en konsthelg med öppet hus för 10 000 människor runt i gårdar och ateljéer, och det köptes och såldes konst utan statligt stöd.

Det råder emellertid en inställning hos socialdemokraterna som går ut på att det i första hand är allmänna inrättningar och institutioner som skall köpa konst. Någon sade till mig: Alla kan inte köpa konst, men alla kan se konst i offentlig miljö. Det är nog det mest konstvänliga yttrande jag kan tänka mig, därför att alla köper något att hänga på väggen, men alla köper inte konst om den inte marknadsförs.

Vi moderater har motsatt oss anslag till bygdegårdar, Folkets hus och folkparker för konstinköp. Sådana inköp är i första hand en fråga för organisationerna och i andra hand för kommunerna, men inte för staten. Vissa organisationer skall inte särbehandlas.

Jag uttryckte tidigare glädje över utvecklingen inom museivärlden. Det finns mycken sakkunskap i våra museer, men vården av föremål utgör ofta ett problem, inte minst av ekonomisk art. Vi moderater vill att våra läns museer ges tillfälle att vidareutveckla sin service till allmänheten genom att i högre grad kunna ta emot föremål för vård och restaurering. Vi har därför föreslagit ett anslag för nyinvesteringar inom föremålsvårdsområdet för de museer som

vill starta eller bygga ut denna verksamhet. Genom avgiftsfinansiering kan därmed museernas egen föremålsvård underlättas.

Fru talman! Kulturrådet håller på att utreda samarbetet mellan olika museer. Riksställningar är inte ett museum, och vi anser inte att den nu pågående utredningen är tillräcklig för att utreda Riksställningars framtid. 20 miljoner av statliga kulturpengar används i dag för att administrera utskickning av bildskärmar vars konstnärliga värde kan ifrågasättas. Tiden har hunnit förbi bildskärmar. Dagens människor skaffar sig information på nya sätt. Den ursprungligen goda tanken att genom Riksställningar sprida upplevelser av konst kan i ringa mån uppfyllas – konsten har blivit för dyr, transporter och försäkringar likaså. Låt oss inse att dessa 20 miljoner kan användas på betydligt bättre sätt för att fylla uppgiften att tillfredsställa människors konstbehov. Att socialdemokraterna delar denna uppfattning kommer att visa sig med tiden.

Nya kommunikationer har ändrat människors möjligheter att uppleva kultur. De resande teatersällskapen, som uppträdde på nästan varenda liten ort i vårt land, har följts av medborgare som per buss eller bil tar sig till tätorterna för att kunna uppleva kvalitativt högtstående produktioner av konst, musik och teater. TV:n har bidragit till att öka människors intresse för olika konstarter, och ett starkt ökat resande till andra länder har vidgat människors vyer och stimulerat kulturintresset.

Svensk kulturpolitik måste anpassa sig till förändringen. Vi moderater vill föra en politik som innebär att vi ger staten i uppdrag att svara för vissa grundläggande åtaganden. Dit hör bl. a. våra länsinstitutioner, våra nationalscener och våra arkiv – vårt kulturarv. Därtill måste staten se till att den konstnärliga utvecklingen kan fortskrida, ge det nya och det annorlunda ekonomiska möjligheter att komma till uttryck och öppna våra gränser för inflytande från andra länder och kulturer. Vi har ett ansvar för att professionella konstutövare har goda arbetsförhållanden. Vi måste inse att i ett välfärdssamhälle skall inte amatörismen inkräkta på det trots allt begränsade totala kulturstödet. Den uppfattningen ligger bl. a. i det moderata kravet på kvalitet.

Fru talman! En sak är däremot oföränderlig: människors sökande efter det som lyfter oss litet grand över den dagliga tillvaron. Den grekiske författaren Pindaros skrev för betydligt mer än 2 000 år sedan:

”En skuggas dröm är människan.
Men faller en stråle av gudasänd glans på vår väg,
då vandra vi i förklarad ljus
och ljuvt blir livet.”

Detta tycker jag är en fin sammanfattning av vad kulturen och kulturpolitiken egentligen borde vara.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där mitt namn förekommer och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 3 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Under de senaste 25 åren har det skett en kraftig ökning av de statliga kulturanslagen. Enligt en översikt som kanslirådet i utbildningsde-

partementet Carl-Eric Virdebrant har gjort, ökade de samlade kulturanslagen från 250 miljoner budgetåret 1960/61 till 1 626 miljoner budgetåret 1985/86, allt räknat i 1985 års penningvärde. Denna utveckling har också medfört att statens stöd till konstnärerna har ökat, från 6,5 miljoner vid 1960-talets början till 93 miljoner vid mitten av 1980-talet.

En närmare granskning av anslagsutvecklingen visar dock att just konstnärsstödet – som framför allt kommer de fria kulturarbetarna till del – beskriver en mindre gynnsam utveckling än de flesta andra sektorer på kulturområdet. Under 1960-talet steg anslagen till konstnärsstöd och de samlade kulturanslagen i samma takt. Under 1970-talet ökade de samlade kulturanslagen något snabbare än konstnärsstödet.

Hittills har de samlade kulturanslagen fortsatt att stiga under 1980-talet. Årets budgetförslag innebär en ökning med 210 milj. kr. eller 13 % jämfört med budgetåret 1980/81, fortfarande räknat i 1985 års penningvärde. Konstnärsstödet nådde sin högsta nivå budgetåret 1982/83, då det uppgick till 102,5 milj. kr. i 1985 års penningvärde. Därefter har det successivt minskat i värde och fortsätter att göra det också i årets budgetförslag. Minskningen sedan 1982/83 är ca 10 milj. kr., vilket motsvarar 9,5 %.

Detta är så mycket mera allvarligt som konstnärernas ekonomiska situation fortsätter att vara prekär. Siffror som sammanställts av konstnärsnämnden ger vid handen att drygt 70 % av ca 1 000 yrkesverksamma bildkonstnärer som år 1983 var kvalificerade för grundersättning från Sveriges bildkonstnärsfond hade en taxerad inkomst på mindre än 50 000 kr. De scen- och tonkonstnärer som år 1984 sökte bidrag från konstnärsnämnden redovisade något högre inkomster, men nästan 60 % hade deklarerat för mindre än 75 000 kr.

Konstnärernas låga inkomster kombineras på ett olycksbådande sätt med hög arbetslöshet. Den har ökat kraftigt sedan början av 1970-talet – och dessutom betydligt snabbare än för A-kassemedlemmar i allmänhet. Under år 1984 var 8,4 % av medlemmarna i musikernas och teateranställdas A-kassor arbetslösa. Det är en tre gånger så stor andel som genomsnittet för samtliga kassor. För musikernas och de teateranställdas del fortsatte ökningen under 1985 och låg i slutet av året en procent högre än ett år tidigare. För bild- och formkonstnärerna saknas motsvarande uppgifter, eftersom de i regel är fria yrkesutövare.

Kulturarbetarförmedlingen redovisar varje kvartal antalet inskrivna arbetssökande som inte har fått jobb. Budgetåret 1984/85 var genomsnittet ca 6 200. Drygt en fjärdedel av dem var scenkonstnärer, knappt en fjärdedel musiker och en femtedel bildkonstnärer.

Parallellt med detta kan noteras att antalet beredskapsarbeten inom kultursektorn i det närmaste halverades under budgetåret 1984/85.

Under år 1985 gav staten genom en "skatterabatt" ett extra tillskott till alla heltidsarbetande löntagare. Men frilansande konstnärer och andra kulturarbetare ställdes helt vid sidan av detta.

I årets budgetproposition har det inte gjorts några allvarliga försök att förbättra tryggheten för kulturarbetarna. Vi såg det därför som angeläget att också i år föreslå att statens stöd på ett antal punkter skall räknas upp för att bereda arbetsmöjligheter och förbättrad trygghet åt författare, konstnärer,

tonsättare, musiker och dansare.

Vi föreslog följande i folkpartiets partimotion:

- 10 nya rum med inkomstgarantier	0,8 milj. kr.
- Utställningsersättning	5 milj. kr.
- Visningsersättning	2 milj. kr.
- Bidrag till konstnärer (författare, dramatiker, bild- och formkonstnärer, musikaliska upphovsmän, scen- och filmkonstnärer, musiker och sångare)	3,5 milj. kr.
- Stöd till frilansmusiker genom Rikskonserter	2 milj. kr.
- Stöd till dansare genom Danshögskolan	1 milj. kr.

Vi har självfallet också redovisat hur vi finansierar dessa ökade anslag.

På samtliga dessa punkter har vi reserverat oss till förmån för våra förslag till förbättringar av stödet till kulturarbetarna.

Jag yrkar, fru talman, bifall till folkpartiets samtliga reservationer i detta betänkande.

Det skulle vara intressant att få höra hur kulturministern ser på konstnärernas och kulturarbetarnas ekonomiska situation i dag mot bakgrund av de siffror jag har redovisat.

Bland de principiella frågor som aktualiseras i årets kulturbetänkande märks sponsring och kulturfonder.

När det gäller sponsring finns det principiella skillnader i synsättet mellan de socialistiska partierna och de borgerliga. Vi har sammanfattat vår syn så här:

”Gåvor, donationer och depositioner vilka ej är förenade med belastande villkor samt en riktigt utformad sponsorverksamhet som ej står i strid med de kulturpolitiska målen bör välkomnas inom kulturområdet. Sådant stöd kan ge ökat utrymme för exempelvis gästspel, internationellt utbyte och inköp av eljest svåröverkomliga nyförvärv.

Viss försiktighet måste naturligtvis iakttas då det gäller stöd till basresurserna för kulturinstitutioner. Stat eller kommun får nämligen inte bli bundna av att fortsätta en verksamhet eller att hålla den på viss nivå som en följd av att en sponsor drar tillbaka sitt stöd.

Detta hindrar naturligtvis inte att det finns fall där stöd till en basresurs bör kunna accepteras. Om en huvudman bedömer att den aktuella verksamheten är kulturpolitiskt motiverad och att det budgetmässigt kommer att bli möjligt att efter en tid fortsätta verksamheten utan sådant stöd utifrån, kan det inte finnas några vägande invändningar mot ett sponsorskap. I ett sådant fall leder sponsringen till att utbyggnaden av basresursen tidigareläggs, vilket måste hälsas med tillfredsställelse.”

De sista meningarna syftar t. ex. på Volvos stöd till Göteborgssymfonikerna.

Utskottets majoritet, dvs. alla partier utom folkpartiet, föreslår nu dessutom att regeringen skall låta göra en utredning om en eller flera s. k. kulturfonder. Detta är ett ganska märkligt förslag. Majoriteten har i en stund av klarsyn själv påpekat att utgångspunkterna mellan de partier som väckt förslaget kraftigt skiljer sig från varandra. Och det är uppenbart att

moderaterna och vänsterpartiet kommunisterna syftar till helt olika saker. Moderaterna vill i grunden dra ned på statens och kommunernas satsning på kulturen, vänsterpartiet kommunisterna är motståndare till sponsring från företagen. Men nu omfamnar Ingrid Sundberg och Alexander Chrisopoulos varandra, medan Ing-Marie Hansson välsignar alliansen.

I medvetande om att det är ett utpräglat resonemangsparti anger dock utskottsmajoriteten vissa frågor som regeringen bör låta utreda:

1. Skall det finnas en eller flera riksfonder eller ett antal regionala fonder?
2. Skall det finnas särskilda fonder för olika kultursektorer?
3. Hur skall fondens eller fondernas ändamål preciseras – investeringsändamål, projekt etc?
4. Skall fonden eller fonderna få stiftelseform, eller skall någon annan juridisk konstruktion för dessa väljas?
5. Vilka intressen skall vara företrädare i fondens eller fondernas ledning?
6. Skall en viss del av fondens eller fondernas kapital få tas i anspråk för utdelning?

Det är, fru talman, bara två frågor som fattas i denna underbara exemplifiering av att det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta:

Vad skall fonderna egentligen vara bra för?

Vilka företag kan egentligen tänkas ge bidrag till sådana fonder?

Nej, fru talman, om en enskild eller ett företag i dag vill stödja kulturlivet finns det goda möjligheter till det, i första hand genom direkta bidrag till den institution eller den verksamhet som är aktuell. För företagets del sker stödet ofta i form av sponsring. Tanken att företag skulle vara intresserade av att i stället för att stödja en viss verksamhet lämna bidrag till en kulturfond, där en fondstyrelse så småningom skulle fördela avkastningen, framstår som föga verklighetsanknuten. Man frågar sig av vilken anledning företaget skulle vara intresserat av att bidra till en anonym fond i stället för att direkt ge stöd åt en institution, ett visst evenemang eller en viss verksamhet. Samma resonemang gäller naturligtvis för den enskilde.

Moderaterna har också aktualiserat tanken att man skulle stimulera detta från statens sida, t. ex. genom att ge befrielse från arvs- och gåvoskatt. Jag undrar bara: Hade det inte legat närmare till hands för moderaterna att stödja folkpartiets gamla krav på viss avdragsrätt för gåvor till ideella och kulturella ändamål?

Fru talman, Margareta Mörck kommer senare i debatten att föra folkpartiets talan i ett antal anslagsfrågor, och Margareta Fogelberg kommer att ta upp kulturarbetarnas skattesituation.

Detta kulturutskottets betänkande präglas av enighet på många punkter, kanske de flesta. Det är bra. Men av reservationerna framgår att partierna har gjort och gör olika prioriteringar. För folkpartiets del är det naturligt att satsa på stödet till konstnärer och kulturarbetare. Kulturpolitik är inte bara att värna om institutionerna utan också att se till att konstnärerna kan överleva och beredas rimliga arbetsmöjligheter.

Stat, landsting och kommun måste ta huvudansvar för stödet till kulturen. Sponsring från företag och enskilda är välkommen som ett komplement, men den befriar inte stat och kommun från huvudansvaret. Och för sponsringen

behövs direkta kontakter, öppenhet och generositet – inte några luddiga och ogenomtänkta fonder.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

Anslag till kulturverksamhet, m. m.

Anf. 4 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag önskar bemöta de punkter i folkpartiets reservation som Jan-Erik Wikström närmare har anfört synpunkter på.

För det första använder han uttrycket att det skulle vara verklighetsfrämmande att ett företag som vill stödja kulturen skulle skänka pengar till en anonym fond. Ingen har talat om anonyma fonder.

För det andra: Jag har haft tillfälle att närmare studera företags vilja att ge medel till Colorado Preservation Trust. Jag har på samma sätt i St. Paul utanför Minneapolis varit med om hur kyrkomusiken praktiskt taget enbart är finansierad genom enskilda frivilliga fonder. I den mån Jan-Erik Wikström anser att detta är ett verklighetsfrämmande agerande får han stå för det uttrycket själv.

Statens vilja att ge till kulturen, säger folkpartiet, skall vara oberoende av de enskildas vilja att ge. Men vad jag vet har inte Jan-Erik Wikström motsatt sig att SIDA:s anslag till Frikyrkan hjälper är beroende av vad organisationen, dvs. bidragsgivarna själva, ger.

Befrielse från arvsskatt – när det gäller gåvoskatt har vi inte fört fram synpunkter om skattebefrielse – skulle enligt folkpartiet utgöra en onödigt omfattande administration. Men, Jan-Erik Wikström, sätt det i förhållande till den administration och kontroll som skulle erfordras om ett särskilt inkomstslag infördes för konstnärer. Vad jag vet har dessutom arvsskattebefrielsen för det som går till allmänna arvsfonden inte medfört några större administrativa problem.

Visst innebär arvsskattebefrielse ett inkomstbortfall för staten – men det kan ju tänkas att staten sätter möjligheten att göra speciella kulturinsatser så högt att man avstår därifrån.

De skäl som folkpartiet redovisar i sin reservation mot att frågan om enskilda kulturfonder skall bli föremål för övervägande – tänkandet skall komma efteråt, Jan-Erik Wikström – håller inte i verkligheten. Ett hållbart skäl vore däremot att folkpartiet erkände att man själv vill utforma kulturpolitiken och att man betraktar förslag som kommer från andra håll med skepsis. I alla händelser är detta det enda bärande skäl som jag kan finna för att folkpartiet motsätter sig undersökningar och överväganden om hur man skall kunna kanalisera mer av de medel som finns i Sverige till kulturens fromma. Det är vad det gäller, inte utformningen av ett reguljärt kulturstöd.

Anf. 5 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Ingrid Sundberg säger att tänkandet skall komma efteråt. För min del tycker jag att det är bättre om tanken kommer innan man fäster något på pränt. Hänvisningarna till Colorado och St. Paul verkar något långsökta. Det är faktiskt svenska förhållanden vi talar om.

Ingrid Sundberg konstaterade själv att socialdemokraterna har en öppnare attityd till sponsring än tidigare. Staten går ut och söker aktivt stöd, exempelvis när det gäller det statligt subventionerade uppslagsverket. Jag tycker att det är bra och att man skall välkomna den utvecklingen.

Men jag försökte visa att majoriteten vill utreda praktiskt taget allting beträffande de omdiskuterade fonderna. När jag läser förslaget finner jag att det fattas endast en sak, nämligen att kulturministern till ordförande i den tilltänkta utredningen utser doktor Ada A:son Susegård.

Anf. 6 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag är ganska övertygad om att Ada A:son Susegård har en viss förmåga att tänka. Däremot skulle jag kraftigt vilja understryka något som Jan-Erik Wikström vet, nämligen att vårt svenska samhälle fungerar på det sättet att beslut i riksdagen, lagstiftning etc. i allmänhet föregås av ett noggrant utredningsarbete.

Vi moderater har inte vare sig de personella eller de kunskapsmässiga resurserna för att inom partiet kunna sitta och utforma ett fullständigt förslag till hur man i ökad grad skall tillvarata pengar för kulturen. Jag sitter med i vissa enskilda stiftelser med medicinska ändamål. Om Jan-Erik Wikström visste hur många människor utan arvingar det finns som inte vet var de skall göra av sina pengar – jag talar här om vanliga enkla människor. Det fall jag närmast tänker på är en kvinna som ägde en blomsterhandel på Söder och hade 200 000 kr. över, som hon ville bli av med. Man kommer med pengarna i en plastpåse, man säger – och det var kanske då tanken föddes hos mig: "Jag kan inte hitta på något annat att ge pengarna till än Nationalföreningen mot hjärt- och kärlsjukdomar."

Varför skall vanliga människor, som inte tillhör Nationalmusei vänner eller andra fina sammanslutningar där Jan-Erik Wikström är medlem, förmenas möjligheten att ge sina pengar till ett ändamål som ligger dem varmt om hjärtat? Jan-Erik Wikströms avståndstagande från övervägande, från tänkande, ger uttryck för en elitism som jag inte tycker om.

Anf. 7 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Ingrid Sundberg angav nu ett nytt motiv för den här utredningen: den skulle hjälpa moderaterna att pröva frågan. Och det kan ligga något i det, men jag tycker inte att man skall ha statliga utredningar i det syftet.

Jag har många gånger givit råd till människor som har velat ge en gåva både med varm hand och i sina testamenten. Jag har aldrig saknat möjlighet att mycket konkret ange ändamål. Jag tror det är lättare att väcka deras entusiasm om jag säger att de skall ge gåvan till Nationalmuseum eller Folkoperan eller Lutherhjälpen e. d. än om jag säger att de skall ge den till en statlig kulturfond som sedan skall fördela pengarna.

Jag tror faktiskt att det i dag finns fullt med goda ändamål. Det som saknas är naturligtvis en vilja hos många människor att bidra – på den punkten tror jag att Ingrid Sundberg och jag är överens. Men det behövs inga utredande omgångar – det finns som sagt fullt med angelägna, goda ändamål på kulturområdet.

Förste vice talmannen anmälde att Ingrid Sundberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 8 KARL BOO (c):

Fru talman! Det senaste meningsutbytet gällde frågan om man skall tänka före eller efter. Det är bra om man tänker – det kan vara en god insats i kulturaktiviteten.

Att ge alla människor tillgång till ett rikt kulturutbud kan ses som en självklar målsättning i det praktiska utvecklingsarbetet inom kulturpolitiken. Samtidigt som samhället underlättar och stimulerar till ökade kulturinsatser – både kvalitetsmässigt och i fråga om mångfald och volym – måste de decentralistiska strävandena hållas levande och effektiviseras. Denna inriktning har också en bra grund i 1974 års kulturpolitiska beslut.

Med en sådan decentralistisk inriktning av kulturutbudet krävs det självklart en levande och utvecklande kulturverksamhet som engagerar alla, alltså varje människa. Och när jag säger varje människa så menar jag just varje människa – kvinna och man, ung och gammal, invandrare och svensk, handikappad och icke handikappad. Kulturpolitiken måste ta sikte på varje människas rätt att få vara ett aktivt subjekt – att få dela med sig av sina tankar och idéer, att ta initiativ och ansvar, att låta skaparlusten komma till uttryck, att i samverkan med andra skapa kultur.

Genom detta väver vi också en verklighetens kultur. Kultur växer fram i vardagstillvaron och bärs upp av de många människorna. Därför måste kulturkanalerna vara öppna mellan människor ute på fältet och den etablerade kulturverksamheten – konstnärer och institutioner. I närmiljöerna finns det många anledningar att mötas, samtala och gemensamt finna lösningar. Tillsammans kan man forma och uppleva kultur.

Med detta har jag också poängterat den omistliga tillgång som våra konstnärer inom olika sektorer utgör som draghjälp också åt den lokala kulturen. Konstnärer hjälper oss att tänka i nya banor, att uppleva nya känslor och t. o. m. att hylla nya värderingar. Litteratur, bildkonst, musik, teater, dans, film och andra konstarter lyfter tanken på färd, vidgar vyerna men ger också perspektiv på närliggande förhållanden. Konstnärerna är således en ovärderlig tillgång som inspiratörer och handledare för de många amatörerna.

När vi från centern så starkt verkar för en decentralistisk inriktning av kulturpolitiken och kulturutbudet är det i linje med vår av hävd drivna jämlikhetspolitik. Rättvisekravet är också grunden för vår kulturpolitik.

Låt mig slå fast att kultur måste få kosta. I en motion från centern har vi ställt frågan: Kan vi gemensamt ställa upp på ett enprocentsmål för kulturella insatser fram till år 2000? Denna frågeställning följs också upp i reservation nr 4.

I samma reservation följer vi även upp vårt tidigare krav om en parlamentarisk beredning. Denna beredning skulle ha till uppgift att göra en utvärdering av 1974 års kulturpolitiska beslut och undersöka om det häri finns en grund för att än en gång samla de många omkring en målinriktning fram till sekelskiftet. Även om vi således har 1974 års beslut som grund har det ju gått tolv år sedan det beslutet togs, och en del har hänt under de åren.

Det som utskottet framhåller, att det under de senaste åren tagits fram ett omfattande utredningsmaterial inom olika delar av kulturområdet, tycker jag bör vara en anledning till att man gör en samlad översikt av effekterna av

det som har hänt under de här åren. En jämförelse mellan olika kultursektorer tycker jag också är synnerligen angelägen. Med de begränsade resurser som står till kulturpolitikens förfogande är det också nödvändigt med prioriteringar för att bära fram en bra kulturpolitik för de många och för att få engagemang, kvalitet och mångfald.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 4.

Från moderaternas håll har man ånyo aktualiserat frågan om en avveckling av kulturrådet. Det skäl som man anför är att det offentliga kulturstödet alltmer blivit styrande för kulturlivets utveckling. Stödet har, säger man i motionen, i praktiken blivit ett hot mot kulturlivets utveckling och variation.

Centern kan inte dela denna uppfattning. Från centerns sida ser vi det som värdefullt att ett sammanhållet centralt ansvar finns för kulturstödet fördelning. Härigenom gagnas bäst de kulturpolitiska målen, som bl. a. gäller decentralisering och regional rättvisa. Vi vill också understryka att sammansättningen av kulturrådet skall vara sådan i framtiden att både kunskapsmässig bredd och bred förankring i olika politiska grupperingar finns med. Detta är en förutsättning för att den parlamentariskt fastlagda politiken genom kulturrådet skall få sin logiska uppföljning. Självklart bör man eftersträva en enklare handläggning och minskad byråkrati också inom kulturrådets verksamhet, liksom på många andra håll i samhället. De här redovisade synpunkterna följs upp i reservation nr 6.

I reservation nr 8 återkommer vi till vårt tidigare krav att det finns anledning att pröva om statligt stöd skall fördelas enligt grundbidragsprincipen även framöver. Som det nu är har en del regioner kunnat bygga upp en omfattande verksamhet, medan andra fått mindre statligt stöd. Några län har t. o. m. blivit utan grundbelopp inom tunga kultursektorer. Även om de få tillkommande grundbeloppen fördelas till institutioner med ringa grundbidrag kommer ojämlikheten att bestå också i framtiden beträffande det statliga stödets fördelning.

Vi vill få prövat om en statlig bidragsgivning, konstruerad som schablonbidrag och med hänsyn tagen till skatteunderlaget i regionen, bättre skulle uppfylla det decentralistiska målet, som är ökad aktivitet och större rättvisa. Då får människorna i de olika regionerna större möjligheter att forma sin egen kulturpolitik.

En annan fråga som bör belysas är om det statliga stödet fungerar bra inom länen. Håller vi på att också inom länen få en centralisering till huvudorten? Vi menar att även den frågan bör kunna prövas av en parlamentarisk beredning. Det krävs för framtiden ett observandum.

Staten satsar stora belopp på de Stockholmsbaserade nationella kulturinstitutionerna. Detta är ett gemensamt intresse, och vi är alla ansvariga för att också förverkliga denna målsättning. Men det medför ett ansvar för delaktighet i utbudet för hela landet genom produktion, utlåning av artister och direktutgivning över t. ex. TV-media.

Utöver vad utskottet redovisat av vad som är på gång i en sådan riktning menar vi från centern att också detta är en fråga som väl lämpar sig för bedömning i en parlamentarisk beredning. Det gäller att analysera frågan och komma med förslag om en vidareutveckling på detta viktiga område. Det markerar vi i reservation 11.

I reservation 12 yrkar vi på ett nytt bidrag på 2 milj. kr. för regional utvecklingsverksamhet. Resurserna skall användas för att främja nytänkande och utveckling inom regioner samt för att pröva nya verksamhetsformer. Härigenom får man också möjlighet att pröva utvecklingsarbetet i län som har andra former för samverkan med konstnärer än fasta institutioner.

En viktig målsättning för kulturverksamheten är att nå ut till människorna i vardagen. En väg är satsning på kultur i boendemiljön. Kulturrådet har för sin del redovisat att det finns stort behov av bidrag till studieförbunden för sådan verksamhet. Studieförbunden skulle då få som uppgift att initiera projekt med inriktning på lokalt förankrat kulturarbete i boendemiljön. Där kan man få gemenskap över annars uppdragna gränser.

Bland dem som är särskilt beroende av boendemiljön finns många som på grund av arbetslöshet tvingats flytta till en anonymitet i storstadsområden. Det kan vara invandrare, splittrade familjer m. fl. Från centern föreslår vi att 2 milj. kr. anvisas för kultur i boendemiljön, och detta följs upp i reservation 17.

Jag beklagar att inte årets budgetproposition innehåller förslag till lösning av konstnärernas utställningsersättning. Enighet synes numera råda om att sådan ersättning bör utgå och att det är en statlig angelägenhet.

Konstnärernas riksorganisation – KRO – har som jag ser det lagt ett förslag som bör kunna bilda underlag för fördelning av stödet. I en reservation förordar vi från centern och folkpartiet att 5 milj. kr. anvisas för utställningsersättning.

Fru talman! Jag har med detta kommenterat yrkanden som vi från centern har redovisat i några reservationer. Övriga reservationer och förslag från centern kommer Kerstin Göthberg och Jan Hyttring att kommentera senare under debatten.

Låt mig slutligen bara göra en kommentar till den tidigare diskussionen om fonderna. När vi från centerns sida har ställt oss bakom tanken att man skulle kunna inrätta fonder är det influerat av en motion, där vi föreslår att man framöver till olika verksamheter – och inte minst till ideella förenings verksamhet – skulle kunna ta en del av den starkt ökande statliga spelverksamhetens netto. Detta kommer upp i annat sammanhang, men vi ville med anknytning till utskottets skrivning hålla öppet för en prövning av möjligheterna att kanalisera dessa medel både till en verksamhet på det kulturella området och till det stora verksamhetsområde inom vilket de ideella föreningarna arbetar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer som Kerstin Göthberg och jag undertecknat och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 9 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! I reservation nr 2 utvecklas vpk:s uppfattning att det är nödvändigt att främja svenska folkets kultur. Vi anser att man inte nog kan understryka betydelsen av det kulturella arvet och sambandet mellan det och personlighets- och identitetsutvecklingen hos människorna.

Endast genom en utvecklad personlighet och självständigt tänkande blir det möjligt för människorna – framför allt ungdomen – att kritiskt granska, utveckla och konstruktivt påverka sitt eget kulturarv. Endast genom en

utvecklad kulturell identitet kan man förstå andra folks kultur, så att kulturutbytet blir berikande och utvecklande. Frånvaron av egen identitet – identitetslöshet – skapar däremot risker för identifikation med en ytlig nationalism, som bygger på förakt för andras kultur snarare än på kunskap och stolthet över egna traditioner.

En central och avgörande punkt i det kulturpolitiska program som riksdagen fattade beslut om 1974 är den som säger att kulturpolitiken skall medverka till att skydda yttrandefriheten och skapa förutsättningar för att denna frihet skall kunna utnyttjas. En av förutsättningarna för att den målsättningen skall kunna uppfyllas är att kulturen verkligen återspeglar dagens svenska verklighet, att den framspringer ur vårt kulturella arv men också ur det svenska folkets vardagliga liv, att den återger det svenska folkets problem, villkor, förhoppningar och visioner, att den fångar upp nyanserna i samhällsutvecklingen, att den förmedlar sanningar, attityder och moralbegrepp som är relevanta i den nuvarande samhällsutvecklingen, att den åskådliggör sambanden i folks liv, att svenska folket kan få sina egna erfarenheter bekräftade genom den. Då får vi en levande, nationell, folklig kultur, som fyller sin roll som en garant för yttrandefriheten.

Men dagens kulturpolitiska debatt förs i en tid då det svenska kulturlivet står inför radikala och lavinartade förändringar. Genom kabel-TV, satellit-sändningar, video osv. håller vi på att översvämmas av en kommersiell, massproducerad, främmande kultur som är förkastlig, inte därför att den till stora delar är amerikansk utan därför att den inte är svensk och därför att den är helt dominerande. Den är förkastlig därför att den saknar varje nationellt särdrag, av nödvändighet är förgrovd och utslätad, förmedlar ett allmänt västerländskt ideal, värderingar och livsformer som inte appellerar till svenska folkets verklighet och hos en hel generation ungdomar skapar ett förhållande till deras idoler som präglas av ouppnåelighet snarare än av tillhörighet. Därför utgör den ett oerhört hot mot yttrandefriheten. I samma omfattning som denna kultur tillåts dominera, i samma omfattning hotas yttrandefriheten.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det är ytterst viktigt att politiker-
na i tid uppmärksammar den här utvecklingen och skapar förutsättningar för att bekämpa den. Det räcker inte med att hänvisa till olika punkter i det av riksdagen antagna kulturpolitiska programmet och säga att det inte finns skäl att göra någon prioritering mellan de olika målen, som utskottet gör när man avstyrker våra förslag.

Utskottet anför vidare, som exempel på insatser som har gjorts hittills som motvikt mot vad som i motionen beskrivs som obegränsad kommersiell masskultur, att svenskämnet har en förstärkt ställning på högstadiet. Man säger att ämnet svenska utgör det kanske viktigaste instrumentet för att förmedla vår gemensamma kultur. Man syftar då på att svenskämnet har förstärkts i förhållande till modersmålsundervisningen. Därmed ställs in-
vandrarernas modersmålsundervisning i klar motsatsställning till det svenska språket och den svenska kulturen. Invandrarernas modersmål och kultur uppfattas tydligen av regeringen och utskottsmajoriteten som ett hinder för vår gemensamma kultur. Där är utskottsmajoriteten skyldig en förklaring, inte minst med tanke på de tidigare försäkringar som har utfärdats om

minoriteternas rätt att behålla och utveckla sin egen kultur.

Vårt parti har den bestämda uppfattningen att det i arbetet för vår gemensamma kultur inte går att bruka våld mot minoriteternas kultur och språk.

Regeringen bör inse att det är ytterst viktigt för arbetarpartierna att utveckla det svenska arbetande folkets kultur. Det är en kultur som ger människorna möjlighet att känna samhörighet med den plats på jorden där de själva finns och med de generationer av människor som har levt och lever just där.

Annars riskerar vi att göra en hel generation historielös.

Regeringen bör också inse att kulturen aldrig är ideologilös, utan att den är av avgörande betydelse för en levande idédebatt och för den ideologiska kampen. Därför är kampen för en progressiv kultur, det svenska arbetande folkets kultur, en av de primära uppgifterna för arbetarrörelsen och arbetarpartierna.

Mot denna bakgrund anser jag att det är synnerligen futtigt att vägra bevilja en ökning av anslaget till arbetarrörelsens arkiv med 500 000 kr., såsom vi har föreslagit. Tycker ni att vi har fått för mycket information om den svenska arbetarrörelsens historia här i landet?

Men till skillnad från vissa politiker har det privata näringslivet och den kapitalistiska industrin uppmärksammat kulturens stora betydelse. Deras ökade intresse skall i första hand ses som ett försök från kapitalets sida att påverka det ideologiska och värderingsmässiga klimatet genom satsningar på sådana kulturyttringar som sammanfaller med eller åtminstone inte står i motsättning till deras ideologi och intresse.

Det skall också ses som ett försök att skapa en allmänt progressiv och positiv image, där företagen framstår som en integrerad del av samhället med motsvarande beroendeförhållande: Går det bra för Volvo, går det bra för kulturen.

Man försöker utnyttja kulturen inte bara i reklamsyfte eller som ett enkelt marknadsföringsobjekt, utan också – och framför allt – som ett språkrör för en med deras intresse sammanfallande ideologi.

I motsats till de statliga kulturanslagen, med sina överväganden, prioriteringar och allsidiga satsningar, som utgår från ett i demokratisk ordning beslutat kulturprogram som går att påverka, är kapitalets sponsring i sin ensidighet och målinriktning ett hot mot den konstnärliga friheten och yttrandefriheten. Därför har vi föreslagit att riksdagen skall uttala sig om att sponsringen av kulturlivet inte bör förekomma.

Glädjande nog kan vi notera att också socialdemokratin börjar dra öronen åt sig i denna fråga och i år presterar en skrivning i betänkandet som är betydligt skarpare mot sponsring än tidigare. Detta hälsas med tillfredsställelse.

Emellertid, fru talman, anser vi att företagens ökade, eventuellt äkta intresse för kulturen bör tas till vara på något sätt. Självklart skall de få en möjlighet att medverka till landets kulturella utveckling. Därför har vi föreslagit att en central fond bör inrättas, dit företagen frivilligt kan donera sina sponsringsanslag. Fonden förvaltas lämpligen genom eller i samarbete med statens kulturråd. Jag förstår inte varför Jan-Erik Wikström är

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

Anslag till kulturverksamhet, m. m.

motståndare till en sådan fond, varför Jan-Erik Wikström vill hindra företagen från att medverka till landets kulturella utveckling.

Glädjande nog har utskottsmajoriteten också på den punkten kommit till insikt om att det där med fonder kanske inte är så dumt ändå och understrukit behovet av att undersöka formen för olika fondalternativ. Därför har vi inte reserverat oss på den punkten. Men vi har ett antal andra reservationer i betänkandet, av vilka jag ämnar beröra ytterligare två. De övriga kommer ett par av mina kamrater att tala om.

För det första gäller det stödet till folkbiblioteken.

Det beslut riksdagen fattade våren 1985 med anledning av proposition 1984/85:141 om litteratur och folkbibliotek innebar att statens redan mycket blygsamma ansvar för folkbiblioteksområdet ytterligare inskränktes. Det är beklagligt. Tvärtom borde staten i tider när folkbiblioteken – i likhet med så många andra kulturinrättningar – tvingas leva i ett allt bistrare klimat ta ett mycket mer uttalat och definierat ansvar för deras verksamhet än vad som skedde med riksdagsbeslutet i fjol.

Fiktionsindustrins och den kommersiella okulturens intrång i kulturområde efter kulturområde innebär också ett hot mot folkbiblioteken. Den lavinartat växande informationsmängden och de alltmer sofistikerat tekniska förvaringssätten för allt större del av denna information innebär risk för att informationsklyftorna – som det är folkbibliotekens uppgift att överbrygga – växer. I många kommuner finns långtgående planer på att införa avgifter för folkbiblioteksutnyttjandet.

Dessa förhållanden anser vänsterpartiet kommunisterna utgöra starka skäl för att införa en bibliotekslag i syfte att stärka folkbiblioteken.

För det andra gäller det visningsersättning.

Införandet av visningsersättningen innebär ett steg framåt för konstnärerna. Genom införandet av visningsersättningen kan konstnärerna principiellt betraktas på liknande sätt som andra, vilka tillhandahåller tjänster till allmänheten. Tidigare bidragssystem har därigenom omvandlats till ett system som mer liknar betalning för utfört arbete.

Syftet med visningsersättningen var att konstnärerna skulle erhålla ersättning för det offentliga innehavet av bild- och formkonstverk och den därav följande rätten att visa dessa verk offentligt. Tre grundläggande frågor löstes inte vid tiden för beslutets fattande, nämligen att ersättningen skulle vara grundad på upphovsrätt, att ett beräkningssystem skulle utformas samt att förhandlingsrätt skulle tillerkännas konstnärerna genom deras fackliga organisation. Dessa tre krav framfördes bl. a. från Konstnärernas riksorganisation. De tillgodosågs inte, utan i stället infördes ett budgetanslag till visningsersättningen grundat på offentlighetsrättsliga principer, och beräkningssystemet och förhandlingsrätten tog riksdagen inte ställning till.

Visningsersättningen är principiellt att likställa med en lön. Det är därför otillfredsställande att ersättningen ensidigt bestäms av staten utan att förhandlingar dessförinnan genomförts med KRO. För att få fram underlag till förhandlingar bör ett beräkningssystem utformas gemensamt av staten och KRO. Visningsersättningen bör ställas på upphovsrättslig grund av principiella skäl. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att snarast lösa dessa frågor.

Ersättningsbeloppet är för lågt för att målsättningen skall uppfyllas. I stället för att låta anslaget växa i syfte att nå målsättningen gör regeringen tvärtom. Sedan anslaget infördes i 1982/83 års budget har det inte förändrats i positiv riktning. Genom inflationen har i stället anslaget reallt minskat i värde. Därför anser vpk att en höjning av visningsersättningen är nödvändig.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 10 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det är självfallet inte så, som Alexander Chrisopoulos påstår, att jag skulle ha något emot att företagen ger stöd till kulturen. Jag har klargjort att det är precis tvärtom. Men jag tycker inte att de skall behöva gå omvägen via några fonder. I övrigt har jag all förståelse för att Alexander Chrisopoulos som kommunist driver kravet på statliga fonder. Det är helt logiskt.

Anf. 11 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Anledningen till att Jan-Erik Wikström inte vill ha några fonder är att han menar att företagen inte kommer att satsa några pengar på dessa fonder. Han anser alltså att företagen egentligen inte är intresserade av att medverka till att utveckla landets kultur när de inte kan göra några marknadsföringsvinster på denna verksamhet.

Vi menar till skillnad från Jan-Erik Wikström att kulturen är för viktig för att omvandlas till marknadsföringsobjekt. Därför anser vi att eventuell äkta vilja hos företagen att stödja den svenska kulturen bör kanaliseras genom en central fond, som administreras av i demokratisk ordning valda organ och som garanterar en regional spridning av medel till stöd för olika kulturella ändamål, också udda och smala sådana, varigenom yttrandefriheten garanteras.

Anf. 12 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker själv att det är mycket trevligt och bra att gå runt och be både enskilda människor och företag om att ge stöd till Confidencen, till Drottningholmsteaterns vänner, till Folkoperan eller vad det nu kan vara som jag själv är engagerad i. Men jag finner det svårare att gå runt och be dem ge pengar till en statlig fond, som sedan skall fördela medlen. Men det måste ju vara någon skillnad mellan en kommunist och en liberal, eller hur, Alexander Chrisopoulos?

Anf. 13 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Ja, den skillnaden är helt uppenbar.

Anf. 14 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas ju så gott som hela kulturområdet, vilket också har framgått av tidigare inlägg. Till betänkandet finns inte mindre än 75 reservationer fogade. Trots det tillstyrks regeringens förslag till alla delar, utom i två delfrågor, nämligen balettproduktion inom riksteatern samt ett bidrag till Marionetteatern. Vi har, inom den socialdemokratiska gruppen i utskottet, delat upp ärendena mellan oss så att Catarina Rönnung

talar om konstnärsstöd, teater, dans och musik och Sylvia Pettersson tar upp frågor om arkiv, bild och form, kulturminnesvård, museer och utställningar. Beträffande de övergripande kulturfrågorna och allmän kulturverksamhet vill jag utveckla några synpunkter.

Det är alltså så gott som hela kulturpolitiken som riksdagen nu tar ställning till. Det är därför naturligt att sätta in kulturpolitiken i ett brett politiskt sammanhang.

Regeringens förslag inom kulturbudgeten har över lag mottagits mycket positivt. Kulturområdet har till stora delar undantagits från de besparingskrav som generellt gäller för statlig och av staten understödd verksamhet. Årets förslag innebär också en förstärkning till de minsta teatrarna med 25 grundbidrag och till de regionala museerna med 10 grundbidrag. De fria grupperna får en avsevärd förstärkning. I budgetpropositionen aviseras dessa förstärkningar som första steget i en treårig satsning. Därmed torde det finnas rimliga förutsättningar för att kulturinstitutionerna uppnår de nödvändiga basresurserna för att kunna fungera även i ett längre perspektiv, när den första entusiasmen går över i ett mer långsiktigt arbete.

De regionala kulturinstitutionerna visar i dag ofta på konstnärlig förnyelse och vitalitet samt en stark vilja att förankra och utveckla den lokala och regionala kulturen.

Det framstår alltmer tydligt hur nära kulturpolitiken är integrerad med andra områden inom politiken – med arbetsmarknadspolitik, socialpolitik, trafikpolitik och bostadspolitik.

Karl Boo berörde centraliseringstendenserna. Jag kan instämma i att sådana tendenser tycks öka genom teknikutvecklingen och produktionens omställning. Trots att det egentligen ger oss möjligheter att genom tekniken sprida arbetstillfällen och förkorta restiden, sker en explosion i storstadsområdena, även om också skogsläna tillförs nya jobb.

Hur samspelar då denna utveckling med kulturpolitiken? Storstädernas snabba expansion sker på bekostnad av många uppbrott från invanda kulturmönster i ganska slutna miljöer till nya, främmande, ofta storskaliga bostadsområden med en klar åtskillnad mellan arbete och fritidsumgänge. Segregationen inom vissa bostadsområden är ett lika stort problem i storstadsområdena som vikande barnantal och vikande service i avflyttningsbygderna.

Bostadsmarknaden i storstäderna visar vad som händer när marknadskrafterna blir för starka. Invandrare och låginkomsttagare bor i vissa områden och höginkomsttagare i andra.

Detta är i hög grad kulturpolitik. Kabel-TV-installationer för att locka hyresgäster till problemområden löser inte problemen där.

En aktiv decentraliseringspolitik handlar om både jobb och livsinnehåll. Det slutna samhället blir alltför lätt intolerant och stelt. Människor, kanske särskilt ungdomarna, har behov av att vara där det händer något, de dras till lockelsen att pröva något nytt. Tillgång till utbildning och ett levande kulturliv med spänning och upplevelser drar till sig människor, stimulerar idéer, fantasi och engagemang. Vi har kunnat se en positiv utveckling på orter där man har kunnat ta tag i problemen och gemensamt finna lösningar.

De regionala kulturinstitutionerna är här basresurser i sina regioner.

Utbildningsmöjligheter, förenings- och kulturliv är minst lika viktigt som barnomsorg, äldreomsorg och bostadsplanering för att ett samhälle av i dag skall ha livskraft. Det är därför glädjande att regeringen fullföljer utbyggnaden av de regionala kulturinstitutionerna.

Utanför dagens ämne ligger stödet till föreningsliv och studieförbund. I ett vitt förgrenat kulturliv utgör dock föreningsengagemang, kulturverksamhet och studier *en grund förutan vilken kulturinstitutionerna skulle ha svårt att förankra sin verksamhet*. Det är därför viktigt att inte anslagen till det fria föreningslivet och kulturlivet utanför institutionerna urholkas genom otillräcklig kostnadskompensation. Beroendet av anslag från såväl stat som kommuner och landsting kan resultera i trefaldiga besparingskrav med verksamhetsförslamning som följd. Ur kulturpolitisk synpunkt krävs här mycket stor uppmärksamhet.

Det nära samspelet mellan stat, kommuner och landsting inom kulturområdet gör naturligtvis också stödet till kulturlivet ytterst beroende av statens resursramar för kommunerna. Det är viktigt att påpeka att alla de borgerliga partierna föreslår väsentligt hårdare åtstramningar för kommunerna än socialdemokraterna.

Det finns också, som har framgått av debatten, mycket stora skillnader mellan partierna inom kulturområdet. Det mest framträdande draget är moderaternas hårda nedskärningar, som omsatta i verkligheten skulle amputera delar av kulturpolitiken. Sammantaget skulle ett bifall till moderaternas förslag innebära en minskning av kulturbudgeten med drygt 108 milj. kr. Liksom tidigare år är det insatser för att bedriva en aktivt uppsökande kulturpolitik som moderaterna vill strypa. Insatser för kultur på arbetsplatserna, bidrag till regionala skådebanor, fria teatergrupper, arbetsplatsbibliotek, Arbetets museum, fraktstöd för film. En bok för alla – det är exempel som visar att när det gäller spridningen av aktiviteter i kulturlivet till flera människor och till flera regioner ställer inte moderaterna upp, trots alla de vackra orden.

Liksom tidigare år finns också nu en moderat motion om de kulturpolitiska målen. Utskottets majoritet framhåller att det råder enighet om målen för kulturpolitiken, och det finns ingen anledning att ompröva dem. Den moderata reservationen får nog ses som uttryck för ett behov av att lyfta fram en del slagord, som man vill koppla samman med partiet. Jag tycker att dessa slagord blir tomma när de förs fram tillsammans med besparingsförslagen.

Med anledning av en motion från vpk om den svenska kulturens utveckling, som Alexander Chrisopoulos utvecklade i sitt anförande, betonar utskottet vikten av de satsningar som görs för att garantera att äldre tiders kultur tas till vara och levandegörs, liksom utvecklandet av konstnärliga uttrycksformer som motvikt till flödet av massmarknadsutbudet. Vi framhåller betydelsen av svenskämnets förstärkta ställning. Det är viktigt att man inte underskattar det här. Språket är dock grunden för all kommunikation. Den utgivning av en särskild klassikerserie för skolan som är på gång ser ut att bli lyckad. Insatser inom film- och mediaområdet är också exempel på värdefulla insatser.

Moderaterna framhåller i en motion och i en reservation utbildningens betydelse för kulturen. På den punkten är vi alla eniga. Men när det kommer

till satsningar har moderaterna ändå inte ansett att några pengar bör gå till utgivningen av den klassikerserie som skolan nu presenteras. Det visar också på skillnaden mellan ord och handling.

Centerpartiet upprepar kravet på en parlamentarisk beredning för att vidareutveckla kulturpolitiken. Behovet av kartläggningar och utvärderingar, som man tidigare har understrukt, har nu tonats ned. Egentligen vill man i dag närmast ha en kulturpolitisk diskussion, utmynnande i förslag till vidareutveckling av kulturpolitiken på 1990-talet. Utskottet hänvisar här till den debatt som förs i landsting och kommuner med anledning av kulturrådets utredning Kommunerna, staten och kulturpolitiken (KOSK). Det är ett intensivt intresse, regionalt och lokalt, att försöka hitta nya former och få till stånd ökad samverkan. Inte minst utifrån förslaget om förändrad organisation för Rikskonserter och regionmusiken får förslagen om ett sådant utvecklingsarbete ett konkret innehåll. Förhoppningsvis kommer också utvecklingen regionalt att vitalisera och bredda verksamheten.

Som Ingrid Sundberg framhöll vill moderaterna inte ha något kulturråd. Det är sedan länge välkänt för kammaren. Centerpartiet vill däremot närmast förstärka kulturrådets roll. Medan moderaterna vill fördela kulturstöd genom många organ betonar centerpartiet att kulturrådet har ett övergripande ansvar och att uppgifterna inte bör splittras på flera centrala organ. Jag ger nu bara några exempel på motsättningarna mellan de borgerliga partierna.

Utskottet anser att det behövs en central myndighet på kulturområdet lika väl som på andra områden. En översyn pågår av kulturrådets framtida uppgifter. Enligt direktiven till utredningen kommer rådets roll och ansvarsområde snarast genom ett närmare klarläggande att förstärkas.

Centerpartiet har också tagit upp frågan om bidragskonstruktionen när det gäller de regionala kulturinstitutionerna. I reservationen från centerpartiet anförs bl. a.: "En möjlighet är att låta bidragssystemet få en konstruktion som är likartad med den som gäller i fråga om den kommunala skatteutjämnningen." Det är ytterst tveksamt att över huvud taget diskutera en sådan omläggning. Landstingen och kommunerna har byggt ut de regionala institutionerna utifrån ett system som bygger på ett fördelat ansvar för kulturinstitutionerna. Både Landstingsförbundet och Kommunförbundet har varit mycket bestämda i försvaret av nuvarande modell för bidragen till kulturinstitutionerna. Vi yrkar därför avslag på centerns förslag.

Därefter övergår jag till att säga några ord med anledning av debatten om sponsring. Sponsringen av kulturlivet har debatterats många gånger tidigare i kammaren. Vi socialdemokrater har varit tveksamma till sponsringen. Och på vänsterhåll är vi i år, som Alexander Chrisopoulos framhöll, än mer kritiska till sponsring. Vi menar att erfarenheterna är blandade. Näringslivets intresse är ofta stort i initialskedet då man tar kontakter och utlovar stöd. Det gäller i det skede då kontakterna ger rubriker. Men därefter krävs hårda förhandlingar, och summorna krymper ofta avsevärt innan förhandlingarna är slutförda. Jan-Erik Wikström tog som exempel det kommande nya uppslagsverket som man har diskuterat med olika intressenter, såsom relaterats i pressen. Jag tycker att detta bevisar hur det fungerar i verkligheten.

Erfarenheterna ger vid handen att företagen nästan undantagslöst ser sponsring som ren PR – en marknadsföring för att ge ett positivt intryck. För sponsorerna är det ofta likgiltigt om de stöder det ena eller det andra. Det viktiga är att det rör sig om evenemang som drar publik och som får genomslag i massmedia.

Det gamla mecenatskapet, som utgick från ett personligt kulturintresse, skall inte blandas ihop med sponsring, som är ytterst kommersiell. Ingrid Sundberg frågade på vilket sätt vi kan se denna skillnad. Jag tycker att det är ganska lätt, eftersom mecenatskapet utgår från ett personligt kulturintresse och resulterar i personliga gåvor, medan sponsringsstödet är ett företagsstöd och ett företagsinitiativ, alltså något helt annat än personliga gåvor.

För kulturinstitutionerna och kulturarbetarna blir sponsorstöd godtyckligt och ryckigt, och stödet har faktiskt inte blivit så omfattande som man genom alla de stora orden och proklamationerna försökte få oss att tro. Stödet har ofta varit lika måttande för kulturlivet som en ärta i ärtsoppa, dvs. ytterst marginellt i förhållande till kostnaderna för verksamheten.

Det är mot bakgrund av dessa synpunkter på sponsring intressant att två motioner i år har väckts om kulturfonder, den ena av vpk och den andra av moderaterna.

Moderaternas huvudinriktning är, vilket är värt att lägga märke till, att statliga åtgärder skall vidtas för att inrätta kulturfonder. Moderaterna förordar i motionen att bidrag till kulturlivet *inte* skall vara avdragsgilla vid inkomstbeskattningen – och det noterar jag med tillfredsställelse – men moderaterna anför dessutom i sin motion som en möjlighet att medel som testamenteras till kulturfonder befrias från arvsskatt. Till detta tar utskottet givetvis inte alls ställning.

Vpk framhåller riskerna med sponsringen, bl. a. att den kan ses som ett hot mot den konstnärliga friheten och yttrandefriheten. Jag instämmer, som har framgått, till stora delar i den synen. En särskild kulturfond däremot skulle kunna erbjuda en möjlighet för företagen att ge bidrag men ändå tillåta en prioritering mellan olika resursbehov på kulturområdet.

Det är ungefär så vi har resonerat. Jan-Erik Wikström skämtade och sade att vi socialdemokrater välsignar den oheliga alliansen. Det är nog en ganska riktig tolkning av situationen. Vi tycker att det kan vara intressant att från helt motsatta utgångspunkter pröva systemet med kulturfonder. Vi förrättar gärna vigseln, även om vi kanske kan befara en skilsmässa vad det lider.

Med till visshet gränsande sannolikhet har moderaterna och vpk helt olika bakgrund till och helt motstridiga syften med förslagen om kulturfonder. Vi socialdemokrater vill inte avfärda detta att man överväger fördelar och nackdelar med någon form av möjlighet för företagen att stödja kulturlivet utan styrning eller ensidig prioritering. Det är långt ifrån säkert att det finns ett intresse för förslaget från näringslivet, men då får vi ändå motiven bättre klarlagda. Vi har också framhållit kulturinstitutionernas och kulturarbetarnas avgörande inflytande i fonden som det viktiga.

Det är riktigt, som Jan-Erik Wikström sade, att det i dag finns mängder av fonder för kulturändamål. Det är dock ett bekymmer att dessa fonder är så litet kända. Det finns ett uppslagsverk på biblioteken i vilket man kan söka sig fram, men det är mycket få människor som vet det. Många av ändamålen

med fonderna är också ytterst otidsenliga. Nuvarande system med fonder fungerar därför inte bra.

Utskottet anser således att det är motiverat att man överväger möjligheten att skapa en eller flera kulturfonder, men utan att ta ställning för någon av de lösningar som föreslås i motionerna.

Kanske skulle en eller flera kulturfonder underlätta för företagen och andra med vilja till kulturstöd att ta fasta på Matteus ord:

Var noga med att inte utföra era fromma gärningar inför människorna, för att de skall lägga märke till er.

Med det anförda, fru talman, vill jag yrka bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer, utom reservationerna 35, 37, 39, 70 och 71, som är socialdemokratiska.

Anf. 15 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Gunnel Liljegren kommer senare att ge bakgrunden till våra förslag till nedskärningar av anslagen till Skådebanan, arbetsplatskultur osv. Jag vill själv bara ta ett enda exempel. Det är En bok för alla. De undersökningar som har gjorts har visat att En bok för alla, starkt statligt stödd, huvudsakligen köps av välutbildade och ungdomar. Det kan i och för sig vara motiverat att ge välutbildade och ungdomar statligt stöd för kulturkonsumtion, men vi kan från moderat sida icke tycka att detta är det mest angelägna när kulturmedlen är begränsade.

Jag vill också beröra det som vice ordföranden sade om våra slagord frihet, kvalitet och mångsidighet. Ja, visst är de slagord! Men de är samtidigt ledord. Om vi t. ex. inte hade kravet på mångsidighet, skulle jag mycket väl, eftersom kultursmaken ofta är subjektiv, kunna tänka mig att människor sade: Dessa yttringar hör inte hemma i kulturlivet, dem vill jag inte stödja, osv. – Kravet på mångsidighet ger utrymme för en mångfald i stödet och en öppenhet mot inte minst det smala kulturutbudet.

Ing-Marie Hansson talade om motsättningar, och naturligtvis finns det motsättningar mellan de politiska partierna när det gäller våra kulturuppfattningar. Men spänningar – glöm inte det! – föder utveckling.

För att sedan knyta an till sponsordebatten vill jag säga att jag är fullständigt medveten om att vänsterpartiet kommunisterna har sett bildandet av kulturfonder i vårt land, med visst offentligt stöd, som ett medel att förhindra att företag går in med en direkt sponsring, medan vi moderater har sett tillkomsten av kulturfonder som en möjlighet för de små människorna och de små företagen, som i dag inte har någon möjlighet att – som vice ordföranden uttryckte det – slå i katalogerna efter upplysningar om hur de skall kunna ge ett stöd till någon form av kulturaktivitet. Det är alldeles riktigt att det här finns en motsättning. Jag är helt övertygad om att det varken kommer att bli äktenskap – även om Jan-Erik Wikström har vigselrätt – eller skilsmässa; i det fallet lär man få gå till annan instans. Men kanske kan vi alla, inkl. folkpartiet, hitta en form för att bygga upp ett system som kanaliserar mer pengar till kulturen, och det är väl detta som är det viktiga.

Jag skulle till sist vilja att Ing-Marie Hansson gav exempel på några av de erfarenheter utskottsmajoriteten hänvisar till när den skriver: "Erfarenheterna från senare år i fråga om sponsring i vårt land ger enligt utskottets

mening särskild anledning till vaksamhet – – –.” Jag känner inte till några sådana erfarenheter.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

*Anslag till kulturverk-
samhet, m. m.*

Anf. 16 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag vill först lyckönska Ing-Marie Hansson, som har gjort iakttagelsen att det är tre partier på den borgerliga sidan. Det är alldeles riktigt. Vi är överens i väldigt många frågor och mindre överens i andra. Det är en gammal erfarenhet att det på kulturpolitikens område är en skillnad mellan moderata samlingspartiet å ena sidan och folkpartiet och centern å den andra framför allt när det gäller synen på hur mycket stat och kommun skall satsa. Det är ganska bra att det är på det sättet. Tänk vad trist det skulle vara, Ing-Marie Hansson, om blockpolitiken innebar att man i alla frågor skulle tvinga samman partierna efter det här mönstret! Jag tycker att Ing-Marie Hansson borde vara förtjust över att det faktiskt finns skillnader mellan partierna. Lyckligtvis finns det skillnader också mellan socialdemokraterna och kommunisterna.

Så till talet om den oheliga alliansen. Jag riktigt ser hur förtjust Ing-Marie Hansson är över att iakttä hur moderata samlingspartiet och vänsterpartiet kommunisterna samsas när det gäller kulturfonder, men jag tycker att man innan man börjar diskutera vigsel – jag har ingen vigselrätt, Ingrid Sundberg – bör beakta att prästen ändå har ett ansvar att fråga kontrahenterna om de menar allvar. Det är en skicklig manöver att i utskottet sy samman en uppgörelse. Där tycks man ha konstaterat: Haha! Vi har blivit överens om en utredning, och den kommer ju inte att leda till någonting. Men bakom ligger önskemål från partier som har totalt olika synsätt. När de kryper in under samma skinnfäll, då måste man ställa frågan: Vad är det som är fel?

Nu löser majoriteten den här frågan i år genom att föreslå en utredning. Men vad skall ske sedan? Vi har väl viktigare ändamål att satsa statens pengar på än sådana här utredningar.

Sedan har vi diskussionen om sponsring. Det är ingenting att skämmas för att företagen ser sponsringen som en möjlighet att skaffa sig en viss PR. Det är ju bakgrunden till att de satsar så mycket på ishockey och annat. Något som jag aldrig har förstått är socialdemokraternas dubbelmoral i detta sammanhang. De sitter här i riksdagshuset och lapar i sig ishockeymatcherna och alla de texter som finns på reklamskyltarna. I de organisationer som svarar för detta är det genomgående socialdemokrater som är ordförande, och de är jätteskickliga på att samla in sponsorpengar från företagen. Då är det vällovligt och bra. Så kommer man till kulturens område, och då är det plötsligt illegitimt, nästan kriminellt, att syssla med sådant här.

Jag har gjort en intressant iakttagelse, Ing-Marie Hansson. När man sitter och ser en ishockeymatch så tittar man på pucken – det som står på rinken är ganska ointressant. Och när man sitter i Göteborgs konserthus lyssnar man till musiken och tänker på den – Volvo är möjligen det fordon i vilket man tar sig till konserthuset. Jag är inte säker på att företagen får så enormt stor PR genom detta.

Var inte så rädda – ge kulturen samma möjligheter som idrotten har!

Anf. 17 KARL BOO (c) replik:

Fru talman! Det var ganska intressant att lyssna på den första delen av vice ordförandens anförande, där hon mycket klart instämde i centerns farhågor för vad som kommer ut kulturellt av den explosionsartade tillväxt som nu sker i t. ex. Stockholmsområdet, med den tekniska utvecklingen som underlag. Kulturverksamheten har här en synnerligen viktig uppgift att fylla.

Jag har sagt vid tidigare tillfällen att kulturen är som ett kitt som håller människorna samman då bekymmer hotar. I ekonomiskt besvärliga tider eller när ensamheten blir kännbar i ett nytt bostadsområde kan det vara värdefullt med kulturaktiviteter för gemenskap och utveckling. Det är därför vi har prioriterat en av de kommande satsningarna på just kulturverksamhet i boendemiljö. Vi tycker att det är oerhört angeläget att få en ordentlig satsning på det området, där vi över alla gränser kan finna gemenskap och då också kan hjälpa varandra.

Att vi nu förordar en beredning för att fullfölja och vidareutveckla det som var grunden för 1974 års kulturpolitiska beslut beror på att det har hänt mycket. Det finns många analyser gjorda, men sammanställningen, avvägningen mellan olika sektorer, är icke gjord, trots att den är mycket viktig.

Om vi skulle kunna få en bred politisk enighet också om utvecklingen under 1990-talet – enighet nåddes ju 1974 – skulle det vara en mycket stor tillgång för kulturutvecklingen som sådan. Den sker på tre nivåer, och ett enigt centralt beslut har stor betydelse för hur regioner och kommuner verkar i fortsättningen och när det gäller kompletteringar.

Till sist vill jag bara kommentera vårt förslag om att man borde pröva om det inte är bättre att gå ut med det statliga stödet över schablonbidrag, som då skulle väga in skatteunderlaget i regionen. Det är nämligen på det sättet nu att de rika regionerna har råd att satsa mycket och därför får en stor del av de statliga kulturbidragen, medan de ekonomiskt svaga regionerna har blivit och blir delaktiga av ett mindre statligt stöd. Där vill vi pröva en förändring och se om den ändå inte skulle ge större rättvisa.

Anf. 18 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Replikskiftet om äktenskap och ohelig allians kräver en viss kommentar från min sida.

Det finns ett ordspråk i Grekland som säger att fikon är fikon och balja är balja. Skillnaderna kommer att bli uppenbara för alla, om de inte redan är det.

Vad gäller tillfälliga allianser skulle jag vilja citera Lenin, en känd revolutionär som bekant. Han sade: För att främja arbetarklassens intressen skulle jag kunna ingå äktenskap med djävulen själv.

Jag skulle kunna tänka mig att t. o. m. Jan-Erik Wikström skulle kunna ingå i en sådan här allians. Han är välkommen.

Till Ing-Marie Hansson vill jag säga: Avsikten med denna replik är inte att gå i polemik utan snarare att få ett klagörande för att undvika eventuella missförstånd.

Ni säger att en av åtgärderna som syftar till att skydda vår kultur mot den allmänna kommersiella kulturen är att förstärka det svenska språkets ställning på högstadiet. Det är riktigt. Det svenska språket är viktigt för att

folk skall kunna ta del av vår gemensamma kultur, men frågan är: Det svenska språkets ställning i förhållande till vad? Om man förstärker det svenska språkets ställning i skolan sker det på bekostnad av invandrarnas modersmål.

Ni säger alltså att det svenska språket är ett viktigt instrument för att vi skall kunna ta del av vår gemensamma kultur. Visst är det så! Men samtidigt är modersmålet en förutsättning och ett nödvändigt instrument för att invandrarna skall kunna ta del av sitt kulturarv. Skall man tolka ert förslag som att det finns en motsättning mellan invandrarnas kulturella arv och vår gemensamma kultur? Jag skulle vara tacksam för ett klargörande i dessa frågor, så att vi slipper missförstånd.

Anf. 19 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att vända mig till Ingrid Sundberg, som bemöter kravet på anslag till En bok för alla. Bl. a. nämnde hon själv att den når väldigt många ungdomar. Jag tycker att det är viktigt. Jag vill bara erinra om Ingrid Sundbergs eget inledningsanförande, där hon sade att det är oerhört viktigt med läsande för ungdomarna "i en värld där böckerna upplever stigande konkurrens av andra media".

Nu konstaterar jag att moderaterna inte vill stödja klassikerutgivningen vad gäller skolan. Moderaterna vill inte heller satsa pengar på En bok för alla. Moderaterna säger själva: Dessa böcker når främst ungdomar, men vi vill inte satsa på dem.

Sedan erkänner Ingrid Sundberg att många av moderaternas vackra ord är slagord, ledord. Hon utvecklade något betydelsen av mångsidigheten – och därom är vi alla eniga. Mångsidighet inom kulturen kan alla partier ställa upp på och ansluta sig till. Däremot säger Ingrid Sundberg i slutet av sitt anförande: Vi måste också kämpa för mer pengar till kulturen. Det tycker jag är bra, men jag konstaterar att moderaternas förslag innebär en nedskärning med 108 milj. kr. – från ord till handling.

Sedan några ord till Jan-Erik Wikström, som är förtjust över att olika politiska partier har olika mening. Det är jag också. Jag tycker att det är viktigt med en levande debatt och en öppen diskussion. Men jag tycker att hans resonemang när det gäller sponsring är litet inkonsekvent. Som vi faktiskt har sagt i denna kammare tidigare kan man inte sätta likhetstecken mellan sponsring av idrott och sponsring av kultur. Skillnaden är att när man spelar ishockey eller fotboll har man givna regler. Man kan inte påverka innehållet i matchen. Men när det gäller kultur finns det en nära koppling mellan möjligheten till påverkan å ena sidan och konstnärlig frihet och yttrandefrihet å andra sidan. Därför är skillnaden stor. Jag vill bara bemöta det Jan-Erik Wikström där anført.

Karl Boo och jag har mycket lika synsätt när det gäller den tekniska utvecklingen. Vi är ense om att det krävs medvetna politiska insatser för att styra utvecklingen i en önskad riktning. Jag hoppas att vi kan enas om hur det skall gå till.

Jag vill säga till Alexander Chrisopoulos: Det finns ingen motsättning mellan det förhållandet att det svenska språket har en stark ställning och att vi naturligtvis värnar om och håller fast vid det mål vi har när det gäller

invandrarundervisningen i skolan – även om alla de frågor som Alexander Chrisopoulos här tar upp hänför sig till utbildningsutskottets område och berör läroplaner osv. Men jag tror inte att det finns några oklarheter vad gäller synen på dessa frågor.

Anf. 20 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Ing-Marie Hansson inte har svarat på min fråga vad som ligger bakom utskottets skrivning att erfarenheterna av sponsring ger särskild anledning till vaksamhet på området.

Jag vill komplettera den frågan med en annan fråga: Hur upplever socialdemokratiska ledamöter i kulturutskottet sina kontakter med partikamrater som sitter som kulturnämndsledamöter ute i landet? Man kommer ofta i kontakt med kulturnämndsledamöter från andra partier, och jag har träffat åtskilliga socialdemokrater. De berättar hur man idogt söker pengar från företagen för att kören skall kunna komma ut och resa, hur man tigger priser till konstlotterier osv. Det har alltså runt om i våra kommuner blivit allmänt accepterat att man tigger pengar till kultur från företag och enskilda. Man vill med andra ord ha sponsring.

Min fråga är alltså dels hur ni upplever dessa kontakter, dels vad som ligger bakom uttalandet att erfarenheterna ger anledning till ökad vaksamhet. Det stämmer inte överens med den utveckling som sker ute i landet.

För att inga missförstånd skall uppstå vill jag till slut säga att moderaterna inte har yrkat avslag på förslaget om bidrag till En bok för alla till ungdomar. De ungdomar som läser vuxenböckerna är välutbildade. Det är civilingenjörer och andra akademiker som prenumererar på En bok för alla. Och det är bra litteratur, men jag tycker inte att det är bra att de böckerna är statligt subventionerade. Kulturpengarna skall vi använda på andra områden där vi kan nå verkligt eftersatta grupper.

Mera pengar till kulturen, säger man. Ja visst, kanalisera mera pengar till kulturen! Inte ens Ing-Marie Hansson torde kunna förneka att ganska mycket pengar flyter omkring i vårt samhälle. Däremot vill vi inte bara säga "mera statliga pengar till kulturen".

Jag vore tacksam för svar på mina frågor.

Anf. 21 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det är inte så stor skillnad mellan idrott och kultur. Folksam stöder AIK. Självklart spelar laget bättre om det får större resurser så att det på träningsläger och på annat sätt kan förbereda sig för matcherna.

När Volvo ger anslag så att Göteborgssymfonikerna får ett utökat antal musiker innebär det att de har bättre möjligheter att göra bra konserter. Men jag har inte hört något exempel på att Volvo har begärt någon ändring i repertoaren. Det har också undgått mig om Pehr G. Gyllenhammar har önskat ersätta Neeme Järvi som dirigent för Göteborgssymfonikerna.

Men det finns en väsentlig skillnad: Socialdemokrater begär sponsringspengar till idrott med gott samvete, men socialdemokrater accepterar sponsring av kultur med dåligt samvete. Jag skulle gärna vilja bidra till att ge Ing-Marie Hansson litet mindre dåligt samvete. Det är inte sämre att stödja kultur än att stödja idrott!

Anf. 22 KARL BOO (c) replik:

Fru talman! Det är intressant att Ing-Marie Hansson och jag har samma uppfattning om problemen med den starka koncentrationen till Stockholmsområdet. I det läget vill jag fråga: Varför vill inte regeringen och socialdemokraterna driva på utvecklingen i riktning mot ett främjande av kulturen i boendemiljön? Den debatten har förts i många år. Det är angeläget att satsa på denna form av samhällsstöd till en viktig kulturaktivitet.

Från centrens sida är vi beredda att stödja och uppmuntra till kulturaktiviteter för människorna i deras vardag. Det tycker vi är ett viktigt komplement.

Tillfälliga pengar till kulturverksamhet m. m. genom sponsring och liknande kan vara viktiga, men för planeringen är det självklart angeläget att det finns garantier, och det är endast samhället som kan ge de garantierna. Vi har gett uttryck för vårt intresse att diskutera ökade samhällsinsatser genom att aktualisera frågan. Kan vi diskutera ett enprocentsmål fram till år 2000, får vi ytterligare förstärkning från nuvarande 0,6–0,7 %, som den totala insatsen är.

Det kan vara angeläget att säga att det finns väldigt många som vill vara med i ett frivilligt arbete. Jag tror att de känner en betydande uppmuntran om de får stöd för sådana insatser. Kombinationen av ekonomiska insatser från samhällets sida och individuella aktiviteter är självklart väldigt viktig.

Anf. 23 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! I mitt huvudanförande har jag utförligt försökt beskriva varför vi anser att det är viktigt att man stöder och uppmuntrar en progressiv folklig kultur i Sverige, som alternativ till den allmänna kommersiella kulturen. Men det får inte missförstås så att vi skulle vara motståndare till alla andra kulturella yttringar till förmån för det arbetande folkets kultur, utan det skall ses som en prioritering från statsmakternas sida av vissa kulturinsatser. Vi anser att sådana prioriteringar är angelägna om man skall ha en målinriktning med kulturpolitiken.

En sådan satsning var vårt förslag om stöd till Arbetarrörelsens arkiv genom ett med 500 000 kr. ökat anslag. Det är i och för sig en mycket blygsam summa med tanke på statsbudgetens storlek. Det är faktiskt förvånande att regeringen hårdnackat vägrar att stödja en sådan kulturell inriktning som för arbetarrörelsens kulturpolitiska målsättning måste betraktas som helt nödvändig.

Anf. 24 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Fru talman! Ingrid Sundberg frågade efter erfarenheterna från sponsringsverksamhet. Jag nämnde tidigare erfarenheterna av kontakterna rörande uppslagsverket. Jag skall inte gå in på dem närmare. Ingrid Sundberg kan informera sig bättre själv.

Jag kan ge ett annat konkret exempel: La cage aux folles – välbekant uppsättning i Malmö. Där var det en klädfirma – jag skall av reklanhänsyn inte nämna namnet – som sponsrade dräkterna. Denna firma ville att skådespelarna skulle ställa upp i reklamsammanhang i firmans kläder, vilket djupt förnedrade skådespelarna, som inte anser att de är mannekänger utan konstnärligt yrkesverksamma.

Jag har inte mött En bok för alla bland exempelvis civilingenjörer. Jag har sett dessa böcker på bokbord ute på fackföreningsmöten i Folkets hus, jag har sett dem på bokbord på olika kulturkaféer som vi har i mitt län och jag har sett dem föras fram med aktiva bokstimulerande insatser i alla möjliga sammanhang, Ingrid Sundberg. Vi måste umgås i olika kretsar. Det kan jag konstatera.

Till Jan-Erik Wikström skulle jag vilja säga att vi anser att man skall ha en mycket skärpt vaksamhet när det gäller sponsringen. Men vi har inte totalt avvisat den.

När det gäller Volvo vill jag bara erinra om den långdragna diskussion som föregick Volvos satsning på symfonikerna, där man från Volvo krävde en utfästelse av kommunen att den skulle åta sig en fortsatt satsning på dessa tjänster. Det tycker jag kan vara nog att fundera över i detta sammanhang.

Jag tycker att det är angeläget – och det vet Karl Boo – med kulturverksamhet i bostadsområdena. Vi kan konstatera att när vi övertog regeringsmakten 1982 var en av de första åtgärderna vi fick vidta att kraftigt höja bidragen till studieförbunden, som hade urholkats mycket.

Genom kulturverksamhetsbidraget till studieförbunden och i cirkelverksamhet kan man bedriva mycket av aktiv verksamhet i bostadsområdena. Vi håller på med en utvärdering av anslagen i kulturrådet för att se hur resurserna fördelas, och jag tror att det är viktigt.

Kulturrådets anslag för att direkt kunna gå in och stödja olika projekt har också höjts, och den vägen ger vi ganska mycket pengar till sådana projekt i bostadsområden som Karl Boo talar om.

Slutligen till Alexander Chrisopoulos: Sylvia Pettersson kommer att tala om Arbetarrörelsens arkiv och om en rad andra arkiv. Vi hänvisar till den arkiv- och museiutredning som nu pågår och vill först invänta dess resultat.

Anf. 25 GUNNEL LILJEGREN (m):

Fru talman! I måndags kunde man i en artikel i Upsala Nya Tidning läsa: "Ombud skall locka LO-folk till kulturen". Genom att utbilda kulturombud på arbetsplatserna kan man få LO-medlemmar att gå på teater, läsa böcker och titta på konst i högre grad än tidigare, får man veta, och en fackligt aktiv byggnadsarbetare har anställts för att utbilda kulturombud på arbetsplatserna i Uppsala. Att sprida kännedom om kultur är vällovligt, men är det en facklig uppgift? Totalt rör det sig om mångmiljonbelopp för samhällets del.

Statens kulturråd lade i januari 1984 fram ett förslag till handlingsprogram för kultur på arbetsplatserna: Verktyg för förändring. Staten skall när verksamheten är fullt utbyggd efter en tioårsperiod satsa 65 milj. kr. De fackliga organisationerna bör få huvudansvar för att utveckla kulturverksamheten. En ny lag skall reglera de lokala kulturombudens tillträde till arbetsplatserna. Detta är några av förslagen, och i sinom tid kommer många fler orter än Uppsala att få del av hävorna.

Samtidigt finns det redan på de flesta större arbetsplatser frivilliga ideella sammanslutningar som har till uppgift att sprida kultur och främja aktivt kulturintresse – körer, musikensembler, läsecirklar och inte minst konstföreningar. Men i stället för att utnyttja det levande kulturintresse som finns går man en organisatorisk omväg. Orsaken är uppenbar. Det är inte kulturen

som skall främjas. Den är endast ett instrument för en facklig strävan till inflytande över medlemmarna. Vi menar från moderat sida att den saken får facket sköta i andra former och med egna pengar.

Jag har med detta motiverat vårt avslagsyrkande vad gäller medel till kulturverksamhet på arbetsplatserna, till arbetsplatsbibliotek och till Arbetets museum. I det senare fallet särbehandlas ett museum som borde få konkurrera om grundbeloppen med andra museer runt om i vårt land. Att snabbt bygga upp ett anslag på 5 milj. kr. per år enbart därför att några tunga och rika organisationer står bakom verksamheten är väl beställsamt från riksdagens sida.

Av liknande karaktär är stödet till Skådebanan. Om intresserade ombud ute på arbetsplatserna vill förmedla teater- och konstbiljetter är detta en förnämlig insats, men samhället skall inte behöva stödja den med miljonbelopp. Vi ser också hur man på plats efter plats, vid institution efter institution anlitar ideella "kulturombud" till bråkdelen av den kostnad som Skådebanan drar – och med bättre effekt. Från moderat håll vill vi stödja institutionernas egen marknadsföring med ett mindre anslag men yrkar avslag på medlen till Skådebanan.

Så fungerar socialdemokratisk kulturpolitik: När utställningsverksamhet på arbetsplatserna skall utvecklas, då ger man inte pengar till konstföreningarna utan till facket, som bygger upp en förmedlingsbyråkrati. När människor skall lockas till teatern ger man inte pengar till teater utan till Skådebanan, som också bygger upp en förmedlingsbyråkrati. När folk runt om i landet skall få se vad som spelas på de svenska scenerna, då ger man pengar till Statens kulturråd för att fösa parterna samman. I det sista fallet behövs det inte några extra anslag, eftersom avtalet mellan staten och TV-bolaget också innefattar ett uppdrag att utföra televiseringar. Vi skall senare i vår ta ställning till Sveriges Radios fortsatta verksamhet, men i detta fall förutses ingen ändring. Varför tassar Bengt Göransson omkring i filttofflor i stället för att stampa med foten, då är efter år förflyter utan att det händer särskilt mycket? Televiseringar ger ju verkligen unika möjligheter att nå ut till folk med kulturupplevelser. Är det återigen så att de fackliga intressena väger tyngre än de kulturella?

Inte ens en nationalscen som arbetar med statliga anslag kan räkna med samma ekonomiska resultat varje år. Dramatens strävan att bygga upp en resultatutjämningsfond är vällovlig, och vi anser från moderat sida att fonden bör kunna få ett engångsanslag av statliga medel, men en så snabb uppbyggnad som med 5 miljoner detta år är knappast erforderlig. Om teaterns egna avsättningar förstärks med 2,5 miljoner innebär det en god början. Jag yrkar bifall till vår reservation 40.

Jag yrkar också bifall till reservation 42. Rikskonserters fonogrambolag Caprice svarar visserligen för en produktin av utmärkt kvalitet, men så gör också andra företag som inte har fördelen av ett reguljärt statligt stöd. Vi kommer senare i vår att behandla Rikskonserters organisation: då kommer vi ånyo från moderat håll att utveckla vår syn på den frågan.

En levande kultur förutsätter levande kulturskapare, men vi vet att denna yrkeskategori genomsnittligt tillhör låginkomsttagarna. Arbetstillfällena och efterfrågan på konstnärliga alster, som innebär att konstutövaren får skälig

betalning för sitt arbete, är den bästa lösningen – andra talare har redan berört detta. Därutöver har det under årens lopp skapats vissa kollektiva stödformer, där kulturrådet och konstnärernas egna organisationer ombesörjer fördelningen till grupper och individer. Ingenting kan i detta sammanhang garantera någon objektiv rättvisa. Man kan dock konstatera att fria grupper under tidigare år fått kraftiga anslagshöjningar. Dessa grupper får också direkta anslag från kommuner och andra intressenter, som köper deras föreställningar. Vi moderater har därför avvisat förslaget om en uppräknings av bidragen till fria grupper.

Å andra sidan har vi kunnat konstatera att anslaget för inkomstgarantier för förtjänta konstnärer alltmer förlorat i betydelse. Av 125 garantirum utnyttjades förra året 31 inte alls, och av dessa har 23 aldrig unyttjats. Anslaget är också beräknat med hänsyn till det. Vi moderater anser i likhet med folkpartiet att systemet borde justeras, så att fler konstnärer som uppfyller fordringarna – konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och stor betydelse för svenskt kulturliv – kan komma i fråga. För vår del har vi föreslagit en successiv upptrappning med sex garantirum per år under tre år. I årets budget skulle det innebära en höjning med 400 000 kr.

Herr talman! Jag har hittills uppehållit mig vid principiella frågor, men vi behandlar i detta betänkande också motioner i smärre ärenden med mycket konkreta yrkanden, och jag skall snabbt beröra några sådana.

I olika tidningar har vi under våren kunnat läsa vemodiga nekrologer över Cramérbaletten, och det uppges att Riksteatern till nästa budgetår inte fått de anslag man begärt för att kunna bereda baletten arbetstillfällen. Faktum är att Riksteatern fått samma kostnadskompensation som andra institutioner och mycket väl kan bibehålla en balettensemble för små produktioner av det slag Cramérbaletten hittills svarat för. En majoritet i utskottet har därför velat gå de många motionärerna till mötes och anser att 5 milj. kr. av Riksteaterns anslag bör avse sådana produktioner. Jag yrkar avslag på den socialdemokratiska reservationen nr 35.

En fyrpartimotion behandlar arbetsmöjligheterna för Drottningholmsteaterns orkester, där ett tillskott av en halv miljon innebär en grundtrygghet för de musiker som vill specialisera sig på tidstroga instrument. Det är ett anslag som skulle ge utrymme för bl. a. fler gästspel utomlands. Man måste fråga sig – och jag frågar Alexander Chrisopoulos – varför inte också Alexander Chrisopoulos försvarar sin motion med det goda syftet. Jag yrkar bifall till reservation 50.

Det finns i Sverige mer än 1 600 konstföreningar på arbetsplatserna, vilka sammanlagt arrangerar ca 5 000 utställningar och 4 000 andra kulturprogram per år. Vi moderater menar att dessa insatser bör beaktas i budgeten, så att Sveriges konstföreningars riksförbund beviljas den föreslagna uppräknings av anslaget för spridande av konst. Jag yrkar bifall till vår reservation 60.

Ännu en fyrpartimotion tar upp de svårigheter som Marionetteatern brottas med. Genom sin unika verksamhet har teatern fått världsrykte och bidragit till ett fruktbart internationellt kulturutbyte. Det är – såsom framhålls i motionen – utomordentligt viktigt att Marionetteaterns lokalfråga får sin lösning, att förhandlingarna mellan de olika intressenterna verkligen ger resultat. Socialdemokraterna i utskottet har på den punkten ingen annan

uppfattning. Desto märkligare är det att man anför reservation mot den uppräknings av stödet med 49 000 kr. som behövs för att klara museiverksamheten. Förra året var jag ensam om att kräva dessa nålpenningar. I år finns det majoritet för förslaget. Det gläder mig.

Det kan tyckas som om utskottet lagt ned möda på detaljfrågor, anslag och summor som i de stora sammanhangen kan förefalla betydelselösa. Några av de frågor jag tagit upp gäller minoritetsintressen, udda och unika kulturyttringar, där hängivna ideella insatser kommer till sin rätt och får effekt genom ett statligt stöd eller tillskott. Det är att beklaga att den socialdemokratiska sidan inte ser dessa nyanser och intar en öppnare attityd i stället för att låsa sig i prestigetänkande.

Herr talman! Jag har helt översiktligt velat redovisa skälen till våra ställningstaganden i budgetfrågorna i detta betänkande. Några delar blir ytterligare belysta av andra talare, men jag begagnar nu tillfället att yrka bifall till de reservationer som vi moderater har undertecknat.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 26 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är lönt att försöka förklara för Gunnel Liljegren vad det handlar om när det gäller kultur i arbetslivet och kultur på arbetsplatserna. Hon säger att socialdemokraterna inte vill ge pengar till konstföreningar eller teatrar, utan till facket.

Jag skulle ha velat få uppleva att Gunnel Liljegren hade suttit tillsammans med mig och 70 arbetsplatsombud från industrierna i Gävle när det blev en så intensiv diskussion med anledning av föreställningen *Den goda människan från Sezuan* att ingen, trots att skiften började tidigt morgonen därpå, lyfte från stolen och lämnade rummet före kvart i tolv på natten.

Jag skulle vilja visa Gunnel Liljegren de arbetsplatser där man lägger kortlekarna åt sidan och i stället tar fram sin lånebok från arbetsplatsbiblioteket.

Jag skulle vilja att Gunnel Liljegren fick möta t. ex. de människor ute på Beckers färgindustrier här i Stockholm som har upptäckt människans storhet och ögats fascinerande möjligheter gentemot datorerna – som trots allt inte når upp till människans kvaliteter – när det gäller färgkännedom.

Det här kan vi inte förklara för Gunnel Liljegren, för hennes människosyn och hennes syn på kulturen är så främmande för att värdera människan och att låta alla komma till tals och vidga deras vyer.

Vi tycker också att det är viktigt – kanske viktigare än någonsin – att stöd ges till Arbetets museum. I en tid när hela arbetslivet ställs om, när vi mycket snart kommer att vara beroende av den yrkeskunskap och de yrkestraditioner samt den utformning av vårt samhällsliv som historien snabbt har förändrat, är Arbetets museum ytterst angeläget.

Jag tror inte att jag kan övertyga Gunnel Liljegren, men jag skulle välkomna henne ut på arbetsplatserna för att låta henne få uppleva den här fantastiska känslan som finns där.

Anf. 27 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Att vi från vpk:s sida är nöjda med utskottets skrivning vad gäller anslaget till Drottningholmsteatern beror dels på att regeringen har kommit med en proposition som innebär att anslaget till Drottningholmsteatern nästa budgetår ökas med den summa som vi har föreslagit, dels på att utskottet i princip har understrukit betydelsen av de extra resurser som behövs för att rädda Drottningholmsteaterns musikensemble.

I och med det och med den utgångspunkten att avsikten med vår kulturpolitik är att förbättra kulturen och inte att komma åt regeringen, ansåg vi att den här lösningen var tillfredsställande.

Anf. 28 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson och jag har delvis samma bakgrund med arbete i kulturnämnd på kommunal nivå, och jag har nog exakt samma erfarenheter som Ing-Marie Hansson av arbetsplatser och av kulturombudens hängivna arbete. Vad som skiljer oss åt är att vi moderater inte kan förstå varför statliga pengar skall avlöna helt och hållet fackliga representanter som skall sköta kulturförmedlingen, när ideella krafter finns på arbetsplatserna, i konstföreningarna osv., människor som kan göra det här arbetet på ett sätt som är betydligt mindre kostsamt för staten än den stora satsningen för kultur på arbetsplatserna.

Ingen vettig människa kan väl ha någonting emot att människor i arbetslivet efterfrågar kultur och nyttjar samhällets kulturutbud. Men det är inte människorna i arbetslivet som är en eftersatt grupp – de är tvärtom ganska favoriserade. Gamla och sjuka, institutionerna och barnen behöver en uppsökande verksamhet bättre än vad arbetsplatserna gör.

Så något om Arbetets museum. Det vore väldigt trevligt om vi i kulturutskottet kunde tillmötesgå alla de krav på specialmuseer som vi får och har fått under årens lopp. Men då skulle ju anslagen splittras upp i förhållandevis mycket, mycket små poster, och de stora nationella institutionerna skulle urholkas. Inte heller läns museerna skulle då kunna få samma resurser, och det är där vi har basen för förvaltandet av vårt kulturarv.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 29 MARGARETA MÖRCK (fp):

Fru talman! Dansen är en konstform med en rad skilda uttryck och samtidigt en bred kulturyttring med uråldriga traditioner. Rytmen och dans är ett primärt behov hos människan och finns i alla kulturer. Den konstnärliga dansen anses ofta svår att förstå, men egentligen är dansen den mest direkta av alla konstarter. Den talar till våra sinnen utan omväg över intellektet.

I Sverige är dansen en vital men trängd konstform. Det är synd att dansen kommit i skymundan, eftersom samtidigt intresset för dans har ökat de senaste åren, särskilt hos de yngre. Det beror först och främst på att vi i Sverige har skickliga dansare och koreografer inom de stora teatrarna, i de olika ensemblerna och i de fria grupperna. Ett annat skäl är säkerligen att ungdomar i dag har växt upp med en friare musiksyn och ett mer aktivt

kroppsspråk. De tycker om att dansa själva och är därmed också mottagliga för dansen som konstnärligt uttrycksmedel.

På många platser i landet har startats dansgrupper av olika slag, undervisning i dans finns i en del kommunala musikskolor, och dans har införts på estetisk linje i gymnasieskolan. Man vet i dag att det är bra för barnens både psykiska och fysiska utveckling att de tränar sitt kroppsmedvetande i rytmens och dansens form från tidig ålder.

Det finns alltså ett stort och växande intresse för denna konstform som måste tillgodoses.

Folkpartiet vill ha mångfald i kulturlivet, vilket bl. a. innebär att alla konstformer måste ha möjligheter att göra sig gällande. Folkpartiet vill ge dansen och dess utövare ett aktivt stöd. Därför anser vi det högst angeläget att Riksteatern även i fortsättningen kan erbjuda olika platser i landet föreställningar av en ensemble av Cramérbalettens storlek och höga kvalitet.

Att i nuvarande skede av stark utveckling tvärtom minska verksamheten för den dansensemble som ger flest föreställningar vore ytterst olyckligt. Cramérbalettens verksamhet beskrivs bäst med följande ord av dess skapare och koreograf Ivo Cramér:

”Cramérbaletten är en riksteaterbalett. Den är till för publiken ute i landet. Den har i femton år arbetat med att skapa en publik för danskonst utanför de större städerna. Den har rest kors och tvärs både till medelstora städer och mindre orter. Också mycket avlägsna små platser. Till en början var det inte alltid lätt att få publiken att komma – men nu är balettens namn så inarbetat att föreställningarna är mycket bra besökta. Intresset har ökat, därför att man har lärt sig mer om dans. Baletten har också kommit tillbaka med jämna intervaller. Genom att välja kända ämnen och folkliga motiv har publiken inte känt sig främmande för det som visas. Balett är något som många tidigare inte vågat att närma sig, egentligen mest på grund av okunnighet.”

Ivo Cramér formulerade tidigt en konstnärlig målsättning för Cramérbaletten: ”I en tid då så mycket material från främmande kulturer matas in i svensk publik genom TV, film, radio och press, har jag tyckt det vara angeläget att bygga vår repertoar på ett eget kulturarv. --- Vi väljer ämnen, som rör sig kring nutidsmänniska problem, men placerar dem i en miljö, inspirerad av nordisk poesi, historia, folklore och musik.”

Vidare säger Ivo Cramér:

”Publiken nu är kunnigare och mer nyfiken och framför allt yngre. Ungdomen strömmar till. --- Ungdom upplever oftast mer med känslan än med intellektet. Dom bildar sig emotionellt en uppfattning av vad dom ser på scenen. Det är ytterst mottaglig och samtidigt krävande publik.”

Fru talman! Mot denna bakgrund är jag glad över att en majoritet i utskottet nu stöder de motioner som väckts i syfte att rädda Cramérbaletten eller en liknande ensemble, dvs. att ge den konstnärliga dansen en rimlig del av det statliga anslaget till Riksteatern.

Den rimliga delen utgör ungefär samma anslag som innevarande år. Enligt kulturminister Göransson's svar på min fråga här i januari bör den delen kunna inrymmas i den föreslagna budgeten.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan under p. 11 och avslag

på socialdemokraternas reservation nr 35.

Fru talman! Glädjande är också att utskottet har tillstyrkt fyrpartimotionen om ökade medel till Marionetteaterns dockteatermuseum. Visserligen är det endast 49 000 kr. det gäller, och man ju undra varför inte utskottet i full enighet kunde anslå detta belopp.

Marionetteaterns stora problem är egentligen lokalfrågan, som måste lösas snarast. För fp:s del vill jag starkt betona hur angeläget det är att pågående diskussion om lokalerna mellan berörda parter får ett tillfredsställande resultat. Detta är av största vikt för Marionetteaterns fortsatta verksamhet.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan under punkt nr 35.

Fru talman! Drottningholmsteaterns orkester, som spelar äldre musik på tidstrogna instrument, har hittills endast funnits som en tillfällig ensemble under sommaren, då den spelat vid teaterföreställningarna. Detta innebär en anställningstid på cirka en månad per år, vilket är alldeles för kort tid. Musikerna, som kommer från olika håll, skulle behöva en längre tid tillsammans för att utveckla sitt arbete.

Musikerna är i vissa fall desamma år från år, men många nya kommer också till. Unga svenska musiker har visat ett stort intresse för att få spela i orkestern.

Drottningholmsteatern får många erbjudanden att framträda både inom och utom landet. Tyvärr måste man avvisa erbjudanden på grund av att anställningstiden för musikerna är för kort.

Den centrala musikkommittén föreslår i sitt betänkande att Drottningholmsteatern får 500 000 kr. per år till orkestern. Dessa medel skulle skapa en intressant konstnärlig plattform för svenskt musikliv.

En fyrpartimotion med detta förslag behandlas under punkt nr 19. Tyvärr har vpk inte följt upp motionen i utskottet. Om så hade skett, skulle majoritet för förslaget erhållits. Jag beklagar avhoppet och yrkar bifall till reservation nr 50.

I motion 278 föreslås att en tjänst som intendent för den islamiska samlingen inrättas vid Medelhavsmuseet. Medelhavsmuseet fick sina nya lokaler 1982. Samtidigt flyttades den islamiska samlingen dit, och en intressant utställning skapades. Tyvärr har man hela tiden saknat medel till en intendenttjänst för denna samling.

Den islamiska utställningen har väckt stort intresse, och viktiga kontakter har knutits med aktuella länder. Detta arbete behöver följas upp och ytterligare befästas. Folkpartiet anser att det är angeläget för Medelhavsmuseets fortsatta verksamhet att en intendenttjänst för den islamiska samlingen inrättas.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 67.

Anf. 30 KERSTIN GÖTHBERG (c):

Fru talman! Kulturutskottets ordförande sade i sitt inledningsanförande att hon hade märkt att intresset för kulturfrågorna ökat under de senaste åren, inte minst här i riksdagen. Det tycker jag är bra. Efter den första delen av debatten i dag kanske man ställer sig litet frågande till detta, för det handlar ju väldigt mycket om fonder eller icke fonder, olika relationer och

konstellationer men litet om de grundläggande kulturella frågorna.

Jag hade förmånen att 1974 tillhöra kulturutskottet, då målen för den framtida kulturpolitiken antogs. När man ser tillbaka på de gångna åren kan man säga att väldigt mycket har hänt och att väldigt mycket har uppfyllts, även om det finns mycket kvar att göra på många områden. Jag tycker ändå att jag i dag kan ge en eloge till de kulturministrar som verkat under dessa år, i första hand till kulturministern under den icke-socialistiska regeringens tid men också till den nuvarande kulturministern. De har båda två haft förmåga att hävda kulturens ställning i en kärv ekonomisk situation. Jag tycker att vi kan vara generösa nog att erkänna det.

Jag skall helt kort kommentera några av de reservationer som fogats till betänkandet. Dessförinnan skulle jag vilja säga ett par ord om En bok för alla, eftersom frågan kommit upp här även om den inte behandlas i detta betänkande. Jag har en mycket lång och ganska bred erfarenhet av En bok för alla. Bakom den står ju en del av våra mest betydande folkrörelser. Med deras aktiva medverkan har den här boken spritts till väldigt många grupper. Det är en del av det arbete som folkrörelserna utför i kulturens tjänst. Jag delar inte uppfattningen att det är en mycket begränsad grupp som kommer i kontakt med En bok för alla.

Fru talman! I reservation 18 berör vi från centern de medel som är anslagna till kulturverksamhet inom Bygdegårdarnas riksförbund och Våra gårdar. Folkets hus-föreningar får ett ganska stort belopp, drygt 1,2 milj. kr., och Bygdegårdarnas riksförbund 23 000 kr. Men Våra gårdar blir helt utan bidrag. Man tycker det är ganska märkligt. Ännu märkligare är att man inte har någon som helst motivering för att helt enkelt inte följa kulturrådets anslagsyrkande. Det finns ingen motivering i propositionen, och i betänkandet hänvisar utskottsmajoriteten bara till det ekonomiska läget. Det är egentligen ganska underligt, ur rättvisesynpunkt. De organisationer som står bakom både bygdegårdarna och Våra gårdar bidrar ju till en lokal kulturverksamhet som i många fall kommer grupper till del som har mycket liten tillgång till kulturutbud i vanlig mening.

Barnkulturen har berörts tidigare här i dag, och det är enligt mitt sätt att se en av de allra viktigaste frågorna inom kulturpolitiken.

Vi vet att det är oerhört viktigt för barns utveckling att mycket tidigt komma i kontakt med kulturaktiviteter, att få sätta sin fantasi i rörelse, att få skapa och bli kreativ och inte minst att skaffa sig ett språk. Många forskningsundersökningar visar att när det gäller barns språkförståelse och språkinläring kan man inte nog betona vikten av att de i ett tidigt skede kommer i kontakt med kultur.

Jag måste säga att förskolan är föredömlig i de här sammanhangen. Där har man verkligen förstätt detta viktiga samband och inser att alla barn om möjligt skall få samma chans, samma grund på de här områdena.

Även om man kanske inte har hunnit lika långt i skolan som på förskolesidan, tycker jag ändå att den bild som Ingrid Sundberg tecknade av skolan var ganska negativ. Jag tycker ändå att de satsningar som görs på kulturområdet i varje fall på många håll är mycket positiva. Skolans kultursatsningar bör ju vara en utmärkande del av i princip all undervisning. I reservation 23 vill vi från centern, för att se till att barnkulturen skall få en bra

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

*Anslag till kulturverk-
samhet, m. m.*

ställning, specifikt skjuta till 1 milj. kr. för att man skall vara säker på att detta område får sin beskärda del. Enligt propositionen finns det stora möjligheter att kulturrådet efter den förändring som nu sker kan satsa ytterligare pengar för barn- och ungdomskultur. I reservationen betonar vi också hur viktigt det är att understryka just samarbetet mellan kulturrådet och de barn- och ungdomsorganisationer som sysslar med sådana frågor.

Fru talman! Många kulturarbetare lever i dag under mycket knappa omständigheter – det vittnades det om tidigare här i dag. I ett par reservationer tar vi från centern tillsammans med folkpartiet upp detta. Reservation 26 gäller visningsersättning till bild- och formkonstnärer. Vi tycker att man behöver öka på detta anslag ytterligare. För att det skall få någon effekt och för att tillräckligt många skall kunna få del av det bör anslaget räknas upp.

Till författare utgår s.k. bibliotekersättning för boklån. Vi uttalar, tillsammans med folkpartiet, att det är ett rättvisekrav att även andra kulturarbetares verk som finns att låna på bibliotek – det gäller t. ex. noter och fonogram – skall ge samma möjligheter till ersättning. Därför säger vi att det från den 1 juli 1986 bör inrättas en Sveriges komponistfond och en Sveriges musikerfond. Vi begär också ett nytt anslag för att få ekonomiskt utrymme för dessa fonder. Vi ser det som en rättvisesak.

I reservation 48 tar vi upp ett av de mål som var framträdande i 1974 års kulturpolitiska beslut, nämligen decentraliseringsmålet. Vi understryker i reservationen att det är oerhört viktigt att man inte ger avkall på decentraliseringsmålet, utan att man ser till att kulturaktiviteter förs ut till nya grupper och till grupper som har mycket små möjligheter att inom den egna regionen ta del av t. ex. levande teater, dans och musik.

Riksteatern och dess balettensemble har Margareta Mörck redan talat om. Jag vill bara tillägga att vi tycker att det är mycket tillfredsställande att man genom denna majoritetsskrivning kanske kan slå vakt om en fortsatt balettproduktion inom Riksteatern. Vi ser det som en framgång, framför allt därför att vi vet att turnéverksamheten har varit till mycket stor glädje ute i landet. Man har verkligen lyckats, som Margareta Mörck sade, att få ett mycket större intresse för denna konstform än man har fått tidigare. Reservationerna 50 och 70 handlar om Drottningholm och Marionetteatern. Dessa grupper är relativt små, men de är oerhört viktiga, inte minst internationellt sett – både Drottningholms musikensemble och Marionetteatern. Vi måste ha råd att satsa på detta. Båda dessa former av kultur har nämligen en oerhört hög kvalitet och är mycket utvecklande för kulturlivet i stort. Jag vill verkligen understryka vikten av att man stöder denna form av kultur.

Fru talman! Kultur borde vara något självklart, något som lika väl som alla andra aktiviteter i en människas liv ingår i det dagliga livet. Nu är det inte så, tyvärr. Detta är inte förbehållet alla. Därför vill jag än en gång understryka hur seriöst vi från centerpartiet ser på barns rätt och möjligheter till kultur. Det är ju barn som så småningom skall bli kulturkonsumenter som vuxna. Det är viktigt att vi ger dem möjlighet att på ett tidigt stadium ta del av kvalitet och mångfald på kulturområdet, för att de sedan skall kunna ifrågasätta och kritiskt granska det utbud som finns på många områden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till alla reservationer där centern finns med och i övrigt till utskottets hemställan.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

Anslag till kulturverksamhet, m. m.

Anf. 31 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara klargöra för Kerstin Göthberg att den kritik som framfördes från moderat håll när det gäller skolan och kulturen icke riktades mot skolans kulturaktiviteter utan mot bl. a. införande av blockämnet som kan få, och med all sannolikhet kommer att få, katastrofala följder för elevernas förmåga att förstå de historiska sammanhangen och tillgodogöra sig ett varierande kulturutbud.

Anf. 32 KERSTIN GÖTHBERG (c) replik:

Fru talman! Jag antar att vi inte skall ha någon utbildningspolitisk debatt i dag. Jag vill bara erinra Ingrid Sundberg om de ställningstaganden som har gjorts i utbildningsutskottet under den senaste tiden om en förstärkning för svenskämnet i skolan och även om litteraturens plats inom svenskämnet. Detta visar att man är på rätt väg.

Anf. 33 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag uttryckte också i mitt anförande glädje över detta förhållande.

Anf. 34 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Jag skall plädera för två vpk-motioner som behandlas i detta betänkande, nämligen den som gäller ett invandrarcentrum i Botkyrka och den som handlar om Cramérbalettens fortsatta existens.

I det förslag till ny regionplan som regionplanekontoret i Stockholm har utarbetat framhålls vikten av att Södertörn utvecklas till en, som det uttrycks, mer kreativ region, där nya idéer, produkter och tjänster kan utvecklas.

Många av Södertörnskommunerna har en hög invandratäthet. Botkyrka kommun är den kommun i länet, och dessutom i hela Sverige, som har den högsta andelen utländska medborgare bland sina invånare. I Botkyrka finns över 50 nationaliteter representerade.

Botkyrka kommunfullmäktige har beslutat att, under förutsättning att staten och landstinget bidrar med pengar, Botkyrka kommun skall upprätta ett invandarmuseum med forskningsinslag. En av tankarna bakom ett sådant museum är att genom forskning och dokumentation ge människor ökade kunskaper om invandrarnas bakgrund och villkor och därmed bidra till en bättre förståelse mellan människor av olika nationaliteter. Det finns stora brister när det gäller just dokumentationen av invandringen till Sverige.

Enligt vpk:s mening finns det skäl att bygga ut förslaget ytterligare, så att museet utvecklas till ett regionalt invandrarcentrum. I ett sådant centrum borde lokaler finnas för föreningsaktiviteter och biblioteksverksamhet med särskild inriktning på invandrarlitteratur och invandrarfrågor. Också språkutbildning kunde förläggas till detta centrum. Teater och andra kulturaktiviteter kan komplettera invandrarcentrumet.

Ett genomförande av detta förslag skulle kunna få stor betydelse för såväl invandrarna som majoritetsbefolkningen, inte bara i Botkyrka utan i hela

regionen och faktiskt också i hela Sverige.

Utskottet avstyrker vpk-motionen med hänvisning till att frågan, som man säger, skall behandlas i ett annat sammanhang. Utskottet menar att frågan inte får föregripas. Något argument emot ett invandrarcentrum anför inte utskottet, och det noterar jag med stor tillfredsställelse. Efter vad jag förstår vill utskottet att ett invandrarcentrum skall bli till, det är bara tidpunkten för ett beslut som man vill skjuta på.

Jag tycker att det är olyckligt om denna fråga förhalas på bara dessa grunder. Vi har i motionen yrkat på litet mer än 1 miljon, för att en första projekteringsetapp skall kunna möjliggöras. Utskottet borde ha kunnat bevilja Botkyrka 1 miljon för detta ändamål, som ju utskottet ändå tycker är bra. Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till vpk-reservationen 24.

Så till frågan om Cramérbaletten. Svenska riksteaterns styrelse har beslutat att lägga ned Cramérbaletten, trots att styrelsen egentligen vill ha baletten kvar. Baletten skall läggas ned fr. o. m. säsongen 1986/87 på grund av dålig ekonomi. Att bibehålla Cramérbaletten skulle kosta något mer än 7 milj. kr. Det är en mycket liten del av de 122 miljoner som det föreslagna anslaget uppgår till.

Cramérbaletten har funnits i snart 20 år och gjort en ovärderlig insats inom danskonsten, eftersom ensemblen har arbetat med turnéverksamhet och på så sätt nått en bred, och ovan, danspublik. Turnéerna har gått via teaterföreningar till små orter, där man aldrig tidigare har sett dansföreställningar. Det är detta som är unikt med Cramérbaletten. För att bygga upp en framtida danspublik har baletten också genomfört skolföreställningar, ungdomsprogram, studiecirklar, öppna repetitioner, lunchprogram, m. m. i okonventionella och nya former. Även sjukhus, pensionärshem, museer och bibliotek har besökts av Cramérbaletten. Baletten har haft en repertoar av mycket hög kvalitet som alltså erbjudits även den ovana publiken.

Cramérbaletten har alltid anställt svenska eller nordiska dansare och har på så sätt haft stor betydelse när det gäller att erbjuda arbetstillfällen för de dansare som utbildats vid Svenska balettskolan och Balettakademien.

Cramérbaletten är en unik och betydelsefull balettensemble som måste räddas undan en nedläggning. Den måste få möjlighet att fortsätta sin viktiga verksamhet. Att bara därför att det fattas 7 miljoner lägga ned denna verksamhet måste ses som dumdristiskt och småsnålt. Många har här i riksdagen och också utanför riksdagshuset talat om Cramérbalettens betydelse. Vpk har i en motion föreslagit att 7 miljoner skall anslås för att baletten skall kunna fortsätta sin viktiga verksamhet. Jag tycker att utskottet borde ha kunnat tillstyrka ett anslag med detta enligt min mening blygsamma belopp. Det är bättre och rakare gentemot Riksteatern att anvisa mer pengar än att säga att Riksteatern inom de befintliga ramarna skall plocka fram pengar till Cramérbaletten.

Jag yrkar bifall till vpk-reservationen nr 36, i vilken föreslås att 7 miljoner skall anslås för Cramérbalettens bevarande.

Anf. 35 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Vid en internationell jämförelse finner man att Sverige ligger långt framme när det gäller ekonomiskt stöd till konstnärer. Statens stöd till

kulturarbetare kommer efter att vid början av 1960-talet ha varit 6,5 milj. kr. att öka till 93 milj. kr. 1986. Det är, vill jag påstå, en icke föraktlig ökning.

Visserligen får ett fåtal konstnärer inkomster utomlands, men för de flesta begränsas avsättningsmöjligheterna av att vårt land har få invånare och att vi tillhör ett litet språkområde. Vi lever emellertid i ett välfärdsland där den allvarligt syftande konsten måste få livsrum. Det är den konsten vi behöver, inte den kommersiellt gångbara, utslätade likgiltigheten.

Naturligtvis skall konstnärernas intresseorganisationer driva sina krav och staten efter förmåga beakta dem. Jag vill dock erinra om att kulturarbetarna nyligen fått förbättringar på skatteområdet. Upphovsmannakonto har införts, sambeskattningen har upphört när det gäller stipendier och vissa bidrag, avdragsrätt för utvecklingskostnader och för arbetsrum i bostaden har införts.

Erkki Tammenoksa kommer senare att ta upp förslaget om en ny utredning avseende kulturarbetare.

Arbetsmöjligheterna för bild- och formkonstnärer har ökat. Redan budgetåret 1984/85 gjordes en kraftig påplussning med drygt 9 miljoner till anslaget Förvärv av konst för statens byggnader. Av de statliga byggnadsinvesteringarna avsattes 1 % till konst, något som skulle tjäna som vägledning för landsting och kommuner.

I årets kulturarbetarstöd ingår inte höjningen av den biblioteksersättning som senare kommer att fattas beslut om. Jan-Erik Wikströms sifferexercis haltade därför en aning. I höst återkommer regeringen med ett förslag om att ytterligare 3 miljoner skall gå till biblioteksersättning.

Staten och Författarförbundet träffade i höstas en överenskommelse om förhandlingar om biblioteksersättningens grundbelopp – något som skall ses som ett genombrott för ett nytt synsätt. Per Kågesson, ordförande i Författarförbundet, säger i en intervju i GT: "Samtidigt är det bara att erkänna att svenska författare internationellt sett har det relativt bra."

Att få en bra teknisk lösning på beräkningssystemet för visningsersättning kan vara besvärligt. Lagutskottet behandlar för närvarande frågan om huruvida den skall bestämmas på upphovsrättslig grund. Utskottet hemställer att den i år skall utgå med ett fast belopp på 22 miljoner. Detta anslag har fått samma uppräkningsanslag.

Vi yrkar avslag på en reservation där vpk, centern och folkpartiet utifrån olika utgångsbud höftat till en uppräkningsanslag på 3 milj. kr.

Frågan om utställningsersättning, dvs. ersättning till konstnärer som ställer ut i kommunala och privata lokaler, bereds i departementet i samråd med kommunförbunden. Precis som överenskommelse om ersättning träffats vad gäller utställningar på statliga institutioner bör även denna mycket besvärliga fråga lösas inom en snar framtid.

Vi avstyrker moderatreservationen om att 1 milj. kr. skall avsättas till en första separatutställning. 126 målare, grafiker, skulptörer och textilkonstnärer, som höll på att etablera sig, fick förra året startbidrag.

Enligt konstnärnämnden kommer 263 startbidrag att utgå i år. Detta är mer än en fördubbling.

Beloppets storlek när det gäller Drottningholmsensemblen skall fastställas när man kunnat göra en samlad bedömning av anslagsdispositionen i

samband med att omorganisationen av regionmusiken och Rikskonserter skall träda i kraft. Utskottet förutsätter att den då ges ökade resurser.

Fru talman! Stockholm är Europas teatertätaste stad. Det är väl sörjt för att huvudstadens invånare får se teater. Men det finns delar av landet där tillgången på teater är oacceptabelt knapp och regioner vars institutioner har arbetat med för små resurser – till men för kvalitet och publikarbete. Det är därför glädjande att stödet till regionala teatrar kommer att öka kraftigt under en treårsperiod. I dag skall vi besluta om 25 nya grundbelopp. Redan tidigare har utskottet uttalat att nya grundbelopp skall fördelas så att de minsta institutionerna tillgodoses. Hallands, Jämtlands och Skaraborgs län – de s. k. teaterlösa länen – får medel till barnteaterverksamhet. De fria teater- och dansgrupperna, som betytt mycket för teaterlivets vitalisering, får en väsentlig höjning av sitt anslag på 5 milj. kr. Inom en treårsperiod beräknas ökningen till dessa grupper bli 9 milj. kr.

Det kan inte nog understrykas hur viktig Riksteaterns verksamhet är när det gäller att sprida teater över hela landet, till små orter och till län som ännu inte har regionteater, och för att intressera nya grupper för scenkonsten.

Tyst teater, som vänder sig till hörselskadade, får 1 miljon i tillskott till sin verksamhet. 76 turnéer genomfördes förra året. Unga Riks spelar barn- och ungdomsteater.

Dramaten intar en särställning som vår nationalscen. Den utgör en basresurs för svenskt teaterliv, där de skickliga skådespelarna är teaterns viktigaste tillgång. Det första reglementet för Svenske Dramatiska Theatern stadfästes den 10 maj 1788 av Gustav III och löd: "Inrättningen af ett nationellt skådespel, där svenske dramatiska Författares arbeten, af svenska Acteurer till språkets, smakens och sedernas odling för Allmenheten skola uppföras." – Jag har inte precis för vana att citera kungssord, men inga ord kan vara en bättre vägledning för teaterns arbete än i dag – i en tid när vi via etermedia dränks av utländsk programvara.

Vi hemställer om att en resursutjämningsfond på 5 miljoner inrättas för att överbrygga de ekonomiska svårigheter som Dramaten för närvarande brottas med.

Moderaterna, som sammanlagt vill ta bort över 100 miljoner inom kulturområdet, vill kraftigt pruta anslaget till fria grupper – med 5,5 miljoner – och med 2,5 miljoner till Dramatens resultatutjämningsfond. Hur rimmar denna snålhet med deras honnørsord i kultursammanhang, mångsidighet och kvalitet? Det ironiska är att inga partier motsätter sig de här honnørsorden, men jag vill bestämt hävda att man med socialdemokratisk politik mycket bättre kan förverkliga dessa.

Folkrörelsen Riksteatern, som skall förse sina föreningar med ett fullgott utbud, har en egen styrelse och en teaterledning som i den konstnärliga frihetens intresse på ett självständigt sätt skall besluta om de medel riksdagen ställer till förfogande. Utskottets borgerliga majoritet inkompetensförklarar sig själv när den inom en given anslagsram tvingar Riksteatern att avsätta 5 miljoner till balett.

Riksteatern har velat främja dansen som konstart och på eget initiativ sett till att Cullberg- och Cramérkompanierna inlemmats i verksamheten. I ett läge då Ivo Cramér och tre dansare pensioneras skall de kvarvarande sex

utgöra kärnan i en ny ensemble som skall dansa på mindre scener. En vettig omdisponering av de 2,5 miljoner som då frigörs anser styrelsen vara att man ökar insatserna för de minsta spelplatserna för teater ute i landet – en ökning som nu äventyras.

De decentralistiska strävandena måste hållas levande och effektiviserats, sade Karl Boo i debatten. Det kunde han ha haft i åtanke även i denna fråga, eftersom han också sade att det var viktigt att tänka i kultursammanhang.

Jämtlands läns teaterförening med sin ordförande Margareta Boman har i en skrivelse till kulturutskottet uttalat följande:

Riksteatern har under ett antal år tvingats fatta smärtsamma prioriteringsbeslut. Dessa beslut har diskuterats i hela folkrörelsen, från minsta medlemsförening i de lokala teaterföreningarna, i teaterföreningarnas styrelser, i länsteaterföreningarnas styrelser samt på konferenser och andra sammankomster inom Riksteaterns landsomspännande organisation. Varje prioriteringsbeslut är därför förankrat i vår folkrörelse och beslutat i vederbörlig ordning av Riksteaterns styrelse.

Med hänvisning till resonemanget ovan reagerar Jämtlands läns teaterförening kraftigt mot kulturutskottets vilja att detaljreglera folkrörelsen Riksteaterns verksamhet. Jämtlands läns teaterförening vill därför framföra sitt bestämda och oreserverade stöd till reservationen som fogats till kulturutskottets hemställan.

”En nyligen tillträdd partiledare gjorde sig viktig häromdagen när han försökte mynta ordet kommandostat om socialdemokratisk regeringsutövning. Vad sysslar hans egna folkpartistiska partikamrater i kulturutskottet med? De kommenderar inom en verksamhet – den konstnärliga – som borde vara fridlyst från politikens klåfingrighet.”

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och till de socialdemokratiska reservationerna.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 36 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Herr talman! Jag vill göra några korta kommentarer.

Sverige må ligga långt framme när det gäller konstnärsstöd – vi ligger i världstoppen när det gäller beskattning av konstnärer.

Vidare vill jag påpeka att när det gäller de startbidrag som Catarina Rönnung hänvisade till är det en oerhörd koncentration till storstadsområdena. I de flesta av de 18 distrikten rör det sig om ett, två eller tre startbidrag. Det säger något om landsortskonstnärernas möjlighet till arbete.

När det gäller Dramatens fond har moderaterna icke yrkat att den inte skulle komma till, men det engångsanslag som föreslås i propositionen har vi velat fördela på två år. Vidare vill jag beträffande de fria grupperna erinra om det kommunala ansvaret för kommunens kulturpolitik och inte minst studieförbundens kulturpengar.

Anf. 37 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Catarina Rönnung sade att teater finns främst i Stockholm. Det är sant. Men det gäller också för balettverksamhet. Därför är det viktigt att en ensemble med Cramérbalettens verksamhetsformer får leva vidare.

Riksteatern sprider teater ut i landet, sade Catarina Rönnung vidare, och det är bra, fortsatte hon. Men jag tycker att Riksteatern också i fortsättningen skall ha möjlighet att sprida balettkonsten. Att tre dansare skall pensioneras tycker jag inte håller som argument för att lägga ned denna verksamhet. Vi har i andra sammanhang beslutat om utbildningskapacitet och om utbildning av nya dansare bl. a. på Balettakademin och i Svenska balettskolan.

I övrigt tycker jag det är att gå ett steg för långt att på något vis förbjuda riksdagen att ha en mening om vart pengarna skall gå. Riksdagen anslår 122 milj. till Riksteatern. Jag tycker att det inte är för mycket begärt att man också i fråga om vissa verksamheter skall få tycka något om vad det är man skall satsa på. Jag anser alltså att riksdagen borde vara oförhindrad att uttala sitt stöd för Cramérbalettens fortsatta existens. Riksteatern behöver inte känna sig trampad på tårna för det. Anser man att en verksamhet är bra, måste man förstås kunna prioritera den. Men det vore hederligare att också anvisa pengar för Cramérbaletten, så att Riksteatern kunde satsa dels på den tänkta verksamheten, dels på en fortsatt existens.

Känner nu Catarina Rönnung vånda för att lägga sig i vart pengarna inom Riksteaterns anslag skall gå, så finns det faktiskt möjlighet, om hon vill stödja Cramérbalettens fortsatta existens, att rösta för de här 7 miljonerna som vpk har föreslagit i ökat anslag. Hon kan rösta på den vpk-reservation där detta föreslås.

Det här är egentligen också vad Riksteaterns styrelse har uttalat: man vill fortsätta verksamheten, men man har inte råd. Var då med och yrka bifall till och rösta på denna vpk-reservation med förslag om 7 miljoner. Jag vet att Catarina Rönnung sitter i Riksteaterns styrelse, så det kan inte vara ett så svårt val att göra.

Anf. 38 TALMANNEN:

Tiden är ute.

Anf. 39 MARGARETA MÖRCK (fp) replik:

Herr talman! Som ny riksdagsledamot har jag svårt att förstå att inte riksdagen skulle kunna uttala sig om användningen av de anslag som den beslutar om. Det trodde jag var självklart i en demokrati, i varje fall när det gäller en viktig fördelningsfråga som den om Riksteaterns satsning på teater och dans. Regeringen specificerar ju anslag till speciella ändamål i propositionen, t. ex. till tysk teater och till dansverksamheten på cirkus. Här anvisar regeringen speciella anslag. Då måste väl riksdagen också kunna göra det i demokratins namn.

Att folkrörelser inte vill ha den här fördelningen kan inte gälla alla. När utskottet besökte Cramérbaletten i höstas, fick vi se förteckningar över alla dem som stöder Cramérbalettens fortsatta verksamhet genom ett upprop. Det var 84 teaterföreningar som hade skrivit under. Dessutom var det många

kulturnämnder och många enskilda personer. Alla kan inte vara negativa till detta förslag.

Beträffande pengarna var det så att jag ställde en fråga till kulturministern i januari. Han svarade då att han ansåg att det var möjligt att Riksteatern i princip kunde bedriva befintlig verksamhet inom budgeten. Därför ansåg vi att vårt förslag kunde se ut som det gör. 5 miljoner, som utskottet nu beräknar, är i alla fall ett anslag som ligger på samma nivå som det anslag baletten har innevarande år, och det är 2,2 miljoner mer än vad Riksteatern vill avsätta.

Anf. 40 KARL BOO (c) replik:

Herr talman! Det är ganska överraskande att ledamoten av Riksteaterns styrelse Catarina Rönnung är bekymrad över att utskottets majoritet vill slå vakt om de mindre dansgrupperna som kan komma ut också på de mindre scenerna. Nog är det något av prinsessan på ärten när man tar detta till intäkt för att hota med att de förberedelser för mindre teateraktiviteter som man har tänkt sig att gå ut med till landsbygden inte skulle komma till stånd. För min del betraktar jag den här verksamheten som ett komplement till den regionala och lokala satsning som Riksteaterns styrelse tydligt är beredd att göra, så att vi alltför kan få just mindre dansgruppverksamheter ut till de mindre scenerna.

Sedan vill jag, i likhet med föregående talare, säga att nog är det märkligt att inte riksdagen skall få säga sin mening i en så övergripande fråga som denna. Det rör sig ju om verksamheten inom Riksteatern, där ändå så mycket pengar ställs till förfogande.

När Catarina Rönnung nu säger att kulturarbetarnas inkomstvillkor har förbättrats avsevärt, är det väl ändå en ganska betydande överdrift. Vad vi begär i reservation nr 16 är att det skall göras en analys och en bedömning, så att vi får ett förslag om förstärkning av kulturarbetarnas inkomstsituation. Jag tror det är en allmän mening att detta är en angelägen uppgift.

Anf. 41 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att riksdagen har rätt att ge till känna att man anser att dansen är viktig. Men därifrån är skillnaden mycket stor till att gå in i en folkrörelse och vilja detaljreglera vad styrelsen skall göra med de pengar som den får inom en given anslagsram. Det är styrelsens uppgift att här prioritera. Vi har stått inför väldigt besvärliga prioriteringsbeslut. Men i ett läge, när många av Cramérbalettens dansare pensioneras, har vi gjort så att de som är kvar i Cramérbaletten under Jessica Iwansons ledning skall få fortsätta med en begränsad turnéverksamhet. De pengar som blivit över har vi velat lägga på turnéverksamhet till de allra minsta spelplatserna, för vi tycker att det är att uppfylla riksdagens decentraliseringsmål som ju är att hela Sverige skall ha möjlighet att se på teater. Det har som sagt varit besvärliga prioriteringsbeslut bakom det här förslaget.

Margareta Mörck är ny riksdagsledamot, men hon har en mer erfaren gammal ringräv att fråga inom sitt parti – en som faktiskt borde veta att man inte bär sig så åt från riksdagens kulturutskotts sida att man går ut och reglerar verksamheten för en folkrörelse med en självständig styrelse. Det är fel väg att gå.

Ironiskt nog är det Riksteatern som fortfarande har det allra största ansvaret för att sprida balett i landet. Riksteatern har Cullbergbaletten och flera andra balettt uppsättningar. Det är tack vare Riksteatern som dansen kommer ut i landet, och vi vill att Riksteatern skall kunna fortsätta med den verksamheten.

Anf. 42 KARL BOO (c) replik:

Herr talman! Catarina Rönnung säger att Riksteatern inom sina ekonomiska ramar har gjort en planering. Men fr. o. m. nästa år får man sig sitt anslag tilldelat en gång, och man får uppbära ränteinkomsterna på anslaget. Det är inget tvivel om att det ger en förstärkning.

När vi diskuterat dansverksamheten har i varje fall inte jag fått några uppgifter om kostnadsfördelningen mellan de två dansverksamheter som funnits. Åtminstone för mig är det alltså en hemlighet hur mycket t. ex. Cullbergbaletten kostat Riksteatern.

Sedan vill jag än en gång framhålla att det är självklart att riksdagen måste få säga sin mening. Vi har uttryckt det på så sätt att dansverksamhet i små grupper är ett så viktigt komplement till teaterverksamheten på landsbygden att det bör göras en ordentligt satsning på dansen. Efter den rekommendationen tycker jag inte att Riksteaterns styrelses besvikelse behöver vara så stor.

Anf. 43 INGA LANZ (vpk) replik:

Herr talman! Catarina Rönnung hänvisar till Cullbergbaletten. Jag tycker inte att det är riktigt relevant i detta sammanhang, eftersom den för närvarande framträder mest utomlands. Det är just därför som Cramérbaletten så väl behövs som ett komplement till Riksteaterns övriga, mycket betydelsefulla verksamhet.

Av det Catarina Rönnung sagt tycker jag mig förstå att hon inte är beredd att skriva under att Cramérbalettens verksamhet är mycket betydelsefull. Jag skulle vilja fråga Catarina Rönnung vad hon säger om mitt förslag att hon skall stödja vpk-reservationen om dessa ytterligare 7 milj. kr., så att verksamheten kan få fortsätta. Regeringen är snål. Riksteaterns styrelse vill egentligen ha kvar Cramérbaletten, men man befinner sig i en ekonomisk vånda och har då måst välja bort Cramérbaletten. Men om vi beviljar dessa 7 milj. kr. extra kan Riksteatern klara även denna balett.

Som jag sade tidigare tycker jag att det är att gå ett steg för långt när socialdemokraterna nu vill hindra riksdagen att uttala att den vill att denna balett skall få fortsätta.

Jag har yrkat bifall till vpk-reservationen om dessa 7 milj. kr. extra. Jag är emellertid tveksam om denna reservation kommer att bifallas av riksdagen, och eftersom jag ändå tycker att denna balett måste garanteras en fortsatt existens har jag för avsikt att i andra hand rösta för utskottets hemställan i detta avseende, för att på så sätt markera den betydelsefulla insats som jag tycker att denna balett har gjort och som jag vill att den fortsättningsvis skall kunna göra.

Anf. 44 MARGARETA MÖRCK (fp) replik:

Herr talman! Den nya produktion som Riksteatern har tycker jag verkar mycket bra, och den har också fått ett starkt gensvar ute i landet. Den kan väl utgöra grund för en ny Cramérbalett, som då endast behöver förstärkas med fler dansare. Jag skulle väl tro att Ivo Cramér då skulle kunna tänka sig att låna sitt namn till en på det sättet förstärkt ensemble. Det har säkerligen stor betydelse att Cramérs namn finns kvar, eftersom det borgar för kvalitet.

När det gäller påståendet att teaterlivet på de små scenerna skulle komma i kläm vid en omprioritering, undrar jag varför dessa inte kan få dansföreställningar i stället.

Vad beträffar "ringräven" – min kompis i kulturutskottet – så litat jag nog hellre på honom än på Catarina Rönnung.

Anf. 45 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag ger gärna min eloge till Ivo Cramér för hans utmärkta arbete inom Riksteatern, speciellt nu när han går i pension.

Naturligtvis är vi överens om att riksdagen skall kunna uttala sin mening om att dansen är viktig. Det har aldrig varit tal om något annat. Men från att uttala en mening om att dansen är viktig till att gå in i en folkrörelsestyrelse och tvinga denna att prioritera på ett visst sätt är steget alldeles för långt. Här visar riksdagens majoritet en klåfingrighet, en klumpighet, som är förvånansvärd.

Jag skall inte gräla mer på vpk, eftersom jag vågar påstå att många kulturarbetare som står vpk nära har reagerat mycket negativt på att vpk kommer att stödja utskottsmajoriteten. Jag hoppas att den opinionen gör sig hörd hos vpk. Ni borde lyssna på denna opinion.

Till Karl Boo vill jag säga att upphörandet med periodiseringen faktiskt inte ger så mycket pengar. Detta är mycket osäkra tillgångar, speciellt som Karl Boo själv är med och underminerar effekten av att man upphör med periodiseringen genom att i riksbanksfullmäktige sänka räntan. Räntesänkningen är naturligtvis mycket angelägen och mycket bra ur många andra synpunkter, men just när det gäller Riksteaterns anslag är den mindre bra.

Talmannen anmälde att Inga Lantz anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 46 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! När vi talar om framtiden och framtidens kunskaper och kultur, brukar vi alltför ofta inskränka oss till områden som bioteknik, biokemi, elektronik osv. Däremot glömmer vi bort att den nya tekniken alltmer växer samman med den tidigare så teknikfientliga humanioran och med konsten. Inom litteratur, bildkonst eller scenkonst och musik utnyttjar man numera de senaste tekniska landvinningarna för att ge nya dimensioner åt det konstnärliga skapandet. De två kulturerna håller alltså på att växa samman. Våra kulturarbetare, våra konstnärer, utgör motsvarigheten till forskarna inom naturvetenskaperna. Liksom vetenskapsmännen måste konstnärerna få utveckla sin skapande verksamhet under bästa betingelser. I

bägge fallen tar deras verksamhet tid. Därför måste de ha ett visst mått av ekonomiskt oberoende. Detta är viktigt för vårt land som kulturland. Det är dessutom, vilket vi ofta glömmet bort, väsentligt för utvecklingen i vårt land i vid bemärkelse.

Här möter vi Sveriges dilemma. Betingelserna i ett högskatteland är ur många synpunkter dåliga för skapande verksamhet. Skatteårets odelbarhet är till nackdel för långsiktig verksamhet. Höga skatter ställer krav på en strikt kontroll av människors inkomster. Skattemyndigheternas kontrollkrav prioriteras alltför ofta på ett för den långsiktiga utvecklingen skadligt sätt.

Detta har inte minst kommit till synes i reglerna för beskattningen av konstnärer.

Kulturskattekommittén föreslog därför att utvecklingskostnader som en konstnär har skall ge rätt till avdrag vid beskattningen. Denna regel infördes också. Kostnader som hänför sig till tre år före "den konstnärliga rörelsens" start skulle också enligt utredningens förslag göras avdragsgilla. Vid remissbehandlingen sade skattemyndigheterna nej till detta förslag och menade att endast kostnader ett år före start skulle få dras av. Regeringen följde skattemyndigheternas förslag, och riksdagen likaså. Reglerna är i dag alltför snäva. Moderata samlingspartiet anser att en treårsgräns är ett minimikrav för att skapa drägliga arbetsförhållanden för nyetablerade konstnärer. Att majoritetens företrädare i skatteutskottet redan 1985 var på det klara med att prioriteringen av fiskala intressen före kulturens och konstnärernas intressen var något tvivelaktig framgår av att man talade om "viss försiktighet i initialskedet" och att en omprövning kunde "naturligtvis bli aktuell när närmare erfarenheter vunnits". Töva inte för länge innan denna omprövning kommer! Jag tror egentligen inte att det behövs en utredning – förslag finns.

Majoritetens njugghet mot konstnärerna kommer också till uttryck när det gäller avdragsrätten för arbetslokaler i egen bostad.

Kontrollkrav samt förmenta rättvise- och likformighetskrav gjorde att socialdemokraterna förkastade kulturskattekommitténs logiska förslag "att kostnaderna för utnyttjandet av egen bostad skall vara avdragsgilla om verksamheten i väsentlig mån hindrat lokalens användning för bostadsändamål". Enkelt, rättvist och rättfram! Men kontrollen ansågs bli försvårad, samtidigt som man hävdade att konstnärerna med en sådan regel skulle behandlas mer förmånligt än t. ex. löntagare. Därför knöts avdragsrätten i propositionen till antalet arbetade timmar. Detta var olyckligt. Men rättvisa åt kulturskaparna fodrar dessutom – det skall vi komma ihåg – regler som är anpassade till deras något speciella förhållanden. Det var kulturskattekommitténs förslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 samt avslag på utskottets hemställan i motsvarande delar.

Anf. 47 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag skall tala om skatteutskottets betänkande 1985/86:35.

Kulturarbetarna för en ojämn kamp för att få en rättvisare ställning i samhället. De har problem med att hos myndigheter och andra vinna förståelse för svårigheten att på kommersiella villkor bedriva kvalificerad kulturverksamhet.

Kulturarbetarna behöver bättre betingelser för att under större trygghet kunna utöva sina yrken. Självfallet får då skatte- och avgiftsfrågorna särskilt stor betydelse.

Detta har understrukits av att inkomstutvecklingen varit ogynnsam för kulturarbetarna i jämförelse med mer kommersiellt inriktade yrkesutövarer, som ju har möjlighet att rationalisera sin verksamhet. Kulturarbetarna har inte kunnat kompensera sig för ökade sociala avgifter och skatter genom att ta ut högre ersättning för sina produkter. De har därför inte heller kunnat komma i åtnjutande av de förmåner som erbjuds praktiskt taget alla andra yrkesgrupper i form av förkortad arbetstid och längre semester.

Förnyelsen inom kulturlivet är viktig. Det är därför angeläget att steget från mer hobbybetonad verksamhet underlättas. I normalfallet är det när man tar steget till att försöka livnära sig på sin konstnärliga verksamhet som ekonomin blir ett bekymmer.

I dag finns en generell rätt för alla rörelseidkare att göra avdrag för löpande omkostnader som hänför sig till det kalenderår då en rörelse påbörjats och det närmast föregående året. Kulturarbetaren kan ibland under flera år arbeta på att få fram en konstnärlig produkt som han är beredd att presentera omvärlden. Om en avdragsrätt är avsedd att hjälpa kulturarbetaren att etablera sig måste samhället se på detta med generösa ögon. Den nuvarande tidsgränsen på ett år är alltför snävt tilltagen. Om en avdragsrätt av den här arten inte skall förfela sitt syfte, bör den rimligen omfatta även sådana löpande kostnader som ligger längre tillbaka i tiden än ett år.

Endast om avdragsrätten på något avgörande sätt skall underlätta situationen för kulturarbetarna, och då särskilt med tanke på initialskedet av verksamheten, bör tidsgränsen sättas till tre år före rörelsens påbörjan.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1.

Herr talman! För de fria kulturarbetarna är möjligheten att vid taxeringen få avdrag för lokalkostnaden uppenbarligen betydelsefull. I många fall är denna ofrånkomliga kostnad en av de större utgifterna i förvärvskällan. Det borde därför vara fullständigt självklart att den som skaffar sig en våning eller en villa i syfte att både bo och arbeta där har rätt till avdrag för kostnaden för arbetslokalen. Frågan är bara hur det här avdraget skall formuleras rent tekniskt.

Enligt nuvarande regler medges avdragsrätt under förutsättning att minst 800 timmars arbete utförts i bostaden under året, dvs. i genomsnitt två arbetsdagar per vecka. Då medges avdrag beräknat efter en schablon.

Kulturskattekommittén, som arbetat just med att hitta förslag som förbättrar kulturarbetarnas ekonomiska situation, föreslog att avdrag skulle medges om det utrymme i bostaden som användes som arbetsplats i väsentlig mån förhindrat att utrymmet jämväl kunde användas till bostadsändmål. Om verksamhet i endast mer begränsad omfattning inkräktat på annat utnyttjande av rummet skulle avdragsrätt inte föreligga. Eftersom vi i folkpartiet anser att kulturskattekommitténs förslag till utformning av avdragsrätten är bättre än den vi har i dag anser vi att ett sådant förslag skall presenteras för riksdagen.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 2.

Herr talman! Den allmänna löneavgiften infördes för att finansiera det

första steget i den marginalskattesänkning som skulle ske inom ramen för den reformerade inkomstbeskattningen. I samband med överläggningen inför reformen diskuterades frågan om ett fribelopp för egenföretagare. I skatteutskottets betänkande 1982/83:35 erinras det om att socialdemokrater, centerpartister och folkpartister tidigare gjort ett gemensamt uttalande om att förutsättningarna för ett avgiftsfritt belopp i botten av egenföretagarinkomsten borde införas. Utskottet hänvisade vid det tillfället frågan till företagsskattekommittén.

Kulturskattekommittén ansåg emellertid att frågan var angelägen, och därför föreslog kommittén att ett fribelopp för de fria kulturarbetarna skulle införas. Kommittén menade att kulturarbetarna har så avvikande förhållanden att en särbehandling var motiverad.

Kommitténs förslag gick alltså ut på att det för egenföretagare med inkomst av litterär eller konstnärlig verksamhet införas ett fribelopp vid beräkning av den allmänna löneavgiften. Fribeloppet bör vara konstruerat så att allmän löneavgift bör utgå endast på underlag som överstiger ett visst fribelopp. Vi i folkpartiet anser att detta är en bra lösning för att hjälpa till och förbättra kulturarbetarnas ekonomiska situation.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 3.

Anf. 48 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall börja med att ge centerns syn på kulturfrågorna genom att citera några delar ur vår kulturpolitiska motion.

”Kulturen är det kitt som fogar samman vårt samhälle.” I vår tid med ett ökat utbud av masskultur är ett levande kulturliv ytterst angeläget.

”Kulturupplevelser som berör vårt innersta kan lyfta oss som människor, stärka självkänslan, ge oss råg i ryggen, öppna nya möjligheter och bygga broar av samhörighet och gemenskap. Kulturen kan hjälpa oss att systematisera, förklara och erövra vår egen verklighet. Kulturen kan fråga efter varje människas medhjälp, räkna just henne som omistlig.”

”Att ge alla människor *tillgång till ett rikt kulturutbud* är därutöver nödvändigt. Konstnärers arbete ger oss perspektiv på vardagen. Konstnärerna hjälper oss att tänka i nya banor, uppleva nya känslor och hylla nya värderingar.” Men även konstnärerna måste försörja sig. Det är inte alltid så lätt i dag.

I det betänkande som vi behandlar i dag tas skattefrågor som rör kulturarbetarna upp. Vi i centern har i andra motioner lagt fram flera förslag som ger lättnader för näringsidkare och därmed också för kulturarbetare. Jag skall ta några exempel.

- Sänkt sjukförsäkringsavgift med fem procentenheter.
- Avgiftsfritt grundbelopp på 50 000 kr. vid uttagande av löneavgiften.
- Ingen ATP-avgift på inkomster upp till ett basbelopp.
- Lägre uttag av preliminärskatt – 100 % i stället för 120 % av föregående årsbelopp.

Det är, som jag sade tidigare, inte lätt att försörja sig som konstnär i dag. Innan man över huvud taget får några inkomster har man ofta arbetat många år. Förra året beslöt riksdagen att kostnader under ett kalenderår före det år

då rörelsen har påbörjats får dras av i deklARATIONEN mot rörelseintäkter under de första sex åren. Vi ansåg då – och vi gör det fortfarande – att ett år är alldeles för kort tid och att avdragsrätt för tre år vore en rimlig ordning.

När det gäller avdrag för arbetsrum i egen bostad anser vi att 1985 års lagstiftning inte leder till en rättvis taxering för kulturarbetarna. En modell i enlighet med kulturskattekommitténs förslag innebär att avdrag skall medges om den i bostaden bedrivna verksamheten väsentligt inkräktar på möjligheten att använda utrymmet för bostadsändamål. Enligt vår mening skulle ett sådant system leda till större likformighet vid taxeringen. Vi anser att ett sådant förslag snarast möjligt skall föreläggas riksdagen.

I centermotioner har vid flera tillfällen tagits upp frågan om avdrag för allmän löncavgift för inkomster av litterär och konstnärlig verksamhet. Detta sammanfaller till stor del med de förslag till förbättringar för småföretagare som jag relaterade tidigare. Om dessa förslag genomfördes skulle kulturarbetarnas situation förbättras. Deras förhållanden är emellertid så speciella att det enligt vår mening är särskilt viktigt att regeringen snarast lägger fram ett förslag om införande av fribelopp.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Anf. 49 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag skall inleda med en fråga som tidigare har tagits upp i debatten.

Ing-Marie Hansson har redan kommenterat Alexander Chrisopoulos påstående att det kan råda ett motsatsförhållande mellan satsningen på svenska språket och bevarandet av invandrarnas kulturarv. Så behöver det inte vara. Om det svenska kulturarvet går förlorat och svenska språket genom masskulturen och amerikanskt inflytande förvandlas till ett språk som ställer en del av befolkningen, både svenskar och invandrare, utanför – vilket hopp finns det då för landets språkminoriteter att kunna behålla sitt kulturarv och sitt språk?

Innan jag kommenterar de borgerliga reservationerna vid utskottets betänkande nr 35 vill jag påminna om att riksdagen så sent som förra året beslöt vidta åtgärder för att underlätta kulturarbetarnas verksamhet.

Beslutet var föranlett av regeringens proposition, som hade föregåtts av ett gediget kommittéarbete. Jag vill också påminna om att kulturskattekommittén inte föreslog någon särskild inkomstlag för kulturarbetare. Man konstaterade att en ny inkomstlag skulle innebära ett mycket stort ingrepp i regelsystemet och inte skulle gagna den allmänna strävan att förenkla beskattningen. Jag skulle vilja påstå att kravet på en ny lag för speciella yrkesgrupper i landet inte är en lösning av kulturarbetarnas speciella problem.

Vi tror inte heller att ett nytt rörelsebegrepp är realistiskt, dvs. att konstnärlig verksamhet skulle betraktas som yrkesmässigt bedriven även om vinstsyftet saknas.

Att tillsätta en ny utredning är väl inte heller någon lösning. Däremot medger jag att frågan om kulturarbetarnas villkor bör intressera oss politiker. Men vi får avvakta, och när goda och genomförbara förslag läggs fram och erfarenheter har inhämtats får vi återkomma till ärendet.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

*Anslag till kulturverk-
samhet, m. m.*

Herr talman! För säkerhets skull yrkar jag avslag på reservation 16 till kulturutskottets betänkande.

Man bör komma ihåg att riksdagens beslut från förra året innebar att all inkomst, som t. ex. stipendier och bidrag, i fortsättningen betraktas som A-inkomst, dvs. inkomst av tjänst. Detta beslut är en väsentlig förbättring för kulturarbetarna. Jag vill också säga att arbetet med att förbättra informationen beträffande kulturarbetarnas beskattningsfrågor har inletts centralt och lokalt. Redan i år kunde man inhämta anvisningar och råd från skattemyndigheterna som var speciellt riktade till kulturarbetarna. Dessutom har särskilda experter börjat behandla kulturarbetarnas deklARATIONER.

I reservation nr 1 till skatteutskottets betänkande har de borgerliga partierna yrkat att tidsgränsen för utvecklingskostnader bör sättas till tre år före rörelsens påbörjande. Man skall komma ihåg att riksdagens beslut förra året också innebar en nyhet i den svenska skattelagstiftningen. Enligt nuvarande regler kan man dra av de kostnader som löper på året innan verksamheten startar, dvs. man får dra av kostnader ett år efteråt. Jag är medveten om att kulturskattekommittén hade föreslagit rätt till avdrag även för kostnader under det andra och tredje året före rörelsens påbörjande. Men jag hänvisar till det utlåtande från skatteadministrationen som låg till grund för regeringens proposition och riksdagens beslut. Kontrollen skulle bli svår och rättvisa måste ju råda även här. Dessutom måste erfarenheter rimligen inhämtas innan rådande regler kan ändras.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationen nr 1.

I den gemensamma borgerliga reservationen, nr 2, har man tagit upp arbetslokaler i egen bostad. Man vill göra gällande att varken den tidigare gällande praxis eller den utvidgade rätten för avdrag för lokalkostnader är tillfredsställande. Riksdagen beslöt förra året att avdrag medges om den skattskyldige utfört minst 800 timmars arbete i bostaden under året. Såvitt jag förstår är det ett rimligt utnyttjande av bostaden. Avdrag medges enligt schablon. Man utvidgade således den tidigare rätten till avdrag när det gäller arbetslokaler. Vi får se tiden an och hämta erfarenheter innan vi kan vara redo att ompröva dessa bestämmelser.

Jag yrkar avslag på reservation nr 2.

I reservation nr 3 har folkpartiet och centern föreslagit att de som har inkomst av litterär eller konstnärlig verksamhet skulle få ett fribelopp avseende löneavgiften. I och med att denna fråga är aktuell i den allmänna diskussionen om företagsbeskattningen är vi inte beredda att komma med särlösningar för kulturarbetare. Frågan får behandlas i större sammanhang, då företagsbeskattningskommitténs förslag prövas.

Jag yrkar således avslag på reservation nr 3.

Herr talman! Till sist vill jag säga att kulturarbetarnas arbetsförhållanden bör och skall diskuteras även i fortsättningen. Jag kommer även framdeles att bevaka dessa frågor, och kommer goda förslag fram kommer givetvis förbättringar att genomföras. Kulturarbetarna är värda allt stöd.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 50 MARGIT GENNSER (m) replik:

Herr talman! Jag kan inte underlåta att påpeka att anledningen till att man inte följde kulturskattekommitténs förslag var fiskala överväganden. Man tog alltså inte hänsyn till konstnärerna och de unga konstnärernas betydande ekonomiska svårigheter. Detta tycker jag är beklagligt, allra helst som jag visade att möjligheterna att fritt skapa och utveckla konst inom en rad olika områden kommer att få en oerhört stor betydelse för hela vår svenska utveckling.

Vad man nu kommer med är uppehållande förslag. Man skall avvakta – avvakta utredningar, avvakta erfarenheter och avvakta vad skattemyndigheterna tänker. Här finns bra förslag – gör någonting! Det kostar inte statsverket mycket.

Anf. 51 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Erkki Tammenoksa säger att goda genomförbara förslag skall beaktas. Det första goda genomförbara förslaget är att man utvidgar avdragsmöjligheterna från ett till tre år för konstnärer när de skall starta sin verksamhet. Att gå över från en hobbyverksamhet till att försörja sig som konstnär medför många olika problem. Ett är den ekonomiska situationen. Att då ge möjlighet att dra av kostnader för tre år tillbaka i tiden är ett rimligt sätt att hjälpa till. Skälet till att man inte skulle kunna göra det är kontrollproblem, sägs det.

Då kan vi gå vidare och titta på det andra goda förslaget som handlar om arbetslokaler. Vi tycker i folkpartiet att det vore rimligt att kontrollera hur själva arbetslokalen ser ut som konstnären använder i sitt hem och att den kontrollen får vara utgångspunkt för om man medger avdragsrätt eller inte. Men majoriteten i skatteutskottet säger att det inte är någon bra lösning och föreslår en lösning som innebär att om man arbetar 800 timmar med sin konstnärliga verksamhet i bostaden, då skall man få göra avdrag. Det är ganska underligt att möjlighet till kontroll inte ifrågasätts här.

Hur kontrollerar man att en konstnär som sitter hemma i sin bostad och arbetar verkligen arbetar just 800 timmar? Hur vet man att det inte är 500 timmar som läggs ned på arbetet? Därför menar jag att kontrollsvårigheten faktiskt inte är något skäl för att inte utvidga tiden för avdragsrätt när man startar konstnärlig verksamhet.

Då det gäller fribeloppet vill jag bara säga att där har socialdemokraterna tidigare varit med och uttalat önskemål i den riktning som avses i reservationen, och det är synd att man skjuter frågan framför sig genom att hänvisa till företagsskattekommittén. Det hade varit rimligt att uttala sig positivt för ett fribelopp.

Anf. 52 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Utskottsmajoriteten är oerhört försiktig med att verkligen göra förbättringar för kulturarbetarna trots att den säger sig egentligen vilja göra det. Jag kan bara understryka vad som sagts i tidigare repliker, att här finns bra förslag som kan underlätta för kulturarbetarna så att de verkligen får en bättre situation.

När det gäller tidsgränsen för avdragsrätt för kostnader var vi inte eniga

när beslut fattades. Vi ville även då ha en tid av tre år.

När det gäller arbetslokaler vill jag instämma i att det måste vara användandet som skall vara avgörande. Det rör sig om oerhört skilda verksamheter, och inkräktandet på den ordinarie bostaden kan bli väldigt olika beroende på verksamhetens art. Man hänvisar till försvårad kontroll, och det är klart att det inte är lätt att kontrollera något som sker hemma i en bostad, inte heller tiden. Att det ena skulle vara svårare att kontrollera än det andra har jag svårt att förstå.

När det sedan gäller löneavgiften är det faktiskt så att kulturarbetarna har så speciella förhållanden att det vore motiverat med en särbehandling av dem i detta fall.

Anf. 53 ERKKI TAMMENOKSA (s) replik:

Herr talman! Jag har givetvis all respekt för de åsikter reservanterna har framfört här, men jag vill påminna om att de nya bestämmelserna har trätt i kraft i år. Jag kan naturligtvis upprepa vad jag sade i mitt huvudanförande, där jag delvis försökte bemöta vad som tidigare sagts i debatten, men eftersom jag inte har något nytt att komma med avstår jag från att förlänga debatten ytterligare.

Anf. 54 MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! För inte så länge sedan fördes en debatt här i kammaren om den s. k. nyfattigdomen. Jag skulle vilja fästa riksdagens uppmärksamhet på den grupp människor som inte kan räknas in bland de nyfattiga, utan dess värre bara blivit fattigare med åren. Det är alltså våra konstnärer, författare, tonsättare och andra jämförbara fria yrkesutövare.

I sitt huvudanförande sade Catarina Rönnung att Sverige ligger långt framme internationellt sett när det gäller samhällets stöd till kulturarbetare – ungefär så uttryckte hon sig. Det är säkert riktigt – om man med detta avser det fåtal etablerade utövare som, vilket jag tycker är bra, kommer i åtnjutande av inkomstgarantier och offentliga beställningsarbeten.

Vad jag avser att plädera för är emellertid de många kulturarbetare som har en levnadsnivå som få andra grupper skulle acceptera. De förbättringar på skatteområdet som både Catarina Rönnung och Erkki Tammenoksa här har nämnt är ytterst marginella. Det egentliga problemet är fortfarande olöst.

Kulturskattekommittén, som lämnade sitt förslag 1983, belyste en rad problem som rimligen borde lösas för denna relativt lilla grupp medborgare. Jag vågar påstå att denna grupp trots sin litenhet har en mycket stor betydelse för de flesta av oss. Av utredarnas förslag "bidde det bara en tumme" när regeringen var färdig med propositionen. Riksdagsmajoritetens kallsinnighet var för mig fullkomligt obegriplig. Kulturutskottets förklaring till att så litet av utredningens förslag ledde till någon förändring var då – precis som nu – att man inte kan särbehandla dessa speciella yrkesutövare.

Men om det nu inte hade funnits fog för en annorlunda beskattningsmodell för denna yrkeskategori, hade det ju aldrig behövts någon utredning. Det största bekymret är att dessa enstaka personer behandlas som vilka egenföretagare som helst – t. ex. sådana som föder upp hästar, stoppar korb

eller snickrar staket – trots att deras verksamhet bedrivs utan något egentligt vinstsyfte. Det är detta som skiljer dem från övriga egenföretagare. Kulturarbetarna får ju bära alla de nackdelar som kan vara förknippade med egenföretagande, men de har inga som helst möjligheter att dra nytta av fördelarna.

Det finns också flera andra skäl som talar för att de borde få en egen nisch i skattelagstiftningen. Skattebyråkrater avfärdar ofta problemen med påståendet att kulturarbetare är dåliga kamrerer. Det må så vara, men det är inte det som är deras uppgift – deras största värde ligger ju i att de är kulturarbetare. Jag vill inte fälla några omdömen om våra taxeringsmyndigheter – de har ju bara att följa lagstiftningen. Men jag kan inte låta bli att undra över vilka avgrunder som skiljer olika människors världar åt.

En textilkonstnär fick ett år beskedet att avdraget för underskott i hennes rörelse inte kunde godtas, eftersom taxeringsnämnden ansett att verksamheten inte drevs i vinstsyfte – rörelsen hade under ett antal år haft en liten omsättning och stora omkostnader. Påföljande år ifrågasattes riktigheten i de låga inkomstutgifterna, och konstnären ombads att redovisa hur hennes kostnader fördelade sig liksom också utgifterna för det personliga hushållet – ända till sista purjolöken.

Denna kränkande korrespondens har fortsatt genom åren, och när taxeringsmyndigheten återigen konstaterar att rörelsen givit underskott, avkrävs hon en utförlig beskrivning av sin verksamhet och en förklaring till att hon alls fortsätter.

Exemplen skulle kunna mångfaldigas, och det är förvånande att vi fortfarande har några konstnärer kvar i vårt land. Kulturarbetarna begär inte att bli favoriserade, bara att få rimliga arbetsvillkor för att över huvud taget kunna klara av att föra en dräglig tillvaro. Tyvärr har det gått så långt att de människor som inte passar in i våra välordnade system och inte vill ge upp sin särart får finna sig i en ganska omild behandling.

Utskottsmajoriteten tuggar om sina argument från förra året och menar att ett särskilt inkomstslag för kulturarbetare lätt kan leda till missbruk och skulle kunna medföra tillämpningsproblem. Man menar vidare att de speciella skatteproblemen borde lösas på annat sätt. Ja tack, men hur då? Med vår välorganiserade statsapparat, med tillgång till modernaste tekniska hjälpmedel, tycker jag att det är ganska fantasilöst att inte kunna konstruera användbara beräknings- och redovisningsmetoder. Egentligen är det inte fråga om någonting annat än de obotfärdigas förhinder när kulturskattekommitténs väl genomarbetade förslag avsatte så klent resultat.

Skatteutskottet var helt tillfreds med propositionens uttalande om att det vid taxeringstillfället skulle tas speciell hänsyn till denna särskilda kategori inkomsttagare. Tyvärr tycks detta inte ha nått fram till dem det vederbör.

Våra kulturarbetare utgör ingen stark påtryckargrupp. De kan inte föra förhandlingar som en part på arbetsmarknaden och förfogar inte heller över några maktmedel för att genomdriva krav. De slåss i bilder, ord och toner men föröder mycket av sin skaparkraft i försöken att komma till tals med skattebyråkratin.

Jag finner det minst sagt genant att ett land som gör anspråk på att räknas som kulturellt högtstående inte lyckats ge sina konstnärliga yrkesutövare

drägliga arbetsvillkor. Det är illa nog att våra konstnärer blir fattigare, men än värre är att vårt kulturliv utarmas. Det finns goda skäl att göra en översyn av förhållanden också utanför själva skatteområdet, så som kulturskattekommittén föreslog. Om Erkki Tammenoksa läser kulturskattekommitténs förslag, skall han finna hur förfärande litet som ledde till märkbara förbättringar.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 16 i kulturutskottets betänkande 18, till reservationerna 1, 2 och 3 i skatteutskottets betänkande 35 och i övrigt till de reservationer som har folkpartistiska undertecknare.

Anf. 55 JAN HYTTTRING (c)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 61 i kulturutskottets betänkande. Den reservationen av centerledamöterna behandlar Emigrantregistret i Karlstad, som har begärt ett anslag på 290 000 kr. för nästa budgetår.

När utskottet behandlade anslagsfrågan för innevarande budgetår, ansåg utskottet att verksamheten vid Emigrantregistret i Karlstad är av sådan karaktär att det är ett riksintresse att den utvecklas. Jag skulle nu vilja fråga utskottsmajoriteten om denna bedömning inte längre har sin giltighet. Nu är man tillbaka i den låga anslagsuppräknings, som – det vågar jag påstå – knappast motsvarar kostnadsfördyringen i fråga om de löpande utgifterna.

Det här anslaget skulle ge möjlighet till en föreståndare på heltid. Det är en stor och viktig verksamhet som bedrivs vid Emigrantregistret, och det fordras naturligtvis för att den skall kunna utvecklas att man får en mer stadigvarande ledning för registret. Den föreståndare som finns i dag har att dela den viktiga uppgiften med en yrkesutövning som gör att han har en möjlighet att försörja sig.

Många var väldigt glada när kulturutskottet sade att det här var ett riksintresse, och man gick då ut från det förhållandet att det som var av riksintresse skulle få betydligt bättre resurser.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga någonting om sponsring. Det är ett ämne som har diskuterats här i dag vid flera tillfällen, och jag kan konstatera att såväl utskottsmajoritet som reseranter uttrycker stor försiktighet. Men denna försiktighet får inte vara så stor att restriktiv sponsring inte får förekomma.

Reservanterna ger faktiskt uttryck för en försiktighet som ändå ger praktiska möjligheter och förutsättningar för sponsring. Jag vill än en gång tillägga, för att det inte skall uppkomma något missförstånd, att sponsringen ju inte får inverka på den långsiktiga inriktningen av kulturen. Det är viktigt att komma ihåg det. Däremot skulle försiktig sponsring kunna åstadkomma ett ökat kulturutbud, där man kan ta upp speciella teman som säkert skulle intressera många medborgare.

Jag yrkar alltså bifall även till reservation 13.

Anf. 56 SYLVIA PETTERSSON (s):

Herr talman! I Vallentuna, som är min hemkommun, finns sedan början av seklet en Folketshusförening. Föreningen var mycket fattig, och det dröjde

ända till en bit in på 1980-talet innan man ansåg sig ha råd att bygga ett Folkets hus. Det blev ett litet och i andras ögon troligen ganska oansenligt hus. Det byggdes helt av frivilliga krafter, och för oss som var med är det förstås ändå ett av världens underverk. Men litet blev det alltså, beroende på att pengar saknades även i detta fall.

I samband med invigningen av huset deponerades ur Folketshusrörelsens konstsamling fyra konstverk – en olja, en litografi, en färgetsning och en kolteckning. Oljan och litografien är två sköna bilder, som fröjdar ögat på var och en som träder in i salen. Färgetsningen däremot har ett motiv som upprör de flesta – ingen tycker spontant om den, men diskussionerna om den är ofta mycket livliga. Kolteckningen har ingen titel, och eftersom inget mänskligt öga ännu sett vad den föreställer, så gissas det friskt.

Vår utfattiga Folketshusförening hade utan den här depositionen inte haft annat än affischkonst att fröjdas och förargas åt.

Herr talman! Jag har berättat det här i förhoppningen att moderaterna skall förstå att anledningen till att vi anslår medel till konstinköp till samlingslokalerna verkligen är att detta ger ett ovärderligt tillfälle för folk i allmänhet att komma i kontakt med konst utan att de måste komma på att de själva skall söka sig till den.

I sin motion påstår moderaterna att detta anslag skulle göra att det kan uppkomma en rad principproblem, t. ex. i fråga om äganderätten. Är det inte typiskt moderat? Jag kan bara säga: Förfäras ej, det brukar lösa sig.

Av tidsskal skall jag, herr talman, när det gäller Arbetets museum bara hänvisa till Ing-Marie Hanssons nyss framförda stolta försvar.

En fråga som har engagerat alla de fyra oppositionspartierna är Marionetteaterns anslag. Marionetteatern ville förra året ha en höjning av anslaget till sin museiverksamhet från 100 000 till 140 000 kr. Ett så gott som enigt utskott stödde då propositionens förslag om 103 000 kr.

I år önskar sig Marionetteatern ytterligare 152 000 kr. för att förstärka museiverksamheten. Motionärer från alla fyra oppositionspartierna föreslår en höjning med 49 000 kr., så att man sammantaget tillskjuter 155 000 kr. I propositionen föreslås samma uppräknings som förra året, och det är också det socialdemokratiska förslaget, som jag vill yrka bifall till.

Alla erkänner i och för sig att Marionetteaterns stora problem är lokalfrågan, men det är inte den som behandlas i detta fall.

Medelhavsmuseet berörs i en folkpartireservation. Det får i år en anslagsförstärkning på 100 000 kr., och som framhålls i betänkandet, avgör museet naturligtvis självt vad som skall göras med pengarna.

Under p. 28 anslås medel till vissa arkiv, och i det avsnittet finns det tre reservationer, bl. a. den som berörs av Jan Hyttring och som gäller ytterligare medel till Emigrantregistret i Karlstad. Regeringen har i år tillsatt en särskild utredare för att se över arkivfrågor inom den statliga och kommunala sektorn. Utredningen skall vara klar i slutet av året. Utredningen kommer även att pröva frågan om bidrag till de enskilda arkiven. Utskottsmajoriteten anser att utredningen skall avvaktas.

Alexander Chrisopoulos frågade tidigare apropå det ytterligare anslag på 500 000 kr. som vpk vill ge Arbetarrörelsens arkiv, om vi tycker att Arbetarrörelsens arkiv har fått för mycket pengar för information om

arbetarrörelsen. Men då glömmer Alexander Chrisopoulos att Arbetarrörelsens arkiv är ett av de arkiv som prioriteras i och med att det får 246 000 kr. ytterligare. Det är naturligtvis ett uttryck för att vi är måna om att det skall fortsätta sin viktiga verksamhet.

På kulturminnesvårdens område finns en reservation. Det är bara vpk som har 10 milj. kr. att lägga på ett anslag för fornminnesvård. En tröst – om än liten – för oss andra, som inte har några guldbyxor att ta på är dels att riksantikvarieämbetet får en ökning av anslaget till 1 milj. kr. till utvecklingsarbete för att främja vård av fornlämningar i samarbete med bl. a. kommuner och markägare, dels att den regionala organisationen har förstärkts genom att länsmuseerna tillförs tio nya grundbelopp.

Eftersom jag själv kommer från Stockholms län, som är ett av de län som inte längre kan räkna med beredskapsmedel för kulturminnesvård och där det finns en mängd fornlämningar och just ingen arbetslöshet, kan det kännas en smula otillfredsställande att inte ha några extra medel att dela ut. Det är troligen så att några problem kortsiktigt skulle kunna lösas bl. a. i vårt län om man hade mera pengar. Men på längre sikt kan det vara värdefullt att söka nya vägar. Det är naturligt att även kommunerna engagerar sig i arbetet med att skapa en god kulturmiljö. Det är bra att länsmuseerna då kan bistå med sakkunskap och rådgivning.

I en s-motion begärs en utredning om fornvårdens framtida organisation och finansiering, varvid vikten av samordning med naturvården betonas. Detta samband talas det om även i en fp-motion.

Det finns i och för sig redan ett nära samarbete mellan natur- och kulturminnesvården genom att länsstyrelserna regionalt har ansvaret för båda områdena. Så regionalt kan samordningsmöjligheterna bevakas.

Nu pågår i regeringen beredningsarbete med anledning av arkeologitredningens betänkande. Det skulle förvåna om man inte i det arbetet försöker få till stånd en ökad samordning av de centrala insatserna. Det är enligt min uppfattning ett mycket angeläget område, och jag vill därför tolka de strävanden positivt som görs på olika nivåer för att finna nya vägar och hitta andra medel.

Två moderata reservationer rör Riksställningar. Det som föreslås är en översyn av Riksställningars verksamhet och neddragning av anslaget med 3 milj. kr. Förslagen motiveras i den underliggande motionen ungefär så här: Nu har vi så bra kommunikationer i landet, att folk som bor på landet kan åka in till närmaste stad och ta del av stadens kulturutbud – vandringsutställningar skulle därför bli överflödiga. Därtill, sägs i motionen, använder Riksställningar bilden som inlägg i samhällsdebatten. Det är tydligen något som enligt moderaterna är olämpligt. Om utskottets ordförande vore i kammaren skulle jag be henne att nämna någon av de bildskärmsutställningar hon har sett det senaste året, som producerats av Riksställningar och som enligt moderaternas uppfattning är av låg konstnärlig kvalitet.

Eftersom vi dels vill värna Riksställningar, dels gärna vill begagna alla tillfällen att förstärka de kulturpolitiska målen som talar om en decentralisering av verksamhet, liksom om att ta hänsyn till eftersatta grupper, yrkar vi på det bestämdaste avslag på reservationerna 74 och 75.

Sedan ytterligare en fråga: Tycker verkligen moderaterna att bilden inte

skall få användas även som inlägg i samhällsdebatten?

I reservation 60 föreslår de moderata ledamöterna i utskottet att riksdagen skall ta 143 000 kr. från Konstfrämjandet och ge till Sveriges konstföreningars riksförbund, SKR. Skälet till det här är enligt moderaterna att Konstfrämjandet under en följd av år gynnats vid en jämförelse med SKR. En sådan formulering gör mig förstås nyfiken, så jag har tittat efter ordentligt. Jag måste faktiskt meddela att detta att Konstfrämjandet skulle ha gynnats inte är sant!

Som alla vet, och som även framgår av betänkandet, biföll majoriteten förra året ett par motioner som innebar att anslaget till SKR plussades på med 200 000 kr. Det var bara moderaterna som då tyckte att man kunde ta pengarna ifrån Konstfrämjandets anslag. Budgetåret 1984/85 var påslaget 6,5 % för Konstfrämjandet och 16,5 % för SKR. Budgetåret 1983/84 fick de 3 % vardera i tillskott. I år räknas bådas anslag åter upp med 3 %.

Sedan måste man förundras när man i reservation 60 läser att moderaterna med sådan tillfredsställelse ser på SKR:s konstspidande verksamhet, samtidigt som de är så njugga mot t. ex. Konstfrämjandet.

Jag yrkar bifall till kulturutskottets hemställan och den socialdemokratiska reservationen 70 samt avslag på övriga reservationer.

Jag kan sist och slutligen konstatera att det är ett känt mönster som går igen på två nivåer: Moderaterna vill skära bort verksamhet för drygt 11 milj. kr. Vpk har 10,5 milj. kr. mer än vi att spendera på området. Den andra nivån på detta kända mönster är att de moderata prutningarna drabbar sådant som Arbetets museum, konstförvärvsanslaget till samlingslokalsoorganisationerna, Riksutställningar och Konstfrämjandet.

Anf. 57 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Jag har i mitt tidigare inlägg ganska ordentligt motiverat våra yrkanden beträffande Konstföreningarnas riksförbund. Till detta är bara att säga att Konstfrämjandet tidigare har varit mycket favoriserat när det gäller anslagshöjningar och att det så att säga var riksförbundets tur i år liksom förra året.

När det gäller Riksutställningar tycker jag att Sylvia Pettersson tecknade en nidsbild av våra yrkanden. Vi begär en utredning därför att Riksutställningars ursprungliga syfte inte har kunnat upprätthållas. Det var meningen att man skulle sprida konstnärliga alster, men alla bildskärmutställningar som kommer från Riksutställningar kan inte göra anspråk på att vara konstnärliga alster utan är snarare inlägg i samhällsdebatten.

Nu hänvisar utskottet till att museiutredningen arbetar och att Riksutställningars verksamhet kanske kan ingå i detta arbete, så att man får problemen allsidigt belysta. Det är ju så att om Riksutställningar inte hade sina 20 miljoner så skulle kanske museerna kunna sprida sina utställningar och sin publikverksamhet på ett annat sätt.

Bifall alltså till den moderata reservationen i sammanhanget.

Anf. 58 SYLVIA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade ju att jag blev nyfiken när det gäller Konstfrämjandet och SKR, därför har jag studerat detta ganska noga. Om man tittar på

anslagen över en tioårsperiod finner man faktiskt att SKR:s anslag har nästan fyrdubblats, medan Konstfrämjandets anslag har blivit ungefär dubbelt så stort.

När det gäller Riksställningar är det vår bestämda uppfattning att Riksställningar sprider konstnärliga alster, som samtidigt är inlägg i samhällsdebatten.

Gunnel Liljegren tycker att jag ritade en nidsbild av moderaternas förslag, men det är bara så att jag har läst motionen mycket noga.

Anf. 59 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Innan man jämför anslagen till SKR och Konstfrämjandet får man nog ta till litet procenträkning och dessutom titta på från vilken nivå man startar.

Det skulle föra för långt att här ta upp en debatt om Konstfrämjandets verksamhet, men både Sylvia Pettersson och jag vet att den inte har varit utan problem.

Anf. 60 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med Margitta Edgren skrivit en motion om det statliga kulturstödet till teater-, dans- och musikinstitutioner i Göteborg och Malmö. Det finns även en socialdemokratisk motion och en vpk-motion som tar upp samma fråga.

Vår gemensamma utgångspunkt är att Malmö och Göteborg utgör regionala centra för kulturen och därför bör få större statliga anslag än i dag.

Utskottet påpekar att man vid olika tillfällen under senare år understrukt vikt av att statsmakterna strävar efter att leva upp till de kulturpolitiska mål som fastställdes 1974 och som innebär att kulturpolitiken skall främja en decentralisering av verksamhet och beslutsfunktioner inom kulturområdet.

Ja, det är gott och väl, men vad har hänt i praktiken?

I vår motion har vi jämfört årets budgetproposition med den som presenterades för fem år sedan. Det visade sig då att om man räknar in bidragen till Dramaten och Operan kommer man fram till att Stockholm för budgetåret 1982/83 fick cirka tre gånger så stora bidrag till teater-, dans- och musikinstitutioner som Göteborg och Malmö hade tillsammans. Regeringens budgetproposition visar att förslagen för nästa budgetår leder till ungefär samma resultat. En översiktlig beräkning tyder närmast på att det relativt sett skulle ha skett en försämring för Göteborg och Malmö i förhållande till Stockholm.

I kulturrådets rapport, kommunerna, staten och kulturpolitiken, redovisas bl. a. kultursatsningar i olika delar av landet. Statens andel av de samlade kulturinsatserna 1981 i länen varierade mellan 24 och 16 %. Om man i Stockholms län inkluderar de statliga bidragen till de centrala kulturinstitutionerna var statens andel drygt 40 %. Även de fria grupperna i Stockholm har fått en ökad andel av statsbidraget jämfört med andra fria grupper i landet.

Kulturrådet har i rapporten Kommunernas kulturkostnader 1983 studerat skillnaderna i olika regioner. Där framkommer att Storgöteborg och Stormalmö satsar mest av kommunala medel på kulturen i relation till antalet

invånare – 441 kr. per invånare jämfört med 382 kr. för hela landet och 428 kr. för Storstockholm.

Staten har ökat anslagen till kultur under de senaste tio åren. Inom parentes sagt hade folkpartiet velat att det blivit en ännu större ökning i årets budgetproposition. De ökade kulturanslagen har dock till mycket stor del gått till Stockholm, vilket bekräftas i vår motion genom statistik som vi har hämtat från kulturrådet och från riksrevisionsverket.

Politiker och tjänstemän från Malmö och Göteborg har i många år försökt få till stånd en ändring av skatteutjämningsbidraget, som vi upplever som djupt orättvist. Det baseras på kommunernas intäkter utan hänsyn till utgifterna. Både Göteborg och Malmö har som storstäder höga kostnader. Som regionala centra måste de ta på sig kostnaderna för verksamheter som i hög grad utnyttjas av människor från andra kommuner, t. ex. när det gäller kulturen.

Skall en storstad fungera som industriellt och vetenskapligt centrum är satsningen på kulturlivet viktig. Tidigare fick kommunerna bidrag indirekt från näringslivet genom den kommunala beskattningen av juridiska personer. Nu tar staten in den skatten, och kostnaderna vilar därmed på invånarna själva.

Det är alltså många faktorer som medverkat till en negativ ekonomisk utveckling för regionala centra. I det alltmer ansträngda budgetläget kommer Malmö och Göteborg troligen inte att kunna satsa så mycket på kulturen som man gör nu via kommunalskatten.

För några veckor sedan var göteborgarna och även många långt utanför Göteborgs gränser mycket upprörda då Stadsteaterns styrelse av ekonomiska skäl tvingades besluta om att lägga ner Angeredsteatern. Nu har kulturministern lovat att bistå teatern med extrapengar, vilket är mycket glädjande. Men det går inte att i längden förlita sig på punktinsatser i akuta situationer om man skall planera teaterverksamhet.

Utskottet skriver: "Det är förståeligt att de kommuner, i vilka institutionerna finns, inte minst i den nuvarande ekonomiska situationen kan ha svårigheter att tillföra ytterligare resurser eller t. o. m. att behålla de nuvarande resurserna för ändamålet." Vidare förutsätter utskottet "att regeringen uppmärksammar de i motionerna redovisade problemen". Det finns alltså en viss förståelse för vår motion, men vi har ändå velat reservera oss på denna punkt.

Vår slutsats efter den genomgång som vi har gjort när det gäller statsbidragets fördelning inom kulturområdet visar att det finns all anledning att göra omprioriteringar. De satsningar som har gjorts på Norrlands länen är angelägna och väl motiverade. Dessa vill vi definitivt inte ifrågasätta. Självfallet anser vi också att särskilda satsningar skall göras i huvudstaden som nationellt kulturcentrum. Men frågan är om det måste vara så stora differenser mellan våra tre största städer.

Enligt vår mening är det angeläget att man, då fortsatta statliga satsningar på institutioner inom kultursektorn skall göras, uppmärksammar behovet av sådana insatser i Göteborg och Malmö. Jag yrkar bifall till reservation 10.

Anf. 61 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Herr talman! Med hänsyn till den kommande voteringen och då jag kan instämma i det mesta som Ingela Mårtensson sade tidigare har jag lagt manuskriptet med mitt tiominutersanförande åt sidan. Jag skall bara kommentera det som utskottet på s. 14 i betänkandet sagt om vår motion. Egentligen hade jag kunnat avstå även från det, men det finns en mening i betänkandet som gör att jag känner mig tvingad att göra några kommentarer. Utskottet anser nämligen att man måste ge pekpinna till en enskild kommuns Stadsteater och tala om hur den skall bära sig åt om pengarna inte räcker till den nuvarande verksamheten och man därmed måste dra ner på verksamheten. Utskottet säger nämligen att betydelsen av förorts- och skolteater särskilt skall understrykas vid neddragningar.

Jag hade accepterat en sådan pekpinne, om riksdagen hade varit beredd att exempelvis ge riktade pengar till förorts- och skolteater. Men vid ett flertal uppvaltningar och behandlingar av motioner under årens lopp har vi fått veta: Om man i Göteborgs kommun vill satsa på särskild skolteater, skall man inte sedan komma springande till staten och begära pengar.

Tack vare välvilja från kulturminister Bengt Göransson lyckades vi i våras avstyra de allra värsta och mest näraliggande problemen. Men en engångshjälp kan naturligtvis inte i längden förändra situationen särskilt mycket. Den innebär bara att vi, i stället för att behöva säga upp folk direkt, kan lägga ut neddragningarna över en litet längre tid.

Självfallet vill ingen att neddragningarna skall drabba vare sig förtortsteater eller skolteater, men man har redan plockat 56 tjänster från den stora scenens gamla personal ute i förorter och skolor. De flesta som har något kulturpolitiskt intresse inser nog att det då inte går att ta så förfärligt mycket mer, utan att alla verksamheter måste drabbas. Det är också vad som nu sker. Det blir en mindre neddragning i år, som gör att vi inte direkt behöver avskeda folk, utan kan vakantsätta några platser i stället.

Situationen hjälps upp av att vi inte alls, som man kan tro när man läser tidningarna, gör fiasko på fiasko. Vi har de facto haft en mycket fin publiksäsong, som gett oss publikintäkter på ungefär 200 000 kr. mer än vad som var budgeterat, med två stora succéer, Romeo och Juliet och Blodsbröder.

Vi är alltså i längden inte hjälpta av punktinsatser. Vi överlämnade förra året en mycket noggrann egen utredning om vad som händer i Malmö-, Helsingborgs- och Göteborgsområdet. Vi underströk där att vi i de stora tätorterna skulle kunna spela en betydligt viktigare roll som regionala stadsteatrar än vad vi i dag får göra. Vi menade också, och gör det fortfarande, att det är nödvändigt att man tittar på denna situation vid fördelningen av kommande bidrag.

Jag skall inte använda mer av kammarens tid. Jag har heller inget yrkande. Jag hoppas bara att kulturministern hjälper oss med att se till att kulturrådet fortsätter att titta på dessa verksamheter, så att vi kanske slipper återkomma med motsvarande motion ett år till.

Anf. 62 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Marionetteaterns museum har ingående debatterats tidigare i dag. Därför kommer jag att begränsa mig till ett par mycket korta kommentarer.

För oss som har drivit frågan under flera år är det naturligtvis ytterst tillfredsställande att vi i dag har fått den situationen att det finns en majoritet i kammaren för vår motion. Men hur kan det komma sig att man från socialdemokratiskt håll förra budgetåret var beredd att höja ett anslag, jag tänker på anslaget till Arbetets museum, med 100 %, från 2,5 miljoner till 5 miljoner? Både procentmässigt och i reda pengar var det en enorm höjning. Däremot ansåg socialdemokraterna då att Marionetteaterns museum bara behövde någon enstaka tusenlapp. Jämför en höjning med 100 %, från 2,5 till 5 miljoner, med en enstaka tusenlapp! Jag finner agerandet märkligt.

I reservation 70 till kulturutskottets betänkande 18 skriver de socialdemokratiska reservanterna: "Med hänsyn till budgetsituationen kan utskottet inte tillstyrka en uppräknig av bidraget till Marionetteatern---." Jag frågar mig mot denna bakgrund: Var verkligen budgetsituationen så mycket bättre förra året att man då kunde motivera en 100-procentig höjning, från 2,5 till 5 miljoner, medan man i dag inte kan gå med på att anslå de 49 000 som majoriteten här i kammaren är beredd att anslå? 100 % i det ena fallet, näst intill 0 % i det andra – jag finner detta märkligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kulturutskottets betänkande 18

Punkt 1

Mom. 1 (uttalande om riktlinjer för kulturpolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 224 röster mot 63 för reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 2 (främjande av den svenska nationella kulturens utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 268 röster mot 17 för reservation 2 av Alexander Chrisopoulos. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (utbildningens betydelse för kulturen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (en parlamentarisk beredning för att bl. a. vidareutveckla kulturpolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 34 för reservation 4 av Karl Boo och Kerstin Göthberg.

Mom. 5 (frågor som främst avser den verksamhet som statens kulturråd bedriver)

Utskottets hemställan, som ställdes mot dels reservation 5 av Ingrid Sundberg m. fl.,

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

Anslag till kulturverksamhet, m. m.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

dels reservation 6 av Karl Boo och Kerstin Göthberg,
bifölls med acklamation.

*Anslag till kulturverk-
samhet, m. m.*

Mom. 6 (principerna för fördelning av kulturstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (övergripande frågor om det statliga stödet till regional kulturverk-
samhet)

Först biträddes reservation 8 av Karl Boo och Kerstin Göthberg med 48 röster mot 16 för reservation 9 av Alexander Chrisopoulos. 224 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 240 röster mot 49 för reserva-
tion 8 av Karl Boo och Kerstin Göthberg.

Mom. 8 (främst det statliga stödet till teater-, dans- och musikinstitutioner i
Göteborg och Malmö)

Utskottets hemställan bifölls med 237 röster mot 42 för reservation 10 av
Margareta Mörck. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (de centrala kulturinstitutionernas ansvar för kulturlivet i hela
landet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Karl Boo och
Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (nytt reservationsanslag för regional utveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Karl Boo och
Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (sponsring)

Först biträddes reservation 13 av Ingrid Sundberg m. fl. med 138 röster
mot 16 för reservation 14 av Alexander Chrisopoulos. 133 ledamöter avstod
från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 148 röster mot 140 för
reservation 13 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 13 (kulturfonder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Jan-Erik
Wikström och Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (en utredning om kulturarbetarnas villkor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Jan-Erik
Wikström m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 3

Mom. 1 (beräkning av medel för kultur i boendemiljö)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Karl Boo och
Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (beräkning av medel till Bygdegårdarnas riksförbund för kulturverksamhet, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

Anslag till kulturverksamhet, m. m.

Mom. 3 (beräkning av medel för utveckling av kulturverksamhet på arbetsplatserna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (beräkning av medel till kulturrådets disposition för kulturella ändamål)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (insatser inom barnkulturområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 1 (anslag till Bidrag till särskilda kulturella ändamål)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (service till allmänheten för vård av föremål)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 1 (anslag till Visningsersättning åt bild- och formkonstnärer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Jan-Erik Wikström m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 1 (ersättning för att musikalier och fonogram används på bibliotek)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Jan-Erik Wikström m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (särskild uppräkningsanslag till konstnärer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utställningsersättning)

Först biträdde reservation 29 av Jan-Erik Wikström m. fl. – som ställdes mot reservation 30 av Ingrid Sundberg m. fl. – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 145 röster mot 88 för reservation 29 av Jan-Erik Wikström m. fl. 56 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

*Anslag till kulturverk-
samhet, m. m.*

Punkt 8 (anslag till Inkomstgarantier för konstnärer)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 33 av Jan-Erik Wikström m. fl.,
dels reservation 34 av Ingrid Sundberg m. fl.,
bifölls med acklamation.

Punkt 11

Mom. 2 (medelsberäkning för viss balettproduktion)

Först biträddes reservation 35 av Ing-Marie Hansson m. fl. med 131 röster mot 16 för reservation 36 av Alexander Chrisopoulos. 142 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 146 röster mot 134 för reservation 35 av Ing-Marie Hansson m. fl. 9 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (Riksteaterns turnéverksamhet)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 146 röster mot 132 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 39 av Ing-Marie Hansson m. fl. anförda motiveringen. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 13 (anslag till Bidrag till Dramatiska teatern)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 14

Mom. 1 (stöd till frilansmusiker)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (Rikskonserters fonogramutgivning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 16

Mom. 2 (anslag till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 45 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 17

Mom. 1 (anslag till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 47 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (principerna för medelsfördelningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 48 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Punkt 19

Mom. 1 (beräkning av medel för Stiftelsen Riksskådebanan för verksamheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 49 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (beräkning av medel för Stiftelsen Drottningholms teatermuseum för föreställningsverksamheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 50 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 20

Mom. 1 och 2 (beräkning av medel för Lokal biblioteksverksamhet samt för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 53 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (beräkning av medel för Arbetsplatsbibliotek)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 54 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (bibliotekslag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 57 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Punkt 23

Mom. 2 (medelsberäkning för konstförvärv till samlingslokaler och folkparker)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 58 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 25

Mom. 1 och 2 (medelsanvisningen till Vissa bidrag till bild och form såvitt avser Konstfrämjandet och Sveriges konstföreningars riksförbund)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 60 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 28

Mom. 1 (beräkning av medel för bidrag till Emigrantregistret i Karlstad)

Utskottets hemställan bifölls med 248 röster mot 38 för reservation 61 av Karl Boo och Kerstin Göthberg. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (beräkning av medel för bidrag till Stiftelsen Arbetarrörelsens arkiv)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 16 för reservation 62 av Alexander Chrisopoulos. 1 ledamot avstod från att rösta.

Prot. 1985/86:128
25 april 1986

*Anslag till kulturverk-
samhet, m. m.*

Mom. 3 (bidrag till Föreningen Tjänstemannarörelsens arkiv och museum)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 63 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Punkt 29

Mom. 5 (ett särskilt anslag till fornminnesvård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 66 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Punkt 30

Mom. 2 (viss tjänst vid medelhavsmuseet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 67 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (myntkabinettets lokalfråga)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 68 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 35

Mom. 2 (beräkning av medel för Arbetets museum)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 69 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (beräkning av medel för Marionetteatern)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 133 för reservation 70 av Ing-Marie Hansson m. fl.

Punkt 36

Mom. 3 (utredning m. m. om Göteborgs etnografiska museum)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 73 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Punkt 37

Mom. 1 (översyn av Riksutställningars verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 74 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (anslag till Riksutställningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 75 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 35

Mom. 2 (utvecklingskostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Kjell Johansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (arbetslokal i egen bostad)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Kjell Johansson m. fl. – bifölls genom uppresning.

Mom. 5 (fribelegg vid allmän löneavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kjell Johansson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Kammaren beslöt att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående utskottsbetänkanden till ett senare sammanträde.

Andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

5 § Svar på interpellation 1985/86:174 om administrationen av socialförsäkringen

Anf. 63 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat mig om genomförda rationaliseringar på försäkringskassorna kommer att följas upp och utvärderas. Vidare har hon frågat om regeringen kommer att vidta några åtgärder om det visar sig att besparingarna inom socialförsäkringsadministrationen kommer att medföra ökade utgifter inom försäkringen.

Att följa upp verksamheten på försäkringskassorna är en uppgift som åligger riksförsäkringsverket. Uppföljningen är ett arbete som pågår kontinuerligt, och resultatet kommer till uttryck bl. a. i verkets anslagsframställning för försäkringskassorna. I anslagsframställningen har tidigare redovisats resultatet av de rationaliseringar som har genomförts på försäkringskassorna, och så torde komma att ske även i fortsättningen.

När det gäller Margó Ingvardssons andra fråga vill jag framhålla att både för innevarande budgetår och i förslaget för nästa budgetår har en förstärkning skett av försäkringskassornas administrationsanslag utöver vad som följer av huvudförslaget. Dessa förstärkningar har finansierats genom omfördelning inom socialhuvudtitelns område.

Vad gäller resurser till försäkringskassorna för tiden därefter vill jag peka på vad som sägs i regeringens direktiv för myndigheternas anslagsframställningar för budgetåret 1987/88. Där framgår att alla myndigheter skall redovisa ett treårigt huvudförslag och vilka åtgärder på kort och lång sikt som är nödvändiga för att klara minskningen av resurstilldelningen enligt

huvudförslaget. Samtidigt framhålls att det skall göras en redovisning av konsekvenserna för verksamheten om en resurstilldelning sker enligt huvudförslaget. I redovisningen ingår också att beräkna effekter för myndigheternas intressenter och för myndigheternas möjligheter att fullgöra ålagda arbetsuppgifter om huvudförslaget tillämpas.

Resultatet av detta arbete kommer att redovisas i myndigheternas anslagsframställningar. Regeringen kommer således att få underlag från berörda myndigheter för ställningstagande i höstens budgetarbete bl. a. vad gäller sambandet mellan resurser inom socialförsäkringsadministrationen och försäkringens kostnader.

Anf. 64 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Tack för svaret på interpellationen.

Socialförsäkringen kostar mycket pengar. För budgetåret 1985/86 är den beräknade kostnaden 154 miljarder. Det innebär att nästan 25 % av vår totala konsumtion i landet betalas av pengar som administreras av försäkringskassorna. Av alla dessa miljarder är det knappt 3 % som är utgifter för administrationen. Det kan knappast anses som stora kostnader i förhållande till de summor som betalas ut. Ändå har försäkringskassorna sedan 1981 genom besparingar i administrationen fått vidkännas nedskärningar motsvarande 2 000 helårstjänster. I Stockholm motsvarar nedskärningarna 800 helårstjänster. Dessutom får kassorna ingen täckning i form av ökade anslag för årliga löneklassuppflyttningar, s. k. ålderstillägg. Det är uppflyttningar som har överenskommit genom avtal.

Detta slår extra hårt mot kassor med tjänstemän med lång anställningstid och därmed högre löneklasser. För Stockholms del, som just har äldre tjänstemän, medför detta att en minskning med 5 % i den kommande femårsbudgeten i realiteten blir en 10-procentig minskning av anslagen.

En del av kassornas reduceringar inom administrationen har motiverats med genomförda rationaliseringar. Som ett exempel kan nämnas slopandet av kontantutbetalningarna. Några årliga uppföljningar av denna rationalisering har inte gjorts. Personalen i kassorna anser att det som från början kanske såg ut som en besparing vid slopandet av kontantutbetalningarna inte motsvarade förväntningarna på sikt. Den direktkontakt som kassorna fick genom kontantutbetalningarna med kunderna måste nu ersättas med brev eller telefonkontakt. I många fall behöver kassorna kompletterande upplysningar. Därmed uppnås ingen tidsvinst i ärendehantering.

Överallt i landet protesterar nu personalen på försäkringskassorna mot de planerade nedskärningarna. Tjänster dras in, men arbetsbördan ökar. Enbart mellan februari 1985 och januari 1986 har ärendevolymen ökat med 3 %. Personalen hinner bara med att sköta det omedelbara löpande arbetet med service till kunderna. Det här går ut över uppföljnings- och kontrollarbetet. Kassorna anser att det finns skäl att misstänka att felaktiga belopp utbetalas. Betalas för höga belopp ut, blir socialförsäkringskostnaderna högre. Därmed är inte besparingarna inom administrationen värda något. Om för låga belopp betalas ut, är rättssäkerheten hotad. Och det blir alltid de svagaste som drabbas, de som inte förmår att själva kontrollera att de erhållit rätt belopp.

Jag tolkar – jag vill säga att det är en tolkning, för det är inte alltid lätt att tränga igenom språket – det byråkratiska tjänsteutlåtandet på så sätt, att om det framkommer ett samband mellan besparingarna i administrationen och ökade utgifter inom socialförsäkringen, så kommer regeringen att ändra i nu gällande besparingsdirektiv. Det är bäst att jag frågar: Är detta rätt uppfattat?

Socialministern hänvisar till en förstärkning av försäkringskassornas administrationsanslag utöver huvudförslaget för både innevarande och nästa budgetår. Men sanningen är väl den att försäkringskassorna inte får några nya pengar, och det var nya pengar de behövde. Förstärkningarna skall ske genom omprioriteringar. Direktiven för kassorna för 1986 och 1987 innebär direkta besparingar på 14 milj. kr. Därutöver skall kassorna skrapa fram 15 milj. kr. för att klara arbetet med arbetsskadeförsäkringen och ytterligare 33 milj. kr. för förstärkningar för andra prioriterade områden. Det är alltså hela tiden fråga om omfördelningar.

Riksförsäkringsverket påpekar i sin anslagsframställan att de 15 miljonerna till arbetsskadeförsäkringen inte löser problemen med de långa handläggningstiderna. Enligt riksförsäkringsverket innebär det bara att situationen på kassorna inte kommer att förvärras.

Arbetskkadeutredningen har gjort den bedömningen att ärendebalansen inom arbetsskadeförsäkringen även i fortsättningen kommer att öka år från år, och därmed även väntetiderna för beslut, trots gjorda omfördelningar.

Situationen på försäkringskassorna är ytterst allvarlig. Personalen är slutkörd, övertidsuttaget är större än någonsin och rättssäkerheten inom socialförsäkringssystemet är hotad. Hur bedömer regeringen situationen för närvarande inom försäkringskassorna?

Anf. 65 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! I sitt svar på Margó Ingvardssons interpellation säger socialministern att det åligger riksförsäkringsverket att följa upp verksamheten på försäkringskassorna och att uppföljningen är ett arbete som pågår kontinuerligt. Resultaten kommer sedan till uttryck bl. a. i verkets anslagsframställning för kassorna, säger socialministern. Då undrar jag: Lyssnar regeringen på riksförsäkringsverket? Tydligt inte, eftersom riksförsäkringsverket inte fått de medel man begärt i sin petita. Riksförsäkringsverket borde ju ändå besitta kompetensen att bedöma vad som behövs ute i de olika kassorna. Det är ju de beräkningar som varje kassa gjort som ligger till grund för anslagsframställningen till regeringen. Det är alltså inte riksförsäkringsverket som skall lastas för att kassorna får för litet pengar.

Att anslagen till försäkringskassorna för administration av socialförsäkringen nu är otillräckliga står helt klart. Socialförsäkringsutskottet har uppvakts av Försäkringsanställdas förbund, vi får uttalanden från avdelningar ute i länen, och vi som sitter i försäkringskassestyrelser är dessutom väl införstådda med den besvärliga situation som råder i dag. Jag behöver inte beskriva den – det har Margó Ingvardsson gjort.

Socialministern säger att en förstärkning av försäkringskassornas administrationsanslag har skett. Jag vill påstå att detta inte är sant. I stället har kassorna drabbats av nedskärningar och ålagts tunga besparingskrav. Ute på

kassorna har vi försökt att rationalisera, effektivisera och spara.

I mitt eget län och min egen kassa – i Jönköping – har vi gjort stora ansträngningar för att minska lokalkostnaderna. Stora delar av kontorshuset i Jönköping, där centralkontoret och lokalkontoret för Jönköping finns, har hyrts ut.

När det gäller lokalkontoren ute i länet samarbetar vi med arbetsförmedlingen, med landstinget och med kommunerna för att pressa ner kostnaderna. Vi har omvandlat lokalkontor till servicekontor eller filialexpeditioner. Vid det senaste sammanträdet diskuterade vi indragning eller nedläggning av lokalkontor ute i länet.

Detta ser vi i centerpartiet som mycket olyckligt, eftersom det är glesbygden som drabbas. En försämring av service på ett område drar tyvärr också med sig försämrad service på andra områden. De lokalkontor som blir kvar får svårt att klara av ytterligare arbetsuppgifter som läggs över på dem. Det drabbar ju personal som redan i dag är överhopade med arbete. Detta får konsekvenser för försäkringen och ytterst för de försäkrade.

Detta i sin tur rimmar dåligt med den vackra text vi kunde läsa i budgetpropositionen:

”Med tanke på den stora betydelse som socialförsäkringen har för medborgarna är det väsentligt att försäkringskassorna ges möjligheter att ge en god service och förutsättningar att på ett – för samhället och de försäkrade – tillfredsställande sätt handlägga försäkringsärendena.”

Det blir omöjligt att leva upp till detta om besparingskraven fortsätter. Nu skall de som arbetar ute på kassorna enligt interpellationssvaret göra en redovisning av konsekvenserna för verksamheten med resurstilldelning enligt huvudförslaget, vilket innebär nya besparingar.

Min fråga är: Kommer regeringen att bry sig om dessa redovisningar? Om inte, då måste man ute på kassorna jämsides med budgetarbetet börja planera för ytterligare neddragningar, omprioriteringar och omprövning av rutiner. Detta är inte positivt för kvaliteten på försäkringshandläggningen. Det går inte att på detta sätt upprätthålla god service.

Anf. 66 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis stor oro ute bland personalen på många verk och myndigheter på grund av de allmänna besparingssträvandena inom statsförvaltningen.

Oron kan röra den egna arbetsbördan, som ofta ökar, trots att en hel del rationaliseringar gjorts vilka egentligen skulle få till effekt att arbetsbördan minskade. Oron gäller ibland eventuell indragning av den egna tjänsten.

Men när det gäller försäkringskassorna och liknande myndigheter gäller nog oron framför allt att man inte skall kunna ge kunder eller patienter en tillfredsställande hjälp och service.

Just för att undvika negativa effekter har försäkringskassorna vid en del tillfällen inte behövt tillämpa den nedskärning med 2 % som huvudförslaget annars inneburit.

Vi har just nu frågan om anslag till administration av socialförsäkring m. m. uppe till diskussion i socialförsäkringsutskottet. Det finns i det sammanhanget inga motioner om ökade anslag från något parti. Men det är

klart att vi i utskottet är angelägna om att de besparingar som inte heller försäkringskassorna klarar sig undan inte får leda till oacceptabla inskränkningar i t. ex. servicen eller i kontorsnätet. Vi måste ju försöka undvika att allmänheten får en försämrad service.

Jag är, liksom Margó Ingvardsson, riksdagsledamot för Stockholms kommun och känner naturligtvis liksom hon oro för Stockholmskassornas arbetssituation. De är verkligen hårt pressade av alla de olika behov och ofta svåra krav som finns i ett storstadsområde. Men jag vill också att vi skall vara uppmärksamma på situationen i glesbygdsområdena.

När socialförsäkringsutskottet för en kort tid sedan behandlade propositionen om ökat förtroendemännainflytande i försäkringskassorna hade vi från folkpartihåll en reservation tillsammans med centerledamöterna, där vi betonade vikten av att försäkringskassornas lokalkontor behålls väl decentraliserade i länen. Vi måste ta regionalpolitiska hänsyn.

Även om det – som statsrådet Gertrud Sigurdsen säger – är riks-försäkringsverkets uppgift att följa upp verksamheten hos försäkringskassorna, har vi i socialförsäkringsutskottet förutsatt att också regeringen nogga kommer att följa utvecklingen på det här området.

Det är nämligen viktigt att rättssäkerheten inte åsidosätts. Det är något som vi från folkpartihåll har understrukit i flera motioner.

Naturligtvis skall t. ex. inte för höga summor utbetalas till försäkringstagnarna. Inte heller för små ersättningar får felaktigt utbetalas, vilket kan bli fallet, om personalen inte tillräckligt hinner utreda ärendena eller kontrollera utbetalningarna. Från folkpartiet har vi i olika sammanhang sagt att de svaga grupperna i samhället inte får komma i kläm – och det gäller naturligtvis även i den här frågan.

Anf. 67 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! I likhet med Margareta Andrén vill jag erinra om att inget parti under detta riksmöte har ansett sig ha några extra medel till försäkringskassornas organisation. Däremot föreligger det ett par intressanta motioner; de behandlas i ett betänkande från socialförsäkringsutskottet som vi ännu inte har redovisat för kammaren. I dessa pekar motionärerna på möjligheterna att decentralisera viss verksamhet från riks-försäkringsverket till försäkringskassorna. Det är en moderat och en socialdemokratisk motion. Jag tror att de är värda att beakta, även om jag är medveten om att viss decentraliseringsverksamhet har pågått sedan länge.

Vi är från moderat håll givetvis helt införstådda med den besvärliga budgetsituationen. Men kanske kunde man ändå från regeringens sida något snabbare ha uppmärksammat det häromåret väckta moderata förslaget att vi i stället för att rationalisera bort försäkringskasspersonal skulle ha använt denna personal till ökad rehabiliteringsverksamhet. Där är det nämligen stora pengar att hämta. Det är de långvariga sjukskrivningarna som kostar pengar.

En rehabiliteringsutredning är nu tillsatt – jag är medveten om det. Men tyvärr dröjer det väl innan vi får se något resultat av den. Medan gräset växer kanske kon dör, vad vet jag? Situationen för försäkringskassorna är i varje fall allvarlig. Jag kan intyga att det är så, eftersom jag är anställd vid en

försäkringskassa och brukar jobba där om somrarna.

En av orsakerna till att situationen är så besvärlig är arbetsskadeförsäkringen, som i administrativt hänseende är nästan omöjlig att hantera.

Jag vill här erinra om det enligt moderat uppfattning alldeles felaktiga beslut som riksdagen tog för bara någon vecka sedan, nämligen beslutet med anledning av propositionen om, som det hette, ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m. Det kallar jag en falsk varubeteckning. Det kommer inga nya resurser till kassorna. Hela omorganisationen skall rymmas inom nuvarande budgetramar, men den kommer att förorsaka väsentligt ökade kostnader. Jag vill bara hänvisa till sådana saker som lokalkostnader, vilket blir aktuellt i mitt län, och utbildningskostnader. I mitt län står vi samtidigt inför risken att tre lokalkontor läggs ned.

Inom kassorna uppfattas omorganisationen som ett första beslut om en stark centralisering. I Värmland befarar vi t. ex. att det inom några år kommer att finnas bara 5 lokalkontor i stället för nuvarande 23.

Det har här talats vackert om glesbygd, men jag vill erinra om att det bara var vi moderater som häromveckan sade nej till denna, som jag kallar det, centraliseringsåtgärd.

Jag kan gärna erkänna att vi moderater har blivit alltmer tveksamma till om man i fortsättningen kan tillämpa osthyvelsprincipen. Vi kanske kan förlora mer än vad vi tjänar på att fortsätta med att rationalisera bort försäkringskasspersonal. Jag vill fråga socialministern om regeringen ändå inte är beredd att tämligen snart gå oss moderater till mötes i denna fråga, så att försäkringskasspersonal kan användas till ökad rehabiliteringsverksamhet. Då kanske vi löser flera problem på en gång.

Anf. 68 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag lyssnade med intresse på inläggen i debatten. Jag fick vänta ända tills Margareta Andrén och Gullan Lindblad gjorde sina inlägg innan någon ärligt sade att det inte väckts några motioner till årets riksdag med krav på nya medel. Margó Ingvardsson sade att det behövs nya medel, men såvitt jag vet har inte heller hennes parti väckt någon motion om detta.

Jag håller med dem som deltagit i debatten om att det är angeläget att vi inte får en försämrad service. Likaså instämmer jag i beskrivningen av den besvärliga situation som personalen i många fall har. Det är i många sammanhang ett psykosocialt problem, som jag tycker att det finns all anledning att se allvarligt på.

I mitt "byråkratiska" svar, som Margó Ingvardsson kallade det, har jag redovisat vad som ligger till grund för arbetet inför nästa budgetår. Vi skall i anslagsframställningarna få in redovisningar av vilka effekter det blir av ett treårigt alternativ med ytterligare besparingar. Till Margó Ingvardsson liksom till Kersti Johansson kan jag inte säga annat än att vi måste ha ett sådant här utförligt underlag för nästa budgetarbete för att kunna försäkra oss om att försäkringssystemet skall fungera. Kersti Johansson frågade om regeringen kommer att bry sig om redovisningarna, och jag vill till det säga att vi ju inte hade begärt dem om vi inte tänkte bry oss om vad som kommer fram av dem.

Jag tycker att det är angeläget att vi får en försäkring som fungerar och att

personalen på försäkringskassorna ges möjlighet att utföra sina arbetsuppgifter. Men för dagen kan jag inte säga mer än att vi inför nästa budgetår har att behandla det underlag som vi får in, och det kommer att vara betydligt utförligare än det vi haft tidigare.

När det sedan gäller huvudalternativet för besparingar vill jag säga att detta i stort sett har fortlöpt sedan 1980 – eller om det var 1981. Numera är det alltså fråga om treåriga tidsberäkningar.

Jag tycker att det finns all anledning för oss att med tillförsikt se fram mot det kommande budgetarbetet, eftersom vi då kommer att ha ett bättre underlag. Jag noterar, som jag sade inledningsvis, att det inte under motionstiden har framkommit några förslag om ytterligare medel, och därför tycker jag att det kanske är ett något sent uppvaknande från de ledamöter som har deltagit i debatten.

Anf. 69 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tror inte att det behöver falla tillbaka bara på mig om jag erkänner att det minsann inte alltid är så lätt att tränga igenom texten i budgetpropositionen och förstå innebörden bakom orden. Ibland är det t. o. m. svårt att förstå ett interpellationssvar.

När jag läste budgetpropositionen trodde jag på regeringens löften om att försäkringskassorna skulle tillföras ytterligare medel för administrationen. Därefter blev jag informerad av försäkringskassorna och även av riksförsäkringsverket om att så inte var fallet, utan att det bara rörde sig om en omfördelning av medel. Det är bakgrunden till att vpk inte väckte någon motion i frågan.

Nu har vi emellertid blivit uppmärksammade på att försäkringskassorna är i en akut situation.

De här nedskärningarna i administrationen handlar ytterst om rättssäkerheten. Om besparingarna i administrationen leder till ökade kostnader för socialförsäkringen totalt har man ju ändå inte vunnit något med besparingarna. Det finns en undersökning från Gävle, redovisad 1983, som visar att försäkringskassan där betalade ut för mycket i kommunalt bostadstillägg, motsvarande 6,6 milj. kr., på grund av att man inte hade tid att kontrollera beloppen. Med utgångspunkt i siffrorna från Gävle gör kassorna den uppskattningen att det i hela riket skulle kunna röra sig om 150 milj. kr. bara i för mycket utbetalda kommunala bostadstillägg.

Sedan är det klart att det å andra sidan också kan förekomma att folk får ut för litet pengar. Då skulle man kanske cyniskt kunna säga att det blir en utjämning och att det inte spelar så stor roll för försäkringen som helhet. Men vad det handlar om är alltså rättssäkerheten – att människor får de rätta beloppen från försäkringen.

Jag uppfattar socialministerns uttalande här i dag som en garanti för att regeringen kommer att ta försäkringskassornas konsekvensbeskrivningar på allvar och att regeringen också drar konsekvenserna av dessa redovisningar.

Anf. 70 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att socialministern i dag inte kan göra några utfästelser i det här ärendet, och vi är ju också realister. Vi vet att vi

inte har någon särskild källa att ösa ur, men jag tycker det är bra att vi för den här lilla diskussionen.

Jag vill särskilt peka på återkravsverksamheten – att vi kanske har möjlighet att få in mera pengar, inte minst inom bidragsförskottssystemet, om vi har en effektiv återkravsverksamhet där. Det är säkerligen åtminstone en halv miljard som ligger ute och som vi kan få tillbaka om vi blir effektiva på detta område.

I dag ligger tyvärr också stora delar av sjukkontrollen nere. Jag tror att man inför kommande anslagsbedömningar måste se detta så att man kanske hellre behåller en och annan anställd och därigenom klarar av den mycket viktiga verksamheten än att man kortsiktigt gör vissa personalinskränkningar.

Vidare tror jag att socialministern kan hålla med mig om att vi moderater inte har "vaknat upp sent". Redan för tre eller fyra år sedan skrev vi vår motion just om de rehabiliterande åtgärderna, och jag vet också att regeringen har tagit fasta på förslagen nu.

Jag tror det är viktigt att se försäkringskassan/riksförsäkringsverket som betalande myndighet när det gäller sjukskrivningar, pensioner och annat och som en viktig länk i det rehabiliterande arbetet. Kanske skulle man kunna tänka sig vissa omplaceringar från länsarbetsnämnd och AMS till riks-försäkringsverket och kassorna. Tänk på det! Jag tror att just försäkringskassans personal, som har varit van vid snabba omställningar och som också har visat att den kan klara av nya uppgifter, skulle kunna göra ett väldigt gott jobb och utföra nya viktiga arbetsuppgifter. Vi kanske skulle kunna spara pengar på litet sikt, om vi lade utbetalningar och rehabilitering under samma hatt.

Detta vara bara ett litet tips.

Anf. 71 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Socialministern säger att besparingarna har pågått sedan 1981. Ja, det har de gjort. Jag kommer också ihåg att den gång då besparingarna började var de inte populära. Det förekom demonstrationer, där ropen skallade: "Sparka inte oss, sparka regeringen!" Oppositionen sade den gången i valrörelsen att med en ny regering skulle det inte bli några besparingar inom detta område. Sedan dess har åren gått och besparingarna fortsätter; någonstans finns smärtgränsen. När riks-försäkringsverket nu gör anslagsframställningar, med framställningar från försäkringskassorna som grund, är det ju också viktigt att titta på dessa framställningar. Jag tror inte att försäkringskassorna är ute med oförskämda krav. Man arbetar mycket seriöst i försäkringskassorna.

Jag ser fram emot att regeringen, när redovisningarna från försäkringskassorna kommer och de negativa konsekvenserna anges skall ta hänsyn till detta och tilldela försäkringskassorna ytterligare medel.

Det finns inte några motioner i ärendet, och några sådana borde egentligen inte behövas med den bakgrund som jag har tecknat.

Anf. 72 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag kan försäkra att regeringen kommer att ta konsekvensbeskrivningarna på allvar. Jag kan också hålla med om att det i alla sådana här

sammanhang finns en smärtgräns som inte kan överträdas.

Jag vill också, när Kersti Johansson talar om besparingar, säga att naturligtvis är inte några besparingar populära, men alla vet att det har varit nödvändigt, och är nödvändigt, att göra besparingar för att få balans i ekonomin. Men än en gång vill jag framhålla att beskrivningar som kommer in från riksförsäkringsverket och från andra håll kommer vi att ta på allvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1985/86:20 Skatten på fartygsbränsle och flygbränsle (förs. 1985/86:8)

Justitieutskottets betänkanden

1985/86:23 Anslag till domstolsväsendet (prop. 1985/86:100 delvis)

1985/86:24 Disciplinförseelser av krigsmän, m. m. (prop. 1985/86:9)

1985/86:25 Tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1985/86 (prop. 1985/86:125 delvis)

1985/86:27 Anslag till brottskadenämnden m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)

Utrikesutskottets betänkande

1985/86:20 Avgivande av förklaring enligt artikel 46 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (prop. 1985/86:94)

Trafikutskottets betänkande

1985/86:14 Anslag till Sjöfart m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)

Näringsutskottets betänkande

1985/86:20 Vissa anslag inom utrikesdepartementets område (prop. 1985/86:100 delvis)

Bostadsutskottets betänkanden

1985/86:18 Anslag till lokala skattemyndigheterna (prop. 1985/86:100 delvis)

1985/86:19 Anslag till länsstyrelserna m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)

1985/86:20 Anslag till centralnämnden för fastighetsdata m. m. (prop. 1985/86:100 delvis och 1985/86:112 delvis)

7 § Kammaren åtskildes kl. 14.32.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON